

LA HAN

LA TREI ULCELE 11 m m

DE

 ION DRAGOSLAV.

VR:

*Piele romă
și hînă*

• MINERVA • BUCUREȘTI •

LA HAN LA TREI ULCELE

IOAN DRAGOSLAV

Ino. 8809

Ino. 3323.

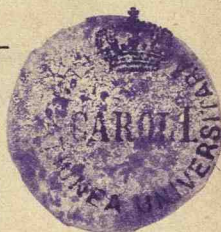

∴ LA HAȚ ∴
LA TREI ULCELE

b. 272569

5242.

PSP. 0-32

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de Arte
Grafice și Editură, B-dul Aca-
demiei, 3 — Edgar-Quinet, 4.

1908

1961

L

RC 12/04

CONTROL 1961

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂȚII

COTA 3323

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
«MINERVA», BUCUREȘTI. — B-DUL ACADEMIEI 3.

REPRODUCEREA OPRITĂ

B.C.U. Bucuresti

C5242

LA HAN LA TREI ULCELE

Stii ce, îmi zise prietenul meu : am să-ți spun eu una.

Pe când nu erau trenurile călătoreai cu poșta, ori cu căruța, sau cu trăsura de aveai. Bunăoară, dacă te porneai dimineața din București cu poștalionul cu patru cai înaintași, ajungeai la Ploești pe la toacă.

Și-mi aduc și eu aminte de vremurile cele, că am călătorit de multe ori în felul ista ; dar de un drum ce l-am făcut odată n'oi uită nici mort.

Și prietenul meu, după ce mai sorbi o înghițitură de ceai, urmă : Eram băetan ca

de douăzeci și doi de ani și cam îmi plăcea viața. Tocmai făcusem niște datorii prin București și-mi trebuia să mă duc până la mama la Călărași după ceva parale. Și într'o zi, după ce îmi făcui bagajul tocmai un poștalion și pe bariera podului Târgului de-afară, ieșii pe șoseaua ce era atunci, în gălăgia tălângilor dela gâtul telegarilor.

Ți-o spun drept, ca să ajungi la Călărași, mergeai cale de două zile cu trăsura și apoi ca să te trezești la bariera târgului prin câte nevoi nu treceai: drumul rău; iar cumva de erau ploi și se desfundau șoselele, erai silit să-ți curmi mersul și apoi, după ce se liniștea vremea, treceai înainte.

Se întâmplă ca, chiar a doua zi dela plecarea mea, să înceapă o ploaie. Asta era pe timpul prășitului de al doilea. — Știi că pe atunci chiftește pământul de apă și buruienele se apleacă de greutatea ei. Și, Doamne era și șoseaua rea, rea, și eu nu mă îmbrăcasem decât în niște straie de șieac și un pardesiu subțire.

Cu toate astea am mers. Aveam doi surugii pe capră care știau drumul bine, dar ploaia strică din ce în ce mai mult podul

și ne cam răzbise ; ceeace mă făcù să mă gândesc, unde aș putea să rămân vre-o zi două până s'o liniști vremea.

— Ei, unde, rămânem ? întreb pe vizitii.

— Apoi, cuconașule, îmi răspunse unul din ei, 'om rămâneà și noi la un han de ici, dela Gornești.

— Ai mai tras tu pe acolo ? îl întrebai iar.

— Rămas, da deinult ; nu știu acum cum o fi, că de ! totul e cum e drumețul și han-
giul. Numai de n'am ajunge târziu.

Să n'ajungem târziu, nu se putea, căci se și înserase.

Când am ajuns, după ceasul meu de atunci, ce-l aveam cumpărat cu treizeci de galbeni dela Brașov, erau ceasurile douăsprezece noaptea.

Și vizitiii se opriră dinaintea unui rateș de cărămidă și împrejmuït cu uluci înalte.

Ploaia mai stătuse, și deasupra câmpurilor nu se vedeà decât felinarul cu lumânare de seu ce ardeà atârnat de perete ; încolo, ferestrele oblonite cu uși de lemn și cu drugi pe dinafară și cu lacăt. Hanul ista aveà înfățișarea de viață a unei stânci de piatră, adusă acolo ; atâta că în ogradă

se auzeà sunet de clopot de cai, și un zăvod pe sârmă prinse a hămăi.

— Aici zise unul din surugii, — aici poposim. Numai de ne-ar da drumul; altfel mănem în câmp, sau mergem până la alt han, la care Dumnezeu știe, când 'om ajunge.

Imi tremură inima în mine, că 'oi dormi afară și apoi pe vremea aceea nu erai cu credință, că nu-i întâlni un perde-vară, să te bată bine ba să-ți ià și viața.

Bate, el, în ușă, boc, boc:

— Jupâne, jupâne, deschide!

— Care-i? se auzi un glas somnoros dinăuntru.

— Deschide... oameni buni... un boier din București.

— Cine-i? se auzi, un glas morocănos de femeie.

— Zice că-i un boier din București, răspunse somnorosul mai înainte de a vorbi noi.

— Și, dacă?... parcă se sperie lumea de boieri. Spune-i că nu-i loc!

— Nu-i loc! — îmi vorbi somnorosul.

Atunci, mă dădui eu jos, și îi zic suru-

giului: «Spune-i, că-i dau doi galbeni, să dorm până mâine dimineață».

— Nu-i loc, oameni buni, se auzi iar glasul mai apropiat al femeii, nu-i loc!

— Cucoană! strig eu îngrijat; gândește-te la Dumnezeu, că m'or prinde hoții și mi-i trage d-ta păcatul.

— «Amărâtele mele de zile, îi dă ea, n'ar mai ajunge cine m'a făcut hangioaică! Iată cum m'a lăsat; el a murit și eu am rămas... ia sculați, creștinii lui Dumnezeu, că te-i trezi că în loc de oameni cum se cade or fi cine știe ce»...

«Măi Ioane! măi Gavriile! sculați măi!» se auzi un glas de bărbat.

— Da ce-i? ziseră niște glasuri răgușite.

— Sculați, să ne uităm, că au venit niște drumeți.

— Iă pușca, Gherasime, vorbi femeia.

— Topoarele sunt lângă ușă, nene, se auzi un copil.

Dar în mine amorțise inima de frică și îmi zic; «Te'i pomeni că 'ocmai cei din lăuntru îs hoți și m'or pocni de n'oiu mai vedea pământul».

— Să nu-ți fie frică, îmi ziseră surugiii, că așa stau ăștia cu hanul la drumul mare.

— Gata sunteți? zise femeia, aduceți lumânarea încoa să văd ce fel de oameni sunt.

Drugul dela ușa sună dogit. De acolo se auzi o scrâșnitură de lacăt și apoi un sgomot de lanț trântit jos, și un sunet de cheie răsună, și se crăpă o ușa.

Atunci în fața unei lumânări de seu de oaie, într'un sfeșnic de pământ, se ivi un cap îmbrobodit cu ștergar alb și înnodat dinapoi, și doi ochi strălucitori ai unei femei tinere se uitară cercetători în negură și, când dădù de mine, deodată i se luminează fața, dar iar se posomorî ca o zi în-nourată și zise încruntând din sprâncene:

— Cum Dumnezeu vă mai vine să vă porniți la drum pe vremea asta, când auziți că drumurile sunt pline de hoți... Hai intrați acum! Și dumnea-voastră și adresându-se către surugii, zise mai apăsător; ștergeți-vă ciobotele de glod că aici nu-i grajd. Inșă să știți, că n'am unde vă culcă, că am oameni și în pod suiți.

Atunci mă înturnai îngrijat spre oamenii mei :

— Ei, ce ziceți?

— Ce să zicem, vorbì unul din ei, să intrăm acuma și om vedeà. ✓

Înăuntru, pe lăviți, pe jos, numai drumeți culcați pe pae, singură masa erà slobodă și parcă mă liniștii și-mi trecu ceva prin minte. Încolo, pereții albi, văruiți de curând, tejgheaua și raftul frecate cu nisip; iar măsurile de cositor parcă erau spoite. În tot, curățenie și regulă, pe când de-asupra de grinda, dată cu pământ galben, spânzurà un felinar cu geamurile spălate, cu o lumânare de seu în el. Asta erà că-i mână de om vrednic la casă, deși miroseà a rachiu ca într'o velniță și a tutun, — lucru, care cu cât treceà, cu atât îmi supără mirosul, dar ce să'i faci, așa'i la crâșmă.

Oamenii pășiră mai în mijlocul casei și pe sub glugi ne priveau la ce capăt avem s'o scoatem; iar ea se răsti la dânșii: «Da', mă rog d-voastră, ce stați cu căciulele în cap, parcă ați sta în pod?», ceeace mă făcu nu știu de ce să-mi iau și eu pălăria și să zic repede:

— Nu vă supărați jupâneasă, ne-am uitat și noi cu vremea asta. — Da să ne dai o jumătate oca de vin.

— N'am scos, îmi răspunse ea, punând sfeșnicul pe tejghea și încrețind buzele, ca și cum m'ar muștră și și-ar fi arătat toată nepăsare despre un om ca mine.

Atunci, îi spun eu: — Să ne dai câte un rachiu.

— Ei, îi dă cu răutate, prea multe ceri, boierule, la vremea asta!

Atunci, mi-am înneecat necazul cu o înghițitură seacă.

— În sfârșit, vorbi ea uitându-se la mine lung și zâmbind, să vă fac gustul: să vă dau o jumătate de vin.

«Uf!» mi-am zis, îngânând: «fie că a dracului femeie: ia aiasta și-a îngropat bărbatul de viu!» Pe când ea strigă la un om de jos:

— Gherasime! Gherasime!

— Poftim cucoană! se auzi un glas, și un flăcău cu părul negru se sculă într'o râlă, somnoros de pe pae.

— Adu, zise, măsura asta plină.

— Dar, îmi glăsui ea, încrețind iar bu-

zele și uitându-se la mine țintă încotro mergeți încolo?

— Imi venea să-i spun: «Dar ce treabă ai d-ta?» Inșă m'am gândit: «Te'i pomeni că se supără iar și nu-mi dă nimic, deci să mă port mai bine cu dânsa:

— Mă duc la Călărași, îi răspund cu noduri de necaz și neliniște.

— Așa! făcù ea, ridicând sprincenele: aveți rude acolo?

— Da!

Indată Gherasim se și întoarce cu vinul.

Tot uitându-se la mine, femeia turnă în două ulcele și cerù bani.

«Măi a dracului muiere», îmi dădui eu cu gândul și-i vorbii:

— Bine, vin ne-ai dat, dar n'ai unde ne culcà, — și mă uitai la ea și râsei ca prostu.

— N'am! îmi răspunse și ea zâmbind.

— Uite, — îi vorbesc eu cu grijă, lasă-ne să ne culcăm măcar pe masă.

— Hâm! făcù gemător, puind un deget la gură, și uitându-se în altă parte; dacă-mi dai doi galbeni și jumătate eu tot ți-oi da un loc să te culci, și surugii se pot culcà pe masă.

— Prea scump, n'am atâtea parale. A-decă, nu că nu am, dar nu-mi ajung.

— Apoi, ce fel de boier ești d-ta, dacă n'ai parale? îmi răspunse apăsător. Dacă n'ai nu te culci, și iar strânse buzele și sucii capul la mine ca o gaiță.

— Da unde mă culci?

— Scoate paralele și-ți dau eu loc ; — și răsse iar.

În sfârșit scoasei doi gălbenași și jumătate și îi dădui.

— D-voastră, se adresă surugiilor, puteți băga poștalionul în curte.

Apoi înturnându-se către bătean, care până atunci stătuse, cu mâinile subsuoară, uitându-se la noi, zise :

— Du-te tu Gherasime și deschide poarta și bagă caii în locul celor care au fost ai pomojnicului. — Poftim, încoa! vorbi către mine și, luând sfeșnicul de pământ cu lumânarea de seu, o luă înainte, pe când eu o urmaș plin de ciudă și de năduf de neomenia oamenilor : «Auzi doi galbeni pentru o noapte!»

Și dădui într'o săliță strâmtă. Aici femeia deschise o ușă din fața alteia și zise :

— Uite, aice.

Când mă uitai, unde să dormi? tot dichisul nu era decât un pat lung de scânduri și cu o rogojină drept așternut.

— Dacă-ți place! Acum la miezul nopții n'am unde te culcă.»

În adevăr că și începuse cucoșii să cânte iar ploaia să auzeà pe acoperiș șuruind.

— Uite, urmâ nevasta îți dau o pernă, rogojină curată ai și îți aduc și o cergă să te învelești. Și lasă, nu te teme, că nu te mănâncă nimenea, că uite eu dorm în odaia asta — și deschise ușa din fața camerei, cu patul cu rogojină. Pii, dar ce deosebire! Un pat chiar ca al mamei dela Călărași, de lemn de mahon și cu un așternut ca zăpada și desfăcut; încolo, un scrin de nuc, o oglindă rotundă cu ramele poleite, o masă la mijloc și două jilțuri; iar pe jos, așternute scoarțe, și încolo te adormeà mirosul de busuioc și de mere domnești — «și, uite, îmi mai vorbi: dacă ți-i frică de ceva, las și ușa deschisă».

— Dar, îi dau eu, n'are zăvor ușa odăii unde mă culc?

— N'are, și oftâ adânc și se uită la mine zimbitor.

«Măi, mare lucru!» îmi vorbii în gând; «te'i pomeni, că oiua lăsa ușa deschisă și pe noapte, vine vreun vlăjgan doi, din cei culcați și te strâng de gât, crezând că ai bani sau poate, chiar și ea are gândul ăsta!»

Dar iar mă întorc cu gândul: «Nu, căci altminteri n'ar fi stat atâta la tocmeală să-mi dea drumul. Și apoi, poate nu-mi lua nici atâta plată».

— «Da, îi spun învoitor: m'oiu culcă acum unde o fi, și mă desbrăcaiu de haine. Nevesta aduse perna și cerga și mă lăsa, după ce-mi zise o noapte bună. Și, trecând dincolo ea, nu auzii decât iar un oftat jalnic.

Ți-o spun drept așa de trudit am fost, că nici nu știu, când adormii.

Când m'am trezit, plouă strașnic și apa se prelingeă pe geamuri de parcă plângeau. Și mă dureau al naibei coastele de rogojină; ceea ce mă făcù să zic: «Ăstai-pat de doi galbeni; auzi!» și mi se răsvrăti sufletul de atâta neomenie. Cine știe cât mi-o cere și pentru mâncare! Apoi să n'o strângi de gât? Mai cheltuește și la noapte... Ce oameni ai dracului! Ăștia cu hanul la drum așa fac bani; mai jăpcănește pe unul, mai

pradă pe altul, mai să face gazda de hoți!... mulțumesc lui Dumnezeu că nu m'a strâns cineva de gât». Și pe când eu mă chinuam cu gândurile, jupâneasa mea mătură în odaia ei; dar curată la port de credeai că e în zi de sărbătoare: o cămașă albă cu mâneci largi și cu flori, iar pe cap cu ștergar de borangic prins dinapoi peste fes și în picioare cu ciorapi albi și cu papuci galbeni cu cătărămi de argint. Atunci, o văzui mai bine la față; eră ca de treizeci și cinci de ani, puțin cam trecută; dar femeie cu ochi negri aprinși. Mătură, ce mătură; tot se uită la patul meu; — eu plin de gânduri stăteam cu fața în sus și priveam în podele, și doar cu coada ochiului priveam la ea ce face. Odată, sprijini mătura de picior și-și duse mâna de-și ascunse o suviță din părul ca păcura sub fes, —atunci mâneca cămeșei se lăsă până după cot și dădù să i se vadă o mână albă și plină.

Felul cum se purtase cu mine în noaptea aceea și după dichiseala ei, mă făcù să mă gândesc și să zic: «Femeia asta trebuie să aștepte pe cineva!».

Din odaie, trecù în sală, aicea prinse să

cânte, mătură ce mătură și cântă întrerupt un cântec de jale, de parcă îmi muiă inima și puind mâna sub crucea pieptului făcù adânc : «of ! of ! of ! să nu găsești și tu un om după inima ta !» Și oprindu-se, își schimbă glasul și zise :

— Ei, boierule nu te mai scoli, că pe semne pleci și trebuie să mătur.

«Hait !» îmi zic, asta ca să nu văd pe cel care vine la ea, mă izgonește rău. Da sucită muiere, frate ! Eu îi dau doi galbeni și ea parcă ar vorbi cu Gherasim al ei». Și iar îmi veni cu năduf și cu necaz. Să-i zic ceva ? — însă iar mă socotii : «am nevoie de mâncare și apoi, unde să te duci pe vremea asta ?»

— Mă scol îndată, îi răspund da ceva de ale gurii n'ai să-mi faci ?

— N'am !

— Cum n'ai ? — Aud găini, cotcodăind pe afară. Iți plătesc, nu degeaba. Hai, fă-mi ceva de îmbucat de dimineață, că după cum mi-ai luat aseară, de-oiu sta, și azi și mâine, iei parale bunișoare. Și apoi, oamenilor cu care am venit nu le trebuie nimic ?

— Haida-de, cucoane, făcù ea cu glas

apăsat să nu-ți închipui că faci mulți pucici pela mine. Să-ți cauți cât mai repede de drum, că au să-mi vie azi alți mosafiri. Uite, mai sunt hanuri înnainte, găsești și hangioaică mai frumoasă.

— «Aha, îmi zisei, vra să zică, tot am eu, dreptate că așteaptă pe cineva și de aceea s'a dechisit așa».

— Bine, plec, îi răspund cu jumătate gura, da să-mi tai un pui.

— N'am nimic, și iar strânse buzele și se uită la mine muștrător și vorbi răstit :

— Hai, scoală, că n'am să stau până la amiază cu casa nemăturată! — și prinse a se învârti pe lângă patul meu și a trage așa cu mătura de se suiă praful în tavan și mă chioră, și zise :

— Uite ce noroi ai făcut cu încălțămintele d-tale !

V'o spun drept, vorbele astea au fost prea prea, și cu sângele suit în cap, mi-am zis : «Apoi, asta, nu-mi cinstește nici liniștea ! Ia, stai, să-ți arăt eu doi galbeni pe seară !» Și nu știu ce s'a petrecut în firea mea, și cu mânia clocotind în mine am sărit în mijlocul casei și am prins-o 'n brațe, ca chi-

purile s'o pun pe pat, și să-i car la pumni, la palme, peste față, peste cap și s'o învăț eu minte... Dar ea încolăcindu-și repede brațele pe lângă gâtul meu zise cu rușine :

— Stai, stai... oare nu-i păcat, oare nu-i păcat, că doar nu-i nici anul de când e mort.

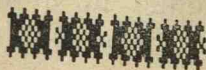
Vre-o trei zile am stat la «*Hanul la trei ulcele*, că a tot plouat și apoi, a patra zi s'a liniștit vremea.

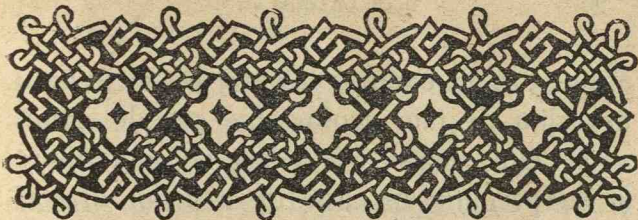
Apoi ce bine am trăit ! Ce vin, ce găini fripte ! — Se minunau bieții surugiii.

— Bine, domnișorule, d-ta ești vrăjitor. Femeia asta, care nu ne da nici loc de dormit și ne sughiunea, cum ai întors-o, de nici nu știe ce să-ți facă ?

A patra zi, când m'am suit în poștalion ea să uită cu ochii umezi, de părere de rău, din ușa hanului și zise : Apoi mergeți să-nătoși și să ne iertați !»

Pe drum, bag nu știu cum mâna în buzunarul pardesiului și dau de o hârtiuță ; iar când desfac, ce să vezi : cei doi galbeni și jumătate ce-i dădusem pentru dormit...

CU PLUGUȘORUL

Când am prins a umblă cu uratul întâi și întâi, 'oi fi fost un țânc de vre-o patru-cinci ani. Știu că fugeam de oameni și mă temeam de sârmari și popi, și mă uitam de după sobă la cele-ce se petreceau în casă. Eram singurul cenușar, așa că tot eu eram și gazda bățăilor. Adică cum mă rog?...

I s'o fi părut cuiva că eram băiat cu-minte de vreme ce eram fricos: dar ți-ai găsit! Făceam destule buclucuri numai n'am loc să le spun acum. Și nu-mi scăpă din vedere nici bîzâitul muștei și țineam minte și ce mâncasem în ziua de Paști; așa că-mi

aminteam că avem o talancă de vite în pod, asvârlită de tata acolo, cine știe de când.

Și, iată, venise Sf. Vasile cu omăt mare și cu pregătiri în casă de a primi urători și oameni cari veneau să vadă pe tata de ziua lui.

Și se însărase: luminele se aprindeau pe uliți; iar băeții cu clopoțelele prinseră a năvăli pe la ferestre; ceeace nu-mi venea la socoteală să stau în casă și să nu câștig și eu un colac.

— Cum umblă cutare băiat mai mic decât mine și cum umblă frate-meu Iecobuț? N'ar fi bine să mă duc și eu?

Mama zice că-s mititel. Dar când 'oi fi mare și când 'oi umblă? Și ce fac, ce dreg, cum a plecat Iecobuț cu clopoțelul, hai, și eu, în pod după talancă.

O iau, mă dau cu ea jos, și puindu-mi o traistă cât zilele de mare după gât, trag o căciulă a tatii până peste urechi, și numai în durligi, doar cu niște papuci ai mamei în picioare, prind limba în talancă să nu mă simtă nimeni și ciors, ciors, târând taflicii după mine, o pornesc la urat.

Dar unde să mă duc, mă rog, mai întâi

și pe cine cunoșteam, dacă nu pe mătușa Ruxanda, vecina noastră.

Mătușa Ruxanda era o femeie de vreo șaizeci de ani, cu fața creață ca o ciubotă de iuft și slabă ca o smochină. Mereu mă uitam în fața ei.

Nu știu ce găseam la mătușa Ruxanda, că-i urmăream toate mișcările și încrețiturile feței pe care mi le închipuiam ca niște șențurile săcate și mai mari și mai mici ce dădeau unele în altele.

Cu toate acestea sufletul ei, îmi stătea închis pentru mine; atâta doar că era bună; de câte ori mă duceam cu mama pe la dânsa, îmi dădea ba zahar, ba un covrig, ba un măr! deci, la cine mă puteam, eu, duce, dacă nu la dânsa.

Și cum spusei, o pornii. Cu mare chiu a-junsei până la podeț. Aicea taflicii nu prea urcau că era lunecuș; așa că a trebuit să'i iau în mână și apoi să urc.

Dar nu ți-a fost frig, n'ai răcit? Mi-ar zice cineva. Ți-ai găsit! Că eu eram mic, dar dracul gol. Când era omătul până la genunchi, atunci trăgeam o raită în durligi prin grădină. Și-apoi, parcă, numai eu eram

aşa? Noi aveam un vecin și aveam un băiat Dumitru. Apoi, lui Dumitru ista, toată iarna îi cădea nasul la noi. Când se luminea de ziuă el era pe cărare: descins, cu capul gol măcar de ar fi crăpat ouăle corbului de ger.

Și să nu-mi uit vorba, trecui cu mult necaz în cerdac și mă așezai sub fereastră, unde știam, că stă și coasă mătușa Ruxanda cu ochelarii pe nas și unde lucra ciuboate bădița Alexandru, băiatul ei.

După ce-mi șterg nasul roșu, de frig, cu poala cămășuței, dau drumul limbei talancei și încep.

O, dar mi se bătea inima ca la înspăimântați! Așa e când pleci, întâiu, la o ispravă. Și țin minte că numai atâta am putut zice:

Aho! Aho!
Măine anul se'noește,
Plugușorul se pornește.
Pe la case a ură.

De-acolo, mintea parcă mi s'a întunecat; urechile au prins să-mi vâjâe, dau să mai îngân ceva; dar pace! parcă mă prostisem.

Atunci o scântee de rușine se ridică în sufletul meu și ca să mântui, zic, înghițând în sec :

Mânați măi!
Hăăi! hăi!

Și încep a plânge; iar printre lacrimi, sfârșesc.

La anul și la mulți ani!

Băiatul mătușei Ruxanda bate în geam.
Pe semne, el văzuse starea mea de plâns.
Și nu mult, aud un scârțait de ușe.

Na! îmi zisei atunci; n'am urat bine și vine să mă bată. ✓

Și fugi, băete, acasă. Parcă și acum văd cum îmi săreă când un taflic, când altul; când mă înturnam după unul, săreă celălalt.

Mătușa Ruxanda eși în drum. Eu, atunci, dădui să sar pârleazul; dar văzând că nu-i chip, iau papacii în mână și țup! dincolo. Ajuns în fața casei strig :

«Mamăăă! Mă omoară!...» Și, înghețat, mă îndes în ușă și dau busna în casă.

— Ce-i? — îi dă mama.

— U-huuu ! Mamă ! M'am dus la mătuşa Ruxanda cu uratul, și fiindcă am uitat ce să spun, vine să mă bată.

În adevăr, ea venea pe cărare cu mâna sub pestelcă ca și cum ar ține ceva. Îmi făcui socoteala că n'are de cât melesteul cu care umblătește pe nepoței când îi cotrobăesc prin ladă ori îi fură ochelarii. Eu țuști pe cuptor. Îmi tremurà inima ca la puii de vrabie.

Auzii clampa la ușa de afară, a doua clampă și iat-o în casă.

— «Bună vremea» ! îi dă ea râzând.

— «Mulțumim D-tale, jupâneasă Ruxanda îi dă mama cu zâmbetul pe buze.

Dar eu scot capul prin ocnița sobei și zic cu grijă :

«Mătușă Ruxandă, mă rog,^(?) iartă-mă, că n'oi mai urà câte zile oi trăi !»

Dar, mătușa Ruxanda, spre bucuria mea în loc de culișer peste spate, mi-a adus doi colaci frumoși și m'a lăudat mamei că de când e ea, n'a mai auzit așa urător.

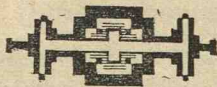
Mama m'a chemat jos, să sărut mâna vecinei, dar eu, nici jos nu m'am dat, nici colacii m'am vrut să-i primesc. Eu știam,

ce știam, că n'am urat bine și nu face să
iau colacii. Pe când prin minte prinseră a
se trezi cuvintele ce le uitasem ;

Iarna grea, omătul mare
Semne bune omul are,
Pentru brazda de sub plug.

Și mă minunam și-mi eră ciudă : « Cum
să mă fâsticesc eu așa și să uit urătura,
că doară eră vreme de când o știam, și în
toate zilele până atunci o rostisem ; iar când
să-mi fac o leacă de cinste, poftim, buclucul !

Și s'au stâns ani. Crescusem până la ju-
mătatea stâlpului hornului, până mai sus,
mai sus până la prichiciu și tocmai când
m'au băgat în școală atunci am prins, iar,
a umblă cu uratul, dar și atunci îndemnat
de alții.

SFÂNTUL

La mine'n sat, vestea a făcut tăm-
bălău mare: cei bătrâni, scorneau
că a venit vremea de apoi; cei ti-
neri căscau gura la cei bătrâni și o negură
și o tristeță se lăsă pre sufletele unora și
o bucurie se citea pe fețele altora.

Jidovul, crâșmarul, din satul Răbâia-Seacă
eră mai trist ca toți; iar cel mai vesel, eră
părintele Costache, popa satului.

Și poate ar fi trecut frământarea asta de
suflete și lumea s'ar fi liniștit, cum chiar și
începuse, dacă știrea nu s'ar fi îmborsărit.

Eră într'o Duminică, pe după Paști, o
zi frumoasă cum n'a mai fost alta: cu un
soare ca un făt-frumos. Păsările asurzeau

văzduhul cu cântecele lor și mirosul de floare de cireș și de vișin parcă îți învioră sufletul și te umplea de întinerire.

La noi, în sat, horă mare în băătăura crâșmei, cu chiuituri de flăcăi și învârtituri de scrânciob; mă rog, cum e obiceiul din vechi, să se petreacă dela Paști până la Ispas.

Jidanul, jupânul Strul, nu aveà altă băutură decât rachiu și, cum inima omului cere măcar la zile mari să uite necazurile, cu ce să o facă, dacă nu la un loc cu câțiva prieteni și cu o leacă de băutură, căci este o vorbă :

*Pânea întărește trupul omului,
Și vinul înveselește inima lui.*

Dar dacă nu erà vin, erà rachiu în locu-i, și rachiul trăsnește omul de-l face să-și uite și părinții.

Și dacă erà horă și scânciob, nu se puteà să nu fie și o masă, unde cei ce aveau fete și flăcăi ieșiți la joc, să nu întâlnească, sau să nu bee un pahar. Și iată, colo, sub fereastra crâșmei, o masă întinsă

deoparte și de alta cu gospodari: toți cu ulcelele înainte, blagosloveau pe Domnul pentru anul bun ce le-a dat și închinau unul în sănătatea altuia, în uitarea necazurilor din anii trecuți.

Și-au vorbit oamenii, și au închinat, dar totul a mers până la o vreme, rachiul a prins a se sui în capete și a încurcă mințile dacă nu pre toate, dar deocamdată, șeful de garnizoană, care până atunci spusese cum a fost sergent în armată, și muștruluiă soldații: își plecă steagul: prinse a sforăi cu capul pe piept, la un colț de masă; un gospodar, Grigore Marcu, iată-l că se ridică și pășește, își îndreaptă căciula pe cap, stă în loc, cumpănindu-se ca facla unei lumânări, sucește din umeri, se uită pe sub genele obosite în juru-i, pleacă iar ca bolnav și la podețul ce da în șosea, se leagănă și cade cu nasu'n glod. Iar Ovreiul nu mai pridideă ducând oalele goale și aducându-le pline pe masă.

Dar iată mai trece o leacă, și femeile în hârharul de cântec de lăutari și de chiuitori, prinseră și ele a țivli, amețite de rachiu, și se făcuse o zarvă de nu mai auzeai decât chiuiturile flăcăilor de la horă:

Câte fete și neveste,
Apă'n cofă nu mai este!

ori

Mai încet cu fata Petrei,
Să n'o dai de colțul vetrei!

Dar și acestea împiedicate de strigătul
scrânciobarilor:

— Dați-i drumul, bre! Poftim la scaun;
scaun gol!

Însă, pe când chiolhanul era mai în toiu,
la masă, printre oamenii, ce închinaseră cu
atâta dragoste paharele, se încinsese vorbă
mai ascuțită, se luase de la cine a făcut
cinste și cine trebuiă să plătească, când deo-
dată Toader a Sandului, un om așa de așezat
la treabă, se ridică încruntat și dârz și isbi
un pumn în ochiul lui Dumitru a Mărioarei
de-l rostogoli pe spate, pe când Ilie, fratele
lui Dumitru, și el amețit de băutura, își
despică cuțitul și — la Toader să-l înjunghe,
și poate cine știe ce comedie s'ar fi făcut!
În clipa aceea însă se arată un om din susul
satului, cu părul vâlvoi, cu bondița între
umere și strigând:

— Oameni buni, stați că-i mare minune!

Și cel ce avea să dea cu cuțitul și cel ce izbise și toți care aveau să se încaere la bătaie se opriră, așa că jandarmii făcură ocol împrejurul fiecăruia și toți așteptară ca treziți și înspăimântați, ca și cum ar fi fost să primescă vești de bejenie.

— Oameni buni, îi da omul gâfâind de alergătură, nu mai beți rachiu! Fugiți de la crâșmă. Fugiți că e mare minune!

Toți se uitară nedumeriți; scrânciobul se opri, lăutarii tăcură, și unii întrebară: Ce, vin Nemții?

— Ce Nemți? — îi dă omul.

Oamenii aveau frică de războiu. Un mehenghiu, care trecuse de curând prin sat, împrăstie vorba că are să vie Nemții să iee Moldova și să dea pământ la oameni, dar când, nu le-a spus anume.

— Ce Nemți! mai rosti omul. Aiurați!... Un sfânt, oamenilor! Un sfânt!

Și începù omul să spue, că în ceea parte, la Rădăuți — nu știu unde — un băețandru de nouăsprezece ani, propovăduște să se lase oamenii de rachiu, că de nu în trei ani se prăpădește lumea.

Toți se strânsură împrejurul omului.

— Ei, și, și cu asta e sfânt? zise unul cam nedormit.

— Sfânt, oameni buni; știe și gândul omului și ghicește tot. Până și la Impăratul a fost!

— Ce sfânt! Ce sfânt! — zise Ovreiul. Pe semne, bade Gheorghe, n'ai băut nimic azi. Ce-ai auzit, sunt minciuni.

— Ce minciuni, Domnule Strul, spun zeci de sate despre el...

— Și?... zise un alt.

— Și Franț Iosif a luat douăzeci de florini într'o mână și i-a zis: — Ce am eu în mâna asta! — Ce să fie? i-a răspuns sfântul; ia douăzeci de florini! — Dar în asta! — O sută de florini! — Și așa eră.

— Nici Impăratul nu-i de treabă, — zise Jidanul — s'a înțeles cu el, ca să zică pe urmă să nu bee rachiu. Da de ce să nu bee, când e bun și-i de băut?

— Taci jupâne! îi dă un copilandru de băetan. D-voastră, jidanii, ați răstignit pe Isus Hristos și pe noi ne băgați în iad.

Și flăcul începù să vorbească cu aprindere, ceea ce învățase din Evanghelie despre vremea de-apoi și. «Vămile Văzduhului»

despre băutura: cum dracii coboară în iad de la vama 21 pe cel ce bea rachiu și pe cel ce Duminica dimineața, în loc să se ducă la biserică, merge la crâșmă.

Stăteau oamenii și se uitau la el cu gura căscată; cei bătrâni dădeau din cap: «Așa-i dragul moșului, așa-i! Dumnezeu să-ți dea sănătate, că bine vorbești; ia acuma, din pricina holercei, avea să se facă moarte de om».

— Și cum e sfântul acela? întrebare unii.

— «Ei cum? — zise omul, care până aci tăcuse. Ia, unul al lui Dumnezeu. Intr'o noapte ci-că a visat pe Maica Domnului că i-a spus: De azi tu ești sfânt; dar să propovăduiești în lume, să nu mai bea nimenea rachiu. Iar cel ce o bea să-l afurisești și să spui oamenilor că, dacă în trei ani nu s'or pocăi, mare cumpănă are să-le cadă».

La vorbele astea, pe fețele multora se citea grija; cei beți se treziră: un sfânt nou e minunea lui Dumnezeu.

— S'a îngrozit de noi cel de sus, — zise Ion a Marcului; ca prea răi sântem și preă am intrat în păcate, și cine știe. Nu vezi că am ajuns vremea de apoi?

— Jupâne! jupâne! — zise șeful de garnizoană; mai dă una!... Dar lasă vino să-ți plătesc! grăi el, ca și cum ar plânge și căzù cu capul pe masă.

Soarele, strălucitor ca o oglindă, începù a se lăsa după munți, pe când un vânt dulce de primăvară răcorea fețele tuturor.

Jandarmii luară pe cei trei zurbagii și-i duseră la primărie, urmați de neamuri și prieteni.

Cei ce mai rămăsese, mișcați, și de ceeace avea să se întâmple, și mai mult de vestea cu sfântul, nu mai îndrăsniră parcă să ceară de băutură, și flăcăi și fete goliră scrânciobul, și încet, încet, — câte patru, câte cinci, câte zece, — se împrăștiară prin sat, până rămase crâșma pustie și cu șeful de garnizoană sforăind cu capul pe masă.

A doua zi — zi de lucru — soarele sărută cu o roșeață de mânie crâșma pustie; vestea despre omul sfânt se împrăștia în tot satul și știri despre el începură a curge cu nemiluita. Trei zile, veștile se înmulțiră așa, că nu auzeai decât minuni despre dânsul.

Unii spuneau, că ar fi auzit de la cutare din cutare sat din Bucovina, că sfântul știe

și gândul omului și cum te cheamă; altul, că i-ar fi spus cutare din cutare loc că sfântul știe și de comori unde-s îngropate; iar altul împrăștiase vestea că sfântul face minuni: că s'ar fi dus la el un olog și s'a întors sănătos, și câte alte năzdrăvăanii de se minună satul și se îngrozise.

— De acum a venit vremea de apoi— ziceau unii; iar babele prinseră a se căra la biserică și către casa popei, să se spovedească.

Intr'o săptămână vorba despre sfântul din Rădăuți crescù prin Ciuperceni, prin Botești, prin Hârtoapele și ajunse și în alte sate, că oamenii când mergeau la pădure, la moară ori la târg, de întâlneau vreun străin în cale întrebau:

— Mă rog, n'ai auzit D-ta de un sfânt din Bucovina?

— N'am auzit, zicea omul uimit.

Atunci, Răbâeanul începea să-i spuie din fir în fir, toate câte auzise despre el.

— O fi! zicea omul. O fi sosit vremea de apoi!... Ce crezi! Nu vezi ce zile am ajuns, de se mănâncă om pe om.

Toți spuneau câte ceva; dar mulți, ca

să se încredințeze, au vândut ce-au putu și au plecat la sfânt.

Ion a Vasiloaei, care bănuia că are comoară în grădină, a plecat cel dintâiu, și tot el a adus vestea despre sfânt : zicea că-l cheamă Ion și nu primește pentru stătutul de vorbă cu el de cât un franc și o litră de untdelemn, și-ți spune tot ; că și lui i-a spus că are comoară în grădină, lângă nuc ; dar să nu'i iee, că nu-s curați, că ar fi blestemați de cel ce i-a pus. Și, iată ce-a mai zis sfântul urmă el :

— Dar lasă astă, — îi dă un vecin al lui ; ce-a spus de băutură ?

— De băutură ? A spus să nu bem decât cafea. Uite, eu chiar, am cumpărat în hârtia asta ; și vin să bem încă, dar de cel bun și cu măsură.

— Bravo ! — îi deteră oamenii ce ascultau, oarecum ușurați.

— Și la oaste am auzit, că a început să se dea cafea în loc de rachiu, dimineața, — îi da un om.

— Apoi, ce crezi, — răspunse altul ; tot de la sfânt a învățat și cei mari ai noștri ; parcă ei nu citesc la gazeturi !...

— Da, de titiun n'a zis? întrebă alt sătean.

— De titiun? cum nu; a zis, că cel ce poate să-l lese, n'ar fi rău.

Și au început oamenii a se lăsa și de duhănit, iar cu banii își prindeau alte nevoi.

O frică nespasă se întinse în tot satul. Toți vedeau în sfânt un trimis a lui Dumnezeu, să mântue lumea din mânele lui Scaraoțchi. Căruțe plecau și veneau de acolo. Duminicile și sărbătorile biserica nu mai eră pustie, ci toți se rugau cu credință celui Atotputernic. Și oamenii parcă erau mai senini și mai vioi.

Trecu o săptămână, două, trei, toți lunecau pe lângă crâșmă și-și făceau cruce ca de necuratul, pe când jupânul Strul și jupâneasa Ghitla din prag strigau:

— Bade Gheorghe, bade! — Nu mai vii pe la noi? Ce ne-ați urât? Ce v'am făcut?...

Un singur mușteriu le rămase: Ion a Cucului. Și acesta bea degeaba, numai să îmbie oameni la crâșmă. Dar și pe acesta l-au prins doi flăcăi și i-au tras o scărmaneală de s'a jurat Cucu, că de l-or mai prinde pe la crâșmă, să 'i dea drumul tuns.

Nu vine lumea, nu vine. — Ce-i de făcut se sfătuiau stăpânii crâșmei.

Adusese jupânul Strul un antal de vin și după ce l-a îndulcit cu niște prafuri a chemat lumea să vie.

Dar sfântul mai spusese: «Să nu mai bee de la jidan că nu mai intră în împărăția cerurilor.»

Așa că tot n'a venit lumea. Și-i mergea rău jupânului de Doamne ferește!

A dăruit pe notar, pe primar, pe pomojnic, pe suprefect.

A venit suprefectul și-a adunat oamenii și le-a zis: «Oameni buni, nu vă potriviți, beți și mâncați. că sfântul e un bolnav de o boală aproape de nebunie»... Dar a fost silit să-și iee tălpășița cu rușine de cele ce i-au spus bătrânii.

Atunci, a făcut Ovreiul un cuptor de pâne și a eșit cu ea la drum, să dea la oameni de pomană, dar toți înconjurau drumul.

Văzând el și văzând, într'o noapte, a tras obloanele și a fugit în lume.

A stat satul fără crâșmă și lumea fără rachiou trei ani încheiați.

Oamenii făceau must din mere pădurețe

și beau; iar în loc de rachiu se cinsteau cu cafea. Și se făcuseră așa de detreabă și așa de gospodari de nu erau alții prin prejur ca ei; pomii s'au înmulțit, pământurile s'au lungit, vitele și-au mărit numărul. Cei pătați de rachiu pe față s'au albit întâi și în urmă s'au înroșit de sănătate. Nu se mai băteau, nu se mai sfădeau, judecăți n'aveau, iar bătrânului preot îi râdea inima de bucurie.

Am uitat să spun, că după plecarea crâșmarului — într'o Duminică — toți au pus la cale cu popa să afurisească rachiu. Și au luat — nu știu de unde — o sticlă cu rachiu, au pus-o pe năsălie și cu popa în odăjdii, cu prapuri și cu pomene ca la morți, l'au dus până la hotarul satului, unde au îngropat sticla cu blestem și cu ură: «Cine o mai bea rachiu de atunci înainte, afurisit să fie cu tot neamul lui în vecii vecilor!»

.....

Dar într'o zi, numai se auzi, că sfântul din porunca împăratului lui, a fost luat la catane, că prea mult supăraseră negustorii de dincolo și prea mult tulburaseră lumea.

— Și unde l'au dus, mă rog, întrebau unii pe cei ce răspândeau vestea.

— Hei, hei, unde? — La *Aliov*; într'un reghiment de lehi.

— Și unde o fi *Aliovu* cela?

— Unde să fie? Tocmai la capătul lumii.

— O fi, — ziceau alții; tocmai la *Ameriga*.

Vestea asta, a fost, așa, pentru bieții, oameni, ca și cum li s'ar fi rupt ceva din inimă, fără care s'ar fi dus în prăpastie.

Și iară vorbă și tîmbălău prin sat.

Cum, își dădea și unii și alții cu mintea, dacă e sfânt, sfânt rămâne, și nu catană.

Și tare au fost nemîngăiați în ziua ceia: abea, abea, i-a mîngăeat preotul cu o vorbă și anume:

— «Măi, oameni!»! Nu vă smomiți dela calea cea bună, că doar Sf. Gheorghe și Sf. Dumitru n'au fost ostași?

Numai cu asta s'au liniștit, și nu prea. Nu de alta, dar sfântul eră prea departe. căci altfel tot s'ar fi dus la el.

Cînd aveau oamenii vre-o boală în casă n'aveau la cine alerga că sfântul, doar, spuneă o vorbă și bolnavul eră sănătos.

Cînd aveă unul o pierdere n'avea cine îl mîngăia că cutare, din cutare loc i-a luat, boul ori vaca.

De acum, așa rămân lucrurile, să se plângă iar lui Dumnezeu, deadreptul.

Până într'o primăvară, așa după Paști. Eră zi de arat. Și eră un soare dulce și blând și un vânt ogoitor, cum e primăvara când e pământul jilav. Ogoarele păreau așternute cu lăicere și covoare, verzi unele, altele lăi, altele vinete, pe care mișunau niște puncte albe: eșise oamenii la arat și grăpat.

Ion a Marcului, Toader Cioarec, Vasile a Anei și Petrea a Stanciului, toți din Răbâea-Seacă, arau la hatul satului, și a căror ogoare mai se învecinau.

Deodată Ion a Marcului care țineà coarnele plugului, zise unui băețandru ce mânà boii.

— Stăi, măi Niculai!

Făcuse plugul o hârșitură.

— Ce-i tătucă, îi da cellalt?

— Stăi, că am dat de o piatră, s'o asvârlă că'mi rupe plugul.

Când cotrobăiește, dă de o lespede, o ridică; când colo ce să vezi: o groapă și în ea o sticlă.

— Pii! îi da el; sticla cu rachiu îngropată cu afurisenie.

Și începù să tremure de o grijă nepri-cepută.

— Măi oameni buni, strigă el, către cei-
lalți, ia veniți încoa să vedeți minune!

Ceia să apropiară, care de pe unde erau.
«Sticla blăstămată», îi dă Toader Cioarec.
Nu puneți mâna! «Pune-o la loc Ioane!»

— Ce, s'o pun la loc, răspunde Ion,
stai o leacă să ne mai uităm la ea.

— Bre! Bre! îi da Vasile a Anei. De
când stă aici, oare cum o fi?

— Asta mă gândesc și eu, zice Ion.
Cum o fi?

— Dați-o încolo bre oamenilor, făcù iar
Toader Cioarec, că o fi plină de vârcolaci.

Ion a Marcului se uită la Cioarec zimbînd
șiret. «Ce, își zise în gândul lui, nu cum
va o fi voind aista să mă lucreze?»—Hâm!
urmâ el tare: Dar stai să-i văd măcar fața.

Și cum sticla, de atâta stat, prinsese sgură
de pământ o curățî și ce să vadă, rachiul
eră cum e chilimbarul.

— Măi, da mândru-i! îi dară toți. Dar
gustul cum i-o fi!

— Aici, e-aici! Da-i blăstămat! zice Vasile
tremurînd. Te-i pomeni că pătimești ceva.

— Bre! îi da Stanciu, eu beau. Și iar zimbi șiret.

— Fugi, bre omule, spuseră toți.

— Bre! îi da el iar; să se fi prins blestemul de dânsul n'ar fi așa frumos.

Și scoase dopul. Un miros tare isbi nările tuturor, de mai îi amețiră.

— I! da tare-i bre! făcù Stancu înturnând capul.

— Bea tu! zise a Anei glumind către Ion.

— Ce, nu beau? — Eu sunt solomonit bădică de nânași-mea.

Și trase un gât de i se strânse fața ca o ciubotă de iuft de i hârîi gâtlejul.

— «Pii, măi, da dulce-i! Și zimbi șiret.

— Taci bre! făcură toți uimiți.

— Dulce-i! — Eu nu-l mai pun la loc. Nu mă îndur. E prea bun!

— Hai, să vedem și noi! îi da Petrea Stanciu, că doară n'o fi foc. Și-l punem la loc. Pentru atâta lucru, doar nu ne-o trăsni Dumnezeu.

Și trase fiecare câte un gât.

— Bun e bre! vorbi a Anei.

— Bun vorbi Stanciu. Pii, da, tare-i! Nu-i dulce, da-i bun.

— Ei acum, vorbi Ion a Marcului, să-l mai pun la loc?

— Acum ce să-l mai pui la loc, îi dară ceilalți; om da și noi o leturghie Duminică la biserică și ne-o iertă Dumnezeu. Să bem sticla și pace!

— Măi, zise Ion a Marcului, eu cred, că s'o prins blestemul de sticla asta, ca de opinca mea. Ce blestem! Parcă popa nu bea rachiu? Crezi că nu bea? Ba încă cum: de cel bun și făcut cu scorțișoară și zahăr.

— Chiar așa, zise Petrică a Stanciului. Dar eu să vă spun alta: Sfântul, bine, a spus că în trei ani dacă nu se lasă lumea de rachiu se prăpădește. Să zicem că-i așa. Dar numai noi și alte sate de pe aproape nu beau rachiu. Da, ia du-te mai încolo, în jos, că beau de sting pământul; iar de la Sfânt sânt patru ani și nu se mai prăpădește nici o lume. De ce să-mi chinuesc eu nevasta și copiii, tocmai acum când stau mai bine, și să nu am în casă câte-o leacă de rachiu. Ba, am să cumpăr chiar astă seară un șip de colo dela crâșma ceea din șosea și am să-l duc acasă la nevastă.

— Ia, acum ai vorbit bine, ziseră ceilalți. Noi ne uităm ce spune popa ?

Dar soarele de amiază începù a se coborî încet, încet ca pe o scară, tot slăbind lumina. Oamenii mai cinstiră din șip și s'au întors cu voioșie la plugurile lor. Au arat, ce au arat și pe la toacă iar au tras câte un gât; iar, când soarele erà ca și oglinda sticla fu goală. Sosi și amurgul. Încet soarele se lăsă după munți acoperit de o pânză subțire de nori printre care razele de aur treceau ca niște lungi sulii de lumină, ce treptat cu culcarea lui se scurtau tot mai mult până când lăsară apusul și nourii scăldați într'o lumină de sânge.

Atunci plugarii noștri prinseră a strigà :

— Uuu! Măăă! Stați să ne întâlnim!...

Și fiecare, prinzând oticul la pluguri, le întoarseră pe capre și o porniră. Unde? La crâșma lui Zaharia din marginea șoselei, căreia la slaba roșeață a apusului nu i se vedea decât acoperișul de curând drănițit, la Zaharia, a cărui orândar nu erà altul decât d-nul Ștrul, cel părăsit de ei. Astfel s'a deschis din nou crâșma satului.

Într'o Duminică, așa după Paști jucă iar hora în bătătura crâșmei acum deschisă din nou, în chiuituri de flăcăi și strigăt de scrânciobari. Aceiași masă, sub ferestrele crâșmei, înconjurată de gospodari. Da, știi parcă le spusese cineva că acei de acum câțiva ani să fie toți, în păr, acolo. Șeful de garnizoană la un capăt de masă făcea aceeași închinăciuni și eră aceeași zarvă și țivlit de femei.

Dar în tojilul sgomotului, Toader a Sandului zise către Dumitru a Marioarei cu care se împăcase :

— Vezi, măi, plătește, nu face ca atunci.

— Ba eu nu plătesc! — zise acest din urmă. Nu plătesc, și apoi, când te-o mai pune păcatul vezi tu pe dracul!

— Ce spui mă! Și-i isbi un pumn în obraz de-l dădu dea berbeleacul de pe scaun.

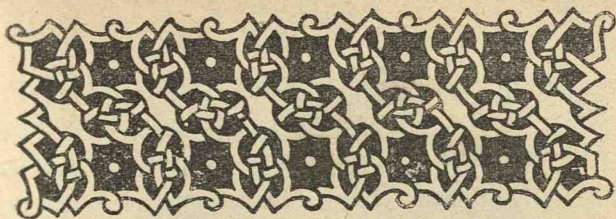
Frate-său Ion, și el cam turlui, repede sări de la joc și se începù, mare, o bătae de nu se știà ce-i, de răcnete,

Însă iată, că în toiul răsmeriței, din susul uliței se vede alergând iar un om cu părul vâlvoi, cu bondița în spate, strigând :

— Oameni bunil oameni buni! stați...
Sfântul!...

— Ce sfânt! Ce sfânt! Și bătaia se încinse și mai tare...

SLUJBAȘ

Eram în clasa III primară, când tot auzeam că feciorul Mănalachioaii, Ghiță, e acum, la Suprefectură, scriitor cu o sută de franci pe lună.

Ce vorvură a mai fost, Doamne, Doamne, prin mahala, când l-a făcut, pe băiatul ista scriitor de masă din practicant; se uită lumea la el, ca la o minune. Și apoi, cel dintâi, care mi-a adus vestea, a fost mama. Apoi ea îmi tot da: «Măi, Ionică, învață să scrii și tu frumos, bre! Că ce crezi, pe feciorul Odağiții de florile mărului l-a făcut scriitor cu leafă?... și, uite, acum, ține pe mă-sa și îmbracă surorile, de parcă-s dueduci!

Și, dacă ar fi fost numai feciorul Odagiții, care să mă smomească cu slujba lui! Dar mai erà unul; Diaconescu-Țâșpoacă. Și aista erà practicant acolo. Apoi, când îl vedeam că se duce dimineața la deal spre slujba lui, parcă-mi bătea inima oarecum cu pizmă și îmi ziceam: «Ferice de cei ce au patru clase primare ca Țâșpoacă și pot fi practicanți la suprefectură! Mâne, poimâne, numai ce l-oiu vedeà ca pe feciorul Odagiții cu o sută de franci pe lună!»

De scris, să nu mă laud, nu scriam rău și mă necăjam să scriu și mai bine. Dar erà vorba și mă întrebam: «Oare pe mine m'o primì acolo? Și mă rugam lui Dumnezeu: «Doamne, Doamne, ajută-mi s'ajung și eu practicant ca Țâșpoacă,»

Și-a trecut un an și am mântuit școala primară. Mai departe nu m'am dus de o cam dată, ba că sânt slab de piept, ba că acolo învățăturile îs grele tare și eu nu am s'o pot duce:—mie mi-erà de Suprefectură!

A trecut toamna, a venit iarna cea plină de frig și de amar. Și-a venit și Crăciunul; dar după aceea, n'am mai putut răbdà.

Și într'o zi, — mi-aduc aminte ca acum,

— eră un soare dulce, dulce ca ori ce soare uneori după Bobotează, când încep a strigă pițigoii: «Uite vara! uite vara!» și streșinile prind să picure.

În ziua aceea, m'am sculat dimineața, mi-am văcsuit ciobotile, mi-am și periat straietele ca nici odată, apoi mi-am făcut o jalbă, cum m'am priceput, și fără să spun la cineva, am ocolit câteva uliți și am suit spre rohatca de la Fălticeniei vechi, la deal, și am dat la o casă, care avea o tablă la streșini «Suprefectura Plășii Șomuz — Moldova». După ce mi-am făcut o cruce mare, cu inima bătând de grije și îndoială, am intrat într'o odaie. Aice un om cu pălăria în cap și cu musteața galbenă ca mătasa păpușoiului, își ridică ochii de pe niște hârtii la mine. «Ce poștești?..» Eu scot jalba și atestatul de patru clase primare și i le întind. Citește el, citește, se uită în ochii mei și mă întreabă, al cui sânt. Eu îi spun, «Aha, răspunse el, a lui ești?...» Și puse, cum s'ar zice «rezoluția». Apoi, mă cheamă după dânsul în altă odaie. Aicea, mai mulți scriau la mese și se uitară la mine cu ochi mari.

«Vă mai *recomand* un practicant, și scrie bine zise boerul.»

Printre aceștia erà și băiatul Odagiții. El aveà masa cea mai frumoasă. El erà acum mai mare peste toți acolo. Dar pe Țâșpoacă nu-l văzui printre ei.

Atunci îmi făcui socoteală, că l-a dat afară și m'a primit pe mine în locul lui.

«Să treacă, îi dă Ghiță, să treacă la masa cea goală ! Și-mi arată o masă neagră lângă o sobă.

«Aha! — îmi zisei în gând ; aceea trebuie să fi fost masa lui...»

Și după ce mă descusură care din cotro, un domn slab, cum sunt eu acum, veni la mine și-mi dădù o hârtie și-mi zise :

«După asta să-mi faci douăzeci și patru: scrie frumos și în tocmai».

— Erau ordine la primari de plasă.

Și-am scris și n'oiu uită nici mort ce scriam.

Dar prin câte gânduri n'am trecut atunci, doar de cum îmi erà inima îmi pot da seama: Parcă mi se strânsese ghem, — și mintea, turburată de jocuri, întâi se liniști apoi se turburâ din nou ; și o grije și o mân-

drie, îmi cuprinse toată ființa : grija să scriu frumos ; mândria, că am ajuns și eu ca din mâna mea să iasă ordine primarilor, că de n'or face cutare și cutare lucru, au să fie dați afară din slujbă ori pedepsiți cu leafa.

Când am eșit, băetul Odagiții, căruia am auzit că'i zic toți : «Domnu' Filipescu», mi-a spus un lucru : să vin regulat și s'ascult, că, dacă oiu scrie bine și o fi un loc slobod mă face scriitor de masă.

Când am ajuns acasă, parcă nu mai eram acela ce plecasem ; eram amețit de gânduri parcă crescusem de o palmă și eram în firea celor ce se cred, că-s și ei ceva pe lume.

Apoi, când i-am spus mamei, bucuria ei.

Tata n'a zis nimic. Dar ea a și umplut mahalaua. Si apoi, de-acolo, să fi văzut pismă pe mine. Femeile nu făceau altăceva, decât să vorbească pe socoteala mea : că ce-am făcut de m'am cocoțat acolo, că pe cine am avut, că cine-s eu, parcă ele n'au băeți de practicanți la Suprefectură ? Mai cu seamă, când le-au spus mama, că peste trei luni de practică are să-mi dea leafă, crăpau de ciudă.

— Inchipuește-ți junpâneasă Ioană, — grăiau una către alta, la pârleaz; auzi, că băetul Sumanarului cel mai mititel e la Suprefectură *funcționar* și peste trei luni de *prafțică* îi dă și leafă.

— Sărăcuța'n de mine !... Iraaa! De aceea îl văd în fie care dimineață ducându-se încolo gătit și cu grijă.

— Așa ! așa ! Și Dumitraș al meu, — zicea cea dintâi, — parcă nu a învățat carte ca el, da încă și mai bine, și iată-l șeade acasă.

— Oare cine l'o *ricomândat* ?..

— Cine ?.. Ia umblă Sumănaru' cu vrăji.

— Așa, zău, că știe Sumănaru numai descântece.

Și o lună de zile am bătut drumurile de acasă la Suprefectură și înapoi, de pomană.

În timpul ista, am băgat de seamă multe lucruri.

Băiatul Odăgiții eră mai fudul ca toți, fumă țigară și vorbea cu ceilalți de fete. Apoi am aflat că boerul, care mi-a primit jalba, e domnu' supleant Stanu, și toți îi ziceau «cucoane Costache.»

Tot atunci am aflat și de Țâșpoacă, că

acum e ajutor de notar cu treizeci de franci pe lună, și de pe jelbi, de pe una alta, mai câștigă. Ba, mi se pare că l-am văzut odată cu niște condici pe la Suprefectură, și la mine nici nu s'a uitat. Se credea în înaltul cerului. Vorba Românului: Dă-mi Doamne, ce n'am gândit, și mă mir ce m'a găsit!»

Treaba asta m'a cam supărat; dar mi-am făcut socoteală: «Lasă, nu-i nimic, că poate oi ajunge și eu odată ceva.» Și aveam o nădejde bună. Căci deși mai nou ca ceilalți, Cuconu' Costache zicea că tot eu scriu mai bine ca dâșșii, iar tovarășii mei de soartă se uitau la mine cu fruntea încrețită și sprâncenile ridicate de grije și cu ochii nu tocmai buni.

Mai cu seamă, unul, Vasile Grigoraș, era mai opărit ca toți. De rău ce scria, nu i se dădea altă sarcină decât se coase Monitoare, iar când n'avea de lucru, cerea hârtie și toată ziua ciorsăia ce-i venea prin minte, apoi repede alergă dela masă la masă și întrebă: «Oare e bine scris, e bine?» — Lefegiii mai cu samă, ca să se mântue de el, ziceau că-i bine, tare bine. Iar ei nu

mai putea de bucurie. Dar de scris tot nu-i dădeau.

De cum a intrat, cuconu' Costache, pe semne mă pusese la inimă; dar nu și-a dat-o pe față, decât cu vremea, să vadă ce fel de poamă sânt.

Și am fost poamă destul de bună, că mama mereu mă cicălea: «Vezi, când intri, să zici la toți: «plecăciune», și lui cuconu' Costache, «sărut mâna», că-i om bătrân; și când pleci tot așa, și ce ți-o da să scii, să scii, să nu faci mofturi, și, de ți-o da și acasă, să primești; să muncești, dragul mamei, că uite îmbătrânim și să ne fii și tu de un ajutor.

Așa că, ascultând sfatul mamei, cuconu' Costache, când intră prin «*canțelăria*» noastră venea la mine, se uită în ochii mei și mă netezea pe cap; iar eu mă uitam la el și râdeam.

Într'o zi îi dă: «Știi că noul nostru venit seamănă cu unul Alcaz, un băiat al unui moșier ce-l cunosc eu», și din ziua aceea așa mi-a rămas numele: «Alcaz».

Înplinisem, cum am spus, o lună! intrasem în Martie și Paștile veneau, și veneau cam nu

după inima mea: eram slujbaș, și n'aveam haine frumoase.

Toți vorbeau din jurul meu, că și-au cumpărat haine așa și așa, sau au de gând; numai eu ședeam mai trist ca toți.

Dar într'o zi cu soare prietenos și călduț și cu părăe mari pe uliți și cu sbănțuituri de păsări, aud pe cuconu' Costache:

— Alcaz!

— Poftim, cucoane Costache! îi dau eu.

— Să știi că, de azi, ai 22 de franci pe lună, plățiți din fondul comunelor.

Măi ce bucurie pe mine! Nici nu mai țin minte o altă bucurie ca aceea.

Douăzeci de franci pe lună erà o avere pentru mine. La acele vremuri să ai hodoronc tronc, așa leafă, erà lucru mare. Cu toate astea, până n'am văzut banii în mână, nici n'am crezut cu temei.

Am mulțumit d-lui Stanu, și am plecat glonț acasă cu vestea.

Pe drum îmi venea să sar ca mânzul, de voios ce eram, dar îmi erà rușine de oameni, că de! acum eram slujbaș cu leafă.

Și poate bucuria n'ar fi fost așa mare, dar înflori și dintr'o gândire și din o ușu-

rare a inimii: că leafa lui Țâșpoacă eră doar cu câțiva franci mai mare ca a mea.

— Când a auzit mama că m'a pus și în leafă, se uită la mine ca la un sfânt. Și în câteva ceasuri a și umplut mahalaua.

Și apoi vorbă pe femei.

— Ia, uitați-vă, mă arătau ele cu degetul; ce băeat mititel și are douăzeci de franci pe lună la Suprefectură.

Altele răspundeau :

— Dacă are el acum atâta leafă, apoi, când o fi mai mare, ajunge suprefect și poate prefect.

— Vraji, jupâneasă! grăi alta.

— Da nu te uită după asta, că băeatul e bunișor și blând.

În adevăr, ca atunci, niciodată n'am fost mai blând în viața mea.

Ba, una din femei, Catinca lui Ion Cantoru care avea și ea un băiat eșit din școală, într'o zi, numai ce văd că ese de la o casă de pe ulița Spitalului și la mine:

— Ce măi, ionică, ție ți-a dat și leafă?

— Da! îi dau eu; așa a zis suprefectul.

— Douăzeci de franci pe lună?! zise ea nerăbdătoare.

— Da! — îi răspund iar; așa au zis ei,—
știi eu?

— Bine, na, bine! — făcù iar, dar cu glas domol, și se retrase încet, încet înapoi, măsurându-mă cu ochii din cap, și sfârși cu jumătate de glas și cu un oftat ușor:

— Dă, dacă ai minte!

Și de atunci a mai trecut vreme.

Èrà prin săptămâna mare. Eu, trist ca pământul: «Dar dacă o fi zis, numai așa cuconu Costache, numai ca să mă tragă inima la lucru.

Însă, nu; ci iată că într'o zi, numai ce aud pe supleant:

— Alcaz!

Ca ars, sării: «Poftim, cucoane Costache!»

— Să spui mămucă-ta ori lui tatucă-tu să vie până aici.

Eu atuncea am crezut că poate vrea ca să se jelue de mine că nu scriu bine, că în adevăr cam greșeam une ori, uitam cuvinte și stricam coală după coală de hârtie; dar nu fu asta, că parcă o văd pe mama.

— Plecăciune, Cuconașule!

— Bine ai venit!... la șezi! A dumitale e plodul ista!

— Da, sărut mâna, al meu.

— Uite, fiindcă-l văd prea copil și să nu cheltuiască bani pe acadele, poftim, îți dau în mână șazecișisase de franci, leafa pe trei luni.

— Dumnezeu să vă dea sănătate, că uite, l'oiu îmbracă și mi-oiu prinde și eu, o nevoe. — Și a umplut mama un săculeț de bani, și am plecat drept în târg, de m'am îmbrăcat ca un cuconaș.

Când am ajuns acasă, mama a zis tatei:

— Ei, n'am făcut eu bine, măi omule, că am dat băiatul la școală? Că, uite, avem și noi pe urma lui un pic de ajutor.

Tata a dat din cap și n'a zis nimic.

— Ba, da; că uite avem și noi un băiat în rând cu boierii.

— Numai să bage de seamă să nu-l mănânce tot ei.

— Apoi, o fi și el cuminte și mai așezat.

Și, Doamne, după asta să fi auzit vorbă.

— Ia uitați-vă la el, jupâneasă, parcă e un fecior de boer. Iată ce fac descântecele! Dumitraș al meu, care a învățat carte destul de bine șade și mănâncă mămăligă degeaba.

— Ia taci, cumătră Ioană, că le-o veni la

fiecare rândul, că-s băeți încă și apoi fiecare își are steaua lui sus în ceruri.

Dar iată că dă Dumnezeu și părerea de rău a mueretului se schimbă în bucurie.

Mă pomenesc așa pe la Sân-Petru, că se schimbă roatele dela căruță; în loc de potrivite vin altele cu năbădăi, și poate nu v'aș spune timpul anume, dar știu că eră pe vremea cireșelor și erau niște cireșe bune, în dosul suprefecturei, bune, de parcă și acum le știu gustul.

Și într'o zi cu un cer limpede și cu un vânt alinător de munte pe când eram într'un cireș, numai ce-l văd pe supleant la trunchiul lui.

— Alcaz!

— Poftim, cucoane Costache.

— Alcaz, dă-te jos, că au venit șefi noi, și să fii și tu acolo.

Atunci am amețit, de am crezut că pic jos. În inima mea, înviase o presimțire amară.

Se schimbă suprefectul Păstiescu — un om care și el mă iubea, — cu un altul cu barba albă ca a unui țap și cu capul pilug, ce da cu condicele în capul primarilor și înjură surugiește; iar Stanu, cu un picu cu

pântecele cât un balon, cu picioarele ca două oboroace și cu un cap, rotund ca o minge, pe care sta ca lipit un nas cât o pătlăgică roșie, și cu niște ochi mici ca de tătar și cu niște mustăți lăsate în jos; iar părul, în loc să-l poarte pe cap, îl avea pe degete: alminteri umblă ras și ferchezuit.

Cum mă văzù cu ochii lui rotunzi, se și anină de mine ca de un boț de aur; și nu m'a lăsat până m'a scos din slujbă.

Întâi și întâi m'a luat așa: al cui sânt, ce școală am, de câți ani sânt, iar când i-am spus ce vârstă am, mi-a zis: «Apoi vezi, ai prea multă leafă; d-ta ar trebui să vii să scrii aici numai pentru acadele, dar eu fiindcă-s milos, zic să nu te lăsăm așa, dar să-ți dăm mai puțin, să lași pe jumătate — numai cu unsprezece franci».

Aici, eu n'am vrut; și toată mândria mea de om muncitor se ridică în potrivă și-mi zisei: «Cum? vra să zică, să ajung ca racul, un pas înainte și doi înapoi?» și n'am primit.

— Apoi îi da el, cât ai să iei de aici?

— Am să mai iau leafa pe o lună.

— Unsprezece franci primești?

— Nu, cucoane Alecule, nu primesc, că mă bate mama acasă.

— Vra să zică nu vrei. Atunci te dau și afară și nici nu-ți dau nimica.

Vorba asta îmi căzù ca din pod.

Dar m'am gândit: rău cu rău, dar îi mai rău fără rău, și am luat cei unsprezece franci, și am plecat cu lacrimile în ochi, umilit și cu cea dintâi durere în suflet. Mare bucurie pe femei, de nu se pomenește.

Dar n'au băgat de samă de asta, deocamdată, că n'am vrut să-i spun nici mamei; ci au știut la o lună de zile, când am făcut vorba că intru la Gimnaziu.

Ce mai vorbă pe femei:

— Ia, auzi, cumătră, că pe băiatul Sumănarului l-au dat afară.

— Sărăcuța'n de mine! Taci!... Și, de ce? zicea cealaltă arătându-și colții și ochii strălucitori de bucurie-

— Poi, știu eu? Cică nu-și vedeà de treabă.

— Apoi, ce crezi că nu, că erà prea, prea...

— Apoi, se suise scroafa în copac. Parcă cine știe cine erà!

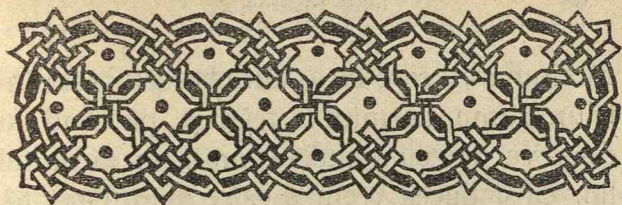
Și câte și mai câte vorbe de mi se amărăse sufletul.

D'apoi tata ?

— Vezi, măi femeie, nu erà mai bine, să fi dat băiatul la meșteșug ? Iată, că l-o mâncat boeria ! O fi, n'o fi, cum zice lumea ; dar rămase el prost ! A mântuit cele patru clausuri, destul : ce ?, are să se facă de cei care zic că nu-i Dumnezeu și că tot e aer ? Uite, să meargă cu mine la lucru !

Și chiar a doua zi mă și umflă în Litenii Bucovinei.

CA SA-MI DEE ȘI O CAFEA

Int'r'o seară, așa cam pe la Bobotează, mă întorsei târziu acasă. Și eră un ger, de aruncași apa în sus, până jos înghețâ, și o pâclă, că luminile felinărelor se vedeau ca prin sită. Și de-abia așteptam să ajung să intru în așternut, însă, când colo, gazda nicăiri și nici cheia la locul unde știam eu că o pune: «Ce holera, mi-am zis, chiria doar, azi am plătit-o, și n'avea niciun rost să-mi ia cheia». Și mă turbai și fluerai a pagubă; iar la urmă îmi zisei: «Poate s'a dus să vie îndată» — și mă dusei până la cârciumă peste drum.

Aici nu eră nimeni decât jupânul Costache

cârciumarul, care cu o tâmplă răsturnată într'un pumn, dormită la tejghea, pe când un ceas vechiu cu ghiulele, arată în țacănitul lui, că-și ducea vremea către miezul nopții, vreme poate mult așteptată de domnul Costache, să tragă obloanele.

La intrarea mea, el deschise ochii pe jumătate și mă întrebă ce poftesc. Eu îi zisei să-mi dea un pahar de vin negru, și băgând mâna în buzunarul jiletcei, scosei o piesă de doi lei spre schimb.

— N'am! — îi dă el, și băieții s'au culcat.

— Atunci să mă lași, îi spun, să stau o leacă la d-ta, că nu știu unde s'a dus gazda, și mi-a luat cheia.

— Poftim! îmi răspunse, și mă așezai pe un scaun la o masă.

Din când în când îmi aruncam ochii afară spre ferestrele mele oblonite cu întuneric: «Nu cumva sânt luminate?» Dar gazda mea parcă se dusesese să moară. Mai mult încă: ceasul bătù douăsprezece, ceeace făcù pe jupân să se frece la ochii roșii de somn, să se întindă ca un copil și să caște.

— Iha! făcù el, să închidem și noi! și se ridică ca un om beat. — Iar mie îmi sări

inima și mă întrebai cu grijă : «Acum, unde merg eu?»

Nu-mi rămânea decât să mă duc la otel și bine că nu stricasem cei doi franci. Și mă sculai s'o pornesc dar unde erà otelul și ce ger ! Până acolo îmi înghețà și inima.

Însă cum stam și mă chinuiam cu gândurile, iată că intră în crâșmă un hamal de cei ce bagă buțile cu vin în pivnițe : încălțat cu ciubote mari, încins peste un surtuc gros cu o pestelcă de țol și pe mâna roșie de ger cu o frânghie. Cum erà cu pălăria pleoștită pe ochi și cu mustățile albe de promo-roacă nu l-am cunoscut ; însă îndată ce și-a pus pălăria mai pe ceafă și și-a luat ghiața de la gură, am dat că-i un cunoscut de-ai mei, căruia odată îi făcusem un bine, pe când eram nu știu ce pe la percepție.

Cum mă vede își ridică ciuperca din cap și îmi dă «bună sara», însoțită de niște cuvinte pe care, de amărât ce eram, nu le-am înțeles.

Plictisit i-am dat și eu răspunsul cuvenit tot cu vorbele zise de el.

Cerù un rachiu și o pâine, iar când să-l ducă la gură, se înturnă spre mine și-mi zise :

— Să vă văd sănătoși!» Eu îi făcu-i un semn din cap ca și cum i-aș fi răspuns: «Să-dea D-zeu!»

— Da' ce sânteți așa supărați? îi dă el după ce sorbi paharul și-l puse gol pe tejghea.

— Închipuește-ți, încep a-i povesti, vin acasă să mă culc și gazda nicăiri și aștept aici cine știe de când și acum nici nu știu unde să mă duc.

N'apucați să isprăvesc, și el și sărî cu vorba:

— Iraaa, domnule, de asta te plângi? Da, eu n'am casă? Hai, și-i dormi la mine! De ce am patru pereți, să se hodinească și un creștin a lui D-zeu.

Cum nu dormisem niciodată așa ori unde, m'am cam sfiit dintr'un 'ntâi dar în urmă m'am gândit: «Ce să mai umblu pe la *otele* în vremea asta!» și apoi, banii îi aveam pentru alte nevoi: și neavând încotro, am primit și am plecat cu el, lăsând pe crâșmar să-și tragă obloanele.

— Tot acolo stai? îl întrebai pe drum.

— Nu, uite ici în Făinari. M'am mutat de acolo de unde știai d-ta.

În adevăr, am ocolit doar câteva uliți și am dat la casa îndatoritorului meu.

Parcă și acum văd ici un maldăr de bina cu două rânduri și alătura în o ogradă disprejunită, trei perechi de case față în față și una mai în fund cu fața spre drum: toate, niște chichinețe pe jumătate în pământ, se asemănau unor oameni, ce abia își duc zilele de bătrânețe. Toate erau cum erau, dar acoperișul celei din fund, părea întocmai ca pălăria hamalului pleoștită pe ochi, și tocmai aceia erà a lui. Dar erà a lui, erà hodina lui; lui nimenea nu-i ascun sese cheia; prin urmare avea mai mult ca mine.

— Ședeți, d-voastră, afară, îmi vorbi el, să mă duc să vestesc mai întâi femeia.

Nu știu ce a vorbit cu ea, că nu mult lampa s'a aprins, și el veni de mă pofti să intru.

Când am deschis ușa la odaia luminată, o căldură dulce, dar greoaie îmi bătù fața, ca și cum mi-ar fi zis: «Bine ai venit!»

Inlăuntru sărăcie goală: două paturi de lemn pe căpătâe însă așternute cu prostiri albe, o masă de brad cu o fața colorată și două scaune de tei cu spătar, vopsite roșu; pe unul din paturi doi copilași cu

mânile la cap dormeau, iar femeia numai în fustă în mijlocul casei, își înnodă grimeaua în frunte.

— Bună seara ! îi dădui eu, oare cum cu rușine.

— Bine ai venit, îmi răspunse ea, băgându-și părul dela tâmplă sub grimea.

— Ia ședeți ! îmi zise, netezind patul slobod cu mâna.

— M'am așezat și n'am zis nimic.

— Crede, adăogă ea, că, de, ca la nevoiași.

— Lasă că-i bine, îi răspund ; și începui să-mi plimb ochii pe pereții goi.

— Dacă-mi dai voe, îmi vorbi iar, să vă aștern și desbrăcați-vă ca la d-voastră acasă.

La urmă și omul prinse a-și trage cizmele zicând : «Să ne culcăm și noi, că știi mâine la șapte trebuie să fiu la un negustor în hală să-i bag niște butoae în pimniță.»

— Dar, măi femeie, făcù el, pe când eu îmi desbrăcam paltonul, nu cumva poți să ne faci o cafea, că uite, — și deschise gura la sobă, — «jar mai e.» Iar ea, scoțând o pernă de sub capul copiilor unde și ea

hodinise, întoarse niște ochi de îl făcù să zâmbească cu rușine și luă altă vorbă : « N'ai idee, zise el, de câte ori nu vorbim amândoi de d-ta ; frate să-mi fi fost, copil, și nu-mi făceai un mai mare bine. »

În adevăr, îmi pusesem soarta mea în joc, numai să nu-i să vândă lucrurile. Șezuse cu vreo doi ani în urmă în o casă de-a creditului și neplătind chiria, acesta îi puse ce mai brumă de scaune avea în vânzare ; iar eu, care trebuia să îndeplinesc sarcina asta, m'am dus în ajunul vânzării la el și i-am zis : « Mâne, când oi veni, să nu te mai găsesc aicea » — și așa a fost.

Cât vorbi el, îmi scosei surtucul, gulerul, jiletca și le așezai pe speteaza unuia din scaune.

— Poftim, culcați-vă, îmi spune femeia desbrăcați-vă și nu vă uitați. — Așternutul erà făcut. Mă culcai frumos și femeia mă înve i cu o cergă punând și paltonul meu deasupra, și într'un sfert de ceas poate aș fi fost cu dușii de pe lume, dacă nu aș fi auzit prin întuneric o șoaptă de femeie :

— Ai câștigat ceva azi ?

— Știi, atâta cât am cumpărat pânea și am mâncat, răspunse bărbatul. Tu știi cum merge meseria de butar; azi cinci franci, și trei zile nimic.

— Noroc, îi dă ea, că am plătit chiria.

— Dar tu, îi vorbi el; n'ai nici zahăr, nici cafea? Cu ce cinstim omul ista?

— N'am nimic. N'am nici ce dà la copii. Să vedem, poate să-mi mai dea pe datorie la Greci.

— Vezi; n'aș voi, să iasă omul ista din casa mea așa!... Țin foarte mult...

* * *

A doua zi, m'am trezit în plânsetul unui copil și într'un ciorsăit ce-l făcea bărbatul cu periatul șoșonilor mei, dar femeia lipsia.

Când numai ce o văd că intră, înbrobodită cu o bertă neagră a căreia colțuri le ținea cu mâna, strânse, sub bărbie.

El ridică ochii la ea și îi făcù un semn din cap, ca și cum i-ar fi zis: Ei, ce veste?

Ea îi șopti: — «Nu vrea să-mi dea».

— Ei, ce facem? Acuși se scoală.

— Ce să facem, știu eu? De o cam dată să-i scutur hainele.

Și îmi luă paltonul și celelalte straie de pe speteaza scaunului și se duse cu ele afară. Nu mult, auzii plesnetul ce-l scoteau hainele prin apăsarea unei perii. Un minut sgomotul încetă, după care se auzi un cior-săit care încetă și începù iar.

Când se întoarse, aveà nasul și mâinile roșii de frig, însă cu un zâmbet pe buză și cu o lumină în ochi și tare mișcată; iar când o mai întrebă el: «ce facem?» femeia își puse un deget la gură în semn de tăcere, se trase pieziș, câțiva pași spre ușă, și cu capul și cu un deget îi făcù semn să vie după dânsa și plecară afară.

Peste câteva momente el intră înapoi cu un braț de lemne, și se uită îngrijat spre mine; puse grăbit vreo două bucăți pe foc; dar ca apucat de un neastâmpăr, se duse vreo câțiva pași spre ușă, dând din mâini cu ciudă și se opri și iar se întoarse, făcând cu o mână un semn ca și cum ar fi zis, «acum lasă,» — și scoase un oftat adânc; apoi luând un ibric din ocnița sobei, îl umplù cu apă și-l împinse în para focului,

și gânditor se așeză pe scaun înaintea so-
bei, punându-și capul în mâini, pe când
glasul femeii se auzi din prag:

— Frusină! Frusină!

— Aud! răsună alt glas, ca eșit din pă-
mânt și văzui pe fereastră că o femeie ese
afară din una din cele două chichinețe.

— Lasă pe Marița, zise femeia de casă,
să-mi iă de zece bani cafea și nișel zahăr
de ici dela cârciumă.

Femeia străină intră înapoi și, nu mult,
o copiliță cu un șal roșu în cap și cu niște
taflici în picioare eși, și femeia omului îi
întinse o monedă albă și îi spuse nu știu ce.

«Cum D-zeu, îmi zic, aseară n'avea nici
un ban. Dar iar mă înturnai cu gândul:
femeile îs econoame; când au un gologan îl
strâng cu zece noduri și tot se vaită că n'au.
Și la gândul că femeia asta e de acelea,
mă uitai la ea, cum eră simplă la port, cu
un fel de evlavie, și adogai în mine: «Cum
știu unele femei, frate, să ție casa cu puțin».

Atunci, am scos și eu capul din cergă
și m'am ridicat.

— Ai dormit bine?

— Dormit, mulțumesc!

— N'ai idee zise el, ce mulțumit sunt în sufletul meu, că am putut și eu odată, să-ți fac măcar atâta bine. Să nu te rușinezi, de câte ori te-o apucă vreo tâmplare rea, vino, când vrei și dormi la mine, cât de târziu, să nu te uiți, bate în geam; n'oi fi eu, e nevasta.

Femeia iar veni în casă; dar tare grăbită, tare îngândurată, și trase ibricul din para focului și privind întrebător în fața bărbatului surâse și eși iar afară.

— Eu plec, zise omul grăbit sculându-se de pe scaun; și, luând pestelca de țol de sub pat se încinse, apoi se șterse pe mustăți și după ce privi afară gânditor ca și cum și-ar fi amintit de ceva, adăogă: Rămâneți sănătoși! Apoi, rămâi sănătos Domnule, și-mi întinse palma scorțoasă de bățături. Și nu uită, urmă, să mai veniți pe la noi. Și plecă ducând greoiu ciubotele, a căror bocănit surd se auzi pierzându-se afară.

Când, iată și copila s'a înturnat, gazda i-a luat din mână două cornețele de hârtie și într'o mână primî niște gologani.

M'am îmbrăcat îndată, așa mai ușor ca pentru dichiseală; și ea îmi turnă de spălat.

Cât ai clipi cafeaua și fu gata, și gospodina luând o cănuță ca de cele de ceai, turnă tot ibricul în ea, și punând-o pe o farfurie, tăia un colț din pâinea adusă și mi-o puse înaintea:

— Poftim, și nu vă supărați; că azi așa s'a brodit nu știu cum, că n'am fost *pregătiți* cum trebuie.

V'o spun, bunătatea și îndatorirea oamenilor acelora a fost dumnezeiască; nici nu m'am așteptat la așa ceva. Ba încă mi-am zis: «Inchipuește-ți aveà și ea niște gologani strânși pentru cine știe ce, și i-a stricat de mi-a făcut și-o cafea.

«Vai ce oameni a lui D-zeu», gândii! Iar pe când sorbeam din ceașcă, adăogai: «Numai D-zeu sfântul să le-ajute».

De mult nu simțisem o mângâiere mai mare în suflet și-mi zisei iar: «Oare când oi puteà răsplăti creștinilor istora facerea asta de bine și dragostea ce mi-au arătat?»

Imi luai rămas bun dela nevastă, care se găteà să mă petreacă, dar nu știu ce mă gândii să las copiilor câte un gologan,

însă spre nemângâerea mea nu mai găsii în buzunarul jiletcei moneda de doi lei. «Stai, domnule, îmi zic în gând, unde am pus-o, că doar erà aici — să vedem unde o fi» și pipăii în celalat buzunar, căutai în un buzunar al paltonului, căutai în celălalt, dar știi repede, repede și necăjit.

Nu-i!... Ce dracu! Doar n'o fi prin surtuc. — Pace!... Căutai mai bine! mai pipăii locul unde fuse... Nimic!...

Femeia s'a făcut întâi că nu bagă de seamă, iar văzându-mă că mă sucesc așa cu grijă, ea mă întrebà abea vorbind și cu ochii în jos: «Poate ai perdut ceva?»?

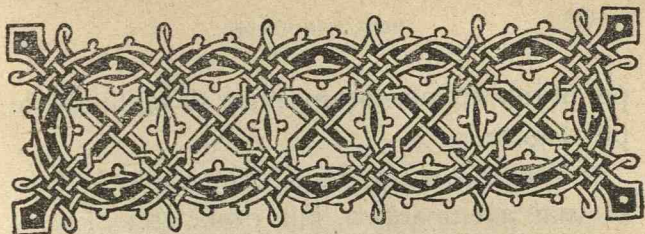
«Nu-i nimic!» i-am răspuns, dar tot ca și cum mi-ar fi fost o teamă ca de niște răi făcători, n'am zis nici «rămâneți sănătoși!» și m'am avântat pe ușă. Pe drum am și plâns și m'a durut inima, scârbit nu pentru banul de argint, ci pentrucă perdusem niște oameni așa de primitori și buni.

Dar nu mult mă liniștii și ceva luminos se strecurà în sufletul meu. Vorba omului celuia că n'a câștigat nimic, rușinea ce am văzut-o pe fețele lor că n'au avut în casă măcar de-o cafea, cum și dorința de a nu eși

necinstit din hodina lor și frământarea sufletelor lor în dimineața aceia îmi lămuri totul, și mă făcù să mă gândesc, și fără voe să râd și să zic:

«Săracii, oameni, ca să-mi deà și o cafea, au făcut și ei ce s'au priceput».

PAȘTELE COPILĂRIEI

Părinții noștrii erau oameni evlavioși, păzeau posturile și sărbătorile ca niște călugări și așa ne strășniceau de la oalele cu smântână, parcă aveau să scoată mucenici.

Și șapte săptămâni o dăm cu fasolea și sarmalele de post ; dar și așteptam Paștele, cum așteaptă copilul, pe maică-sa să-i aducă din târg cine știe ce bunătăți făgăduite. Nu de alta, dar pentru ouăle roșii și o hăinuță nouă.

Dar zilelele trec, trec, trec cu greu ;—ți se pare, că n'ai să mai ajungi până atunci. Apoi, când e vorba de copii, eu mă știu

pe mine, că număram zilele și săptămânile pe degete.

«Uite, atâtea zile din săptămâna întâi duse și mai avem atâtea, iată două, trei, și miezul *păreții* cu numărătoarea de ouă și jumătatea postului.

O, de ce nu adormiam atunci și să mă scol în noaptea de Înviere! Dar vremea n'avea zor de dorințele mele, ci-și urmă drumului ei încet, și ca și cum ai întinde pe migăite o fringhie lungă-lungă până te plectisește, așa pe încetul, numai mă pomeneam cu patru, ori cu cinci săptămâni duse, și într'o zi, numai iată și Floriile la ușă.

De atunci începe vacanța și bucuria copiilor.

Atunci mai dă-o la scârba de carte, băete, că ți-o fi cu atâta învățătură, și mai poftim și la joc, că de la Crăciun nu te-ai mai jucat de loc!

Poftim, și huciul a înverzit și viorelele au eșit; iar păsările câte o mie pe un pom se întrec în cântece și țupăesc de parcă-ți fac în ciudă.

Dar iată-ne în săptămâna patimilor. Câtă deosebire nu-i de celelalte din timpul anului:

în zilele astea, cu tot sunetul clopotelor, și zorul tuturor după treabă, parcă ceva trist și tăcut plutește în văzduh, și o singurătate se așterne pe suflete, și oamenii parcă vorbesc mai încet și mai cu cuviință. În orașele mari aceasta nu se simte, dar în cele mici, bună oară, cum e târgușorul nostru de munte.

Pe la mahalale, căsuțele, una câte una, se arată la soarele primăverii, albe ca marmora, grijite, și cu brâuri negre pe la prispe. Iar în șirul celor din mahalale noastre, eșea și căsuța mea din dealul Boianului, albă și cu ușa și cu ferestrele date cu lutișor galben, adus de mine dela groapa lui Clopoțel, din părâul Buciumenilor.

Că deși îmi erau dragi jocurile, dar îmi eră milă de mama. Cât am fost micuț, am fost dragul și puiul ei, corcolit și purtat în brațe de toți; dar când m'am mai ridicat din cenușea vetrei, când am prins — cum s'ar zice — aripi, mama m'a și înșfăcat la câte o leacă de treabă. Iarna, nu prea; dar primăvara și în alte vremi calde: ba, să-i sap în grădină, ba, să-i pun flori, ba, să-i aduc apă. Mă rog câte nu-s de pus la cale la

bordeiul omului și mai cu seamă, în săptămâna patimilor.

Cum vă spun, îmi eră milă de mama; dar și când îmi venea fumurile de joc, cu toată înduioșarea, nu multe ceasuri din zi îi stam pe lângă casă.

În zadar strigă săraca, înconjurând grădina:

«Măi Ionică! Măi Ionică!»

He, hei, unde-i sticleau ochii lui Ionică și câte nu făcea! Dar tot mai cu temei mă găseă colo pe câmpul din dosul grădinei lui Iorgu lui Cârlan, strigând: «Mingea măă! Mingea!...» Că nu eră chip: mingea asta în vremi de primăvară parcă e o boală; unde te uiți numai oină și strigăt. Și atunci, pace, să mai stai pe lângă casă; — să te ție în lanț: il rozi și tot scapi și te duci la băeți.

Și apoi dacă ar fi fost numai asta; dar ne mai ademeneau altele: haiducii și huciul cu viorele. Haiducii iștia, vă voi spune altă dată ce-i cu ei. Până atunci, pot să vorbesc, că toate nebuniile astea, le făceam cât eră ziua de mare; iar serile la denii, acolo ne mai perdeam vremea.

Că nici nu se înseră bine și după ce ne dam ciubotele cu funingine de pe ceaun, — plecam la biserica Adormirii din ulița «Mare».

Aicea ne așteptă dascălul Gheorghe, cel cu antiriul lung și cu pălăria mare să-i tragem clopotele, că cine avea să-i sune odată cinci-șase clopote în șir, dacă nu noi, băieții, căci ceilalți ai bisericii, afară de popă și psalți, erau niște mucigaiuri de moșnegi, cu un picior în groapă și unul afară.

Dascălul Gheorghe numai tocă. Iar noi îi îngrijam de clopote. Dumitru al mătușei Ioanei din vârful dealului trăgea pe cel mai mare — ca unul ce era mai voinic. — Chitarcă pe cel mijlociu, iar eu, pe cele mitite; apoi, când era rândul meu, le țingăluiam în tactul cântecului «Deșteaptă-te Române».

Apoi, părinții noștri, oameni vechi și trăiți în frica lui Dumnezeu, ne trimitea la biserică să ne curățim și sufletele.

×Pe când eram în rândul bucherilor, țin minte, că a venit la școală într'o Sâmbătă a Floriilor un preot dela sf. Ilie, bătrân, bătrân, de ne-a spovăduit pe toți băeții.

Ce m'a întrebat popa cela nu prea țin minte, dar de altă spovedanie, a popii Vasile, dela Adormire, mi-oiu aminti câte zile oi trăi.

Intr'una din serile din săptămâna patimilor, — mi se pare într'o Luni, ori într'o Marți, — ne-am adunat vreo treizeci de inși în pridvorul biserici și așteptarăm pe preot.

Parcă și acum îl văd, cu fața plină de voe bună și cu barba albă ca omătul și lungă ca sfântul Haralambie, cel ce ține moartea de gât la biserica dela Fălticeni Vechi. După ce mântui cu ce-i mai mari, veni și la noi și, după ce-i spuserăm fiecare numele și ne citi molifta, ne porunci să ne ridicăm în sus din genuchi, unde ne așezasem, și după ce privi înfricoșat peste noi, își netezi barba și, învăluindu-i sfichiul printre degete, zise cu glas aspru:

— Băgați de seamă să răspundeți curat la cele ce vă întreb, să n'ascundeți nimic din cele ce ați păcătuit, că Iadul vă mănâncă! Ați văzut voi iadul dela biserică de la Oprișeni?

— Văzut! — răspunserăm noi toți, cu neliniște.

— Ați văzut cum se chinuesc greșiții?

— Văzut! — glăsuirăm iar într'un glas, și apucați de un fior de groază.

— Ia, acolo aveți să mergeți, de nu-ți spune adevărul.

În adevăr, la biserică la Oprișeni și azi se vede în pridvor, zugrăvit pe un perete, de o parte Iadul, cu un balaur ca o noapte și cu o gură cât o șură și cu o limbă numai pară, în care se chinuesc mincinoșii, băeții neascultători și cei ce nu învață bine, cei ce înjură de cele sfinte și câte altele, — chinuiți de draci mulți și negri ca tăciunele, cu coarne, cu coadă, și cu ochii ca jarul, — având furci în mâni, iar în mijlocul lor stând Scaraoțchi cu lanțurile de gât și cu Antihârț în brațe. Apoi cumpănă dreptății ținută de un înger cu paloșul de foc; iar mai sus, Raiul cu norodul de drepți și cu Sfântul Petru cu cheile la brâu; iar sus de tot, Dumnezeu, Tatăl și cu Isus Cristos, cu o cruce în mână, având așternut picioarelor nouri și în jur cheruvimii, iar de o parte și de alta îngerii ce trâmbițează vremea de apoi. Eu știam iadul cela, de când băteam cu Ion al Aniței Corneștii, și căram hleiu să facem

casă, și mă îngrozeam; și-i știam pe toți păcătoși din el pentru ce se muncesc! că Ion al Aniței mi le spuneà, că și lui i le spusese bunică-sa, mătușa Anița, sora tatei. Și știam ce caznă au cei ce spun minciuni bunăoară: aistora le turnà dracii smoală pe gură și altora le eșea fum cu viermi din gât. Așa, că și-ar fi zis popa de ar fi știut; «Băetul ista nu minte, că are frică de iadul dela Oprișeni». Dar de unde să știe el?

«Hai! zise părintele Vasilică, să răspundeți o dată toți, dar drept.

— Ați supărat pe părinți și învățători?

Dar noi ne având încotro de rușine, și apucați de acelaș gând:

— Nu! — îi răspunserăm.

— Ați înjurat de cele sfinte?

— Nu!

— Da, garduri ați sărit?—zise el, oarecum zâmbind.

— Da, părinte, răspunserăm noi umiliți. De astea am sărit, că ne luà unul și altul să furăm cireșe.

Popa aici râse în barbă.

«Ei, acum destul!» — zise el, văd cât

sunteți de păcătoși!... Să faceți fiecare câte două sute de mătănii și să nu mai greșiți!

Iar după ce ne luă de ins câte zece bani și ne spuse când să venim la împărțășanie, intrarăm în biserică, și apoi iată ce au făcut spovăduții noștrii în seara ceea!

Eu nu, dar alții când stăteau oamenii la evanghelie, au cusut fustele la vreo patru femei una de alta, iar când s'au ridicat să — fi văzut întinsoare pe ele.

— «Ce-i? Ce-i aici?» și se suciră bielele creștine și nu știau ce-i. «Pii! Bată-i Dumnezeu!... Inchipuiți-vă! Numai împelițații de băeți au făcut trebușoara asta!» Și au avut ce necaz până să se descoasă. Iar noi crăpam de răs pe înfundate, și pe lângă noi râdeau și alții.

Părintele Vasilică a știut el ce pedeapsă să ne dea, că el era încredințat că din trei două erau minciuni și apoi până la anul, iar, câte nebunii n'aveam de făcut!

Apoi lasă, cât a ținut de la spovedanie până la cuminicătură mi-am julit mânilor și genuchii făcând mătănii.

Joi, sau în altă zi, înainte de a mă duce la biserică să mă împărțășesc mă ertam cu

toții băeții, cu care de la luatul omătului mă trăsesem de păr pe deal! iar mama mă punea pe foc cu grijă: să nu sărut mâna la nimeni, după împărțășanie, că fac sânge în gură și să nu mă sfădesc cu nimeni trei zile și nici să gândesc de rău; și astea le țineam cu sfințenie, că mă temeam și de iadul dela Oprișeni.

Săptămâna asta, după ce mama da în gropi să facă casa și vetrele albe, apoi, deacolo, își spală mâinile și se apucă de ale Paștelui.

Unele femei de cu Miercuri făceau cozonaci și pască, și mirosul lor plutea ca o ispită prin mahalale și-mi umplea sufletul.

Ah, cum aş fi mâncat o bucată de cozonac cald! Dar iar mă înturnam cu gândul și-mi înfruntam pofta: de a nu face pe cheful lui Scaraoțchi, că așa zicea mama, că de-ți vine poftă de un lucru oprit, te ispitește demonul, ca să-ți poată lua sufletul.

O, Doamne, și câte visuri de copil nu-mi făceam de Paști! Nu le mai spun, căci toți ați fost copii ca mine și le știți.

Iar ziua de Sâmbăta Paștelui, mi se părea an și poate nu mă sinchiseam atâta, dar

mirosul de brânză caldă și de aluat copt mă amețeà.

În ziua asta stăteam numai acasă, că ziceà mama: «E rușine să te duci pe la case când îs oamenii necăjiți cu treaba și mai cu seamă într'o zi așa sfântă». Așa, că ba aduceam lemne, ba apă, ori mă trimeteà mama la pârâu cu cojile de ouă.

În fiecare an dădea ea cojile pe pârâu, că zicea că pe cea parte de pământ — dincolo de apa Sâmbetei, — este o țară a Blajinilor, creștini ca și noi, dar mai buni la suflet care numai atunci știu că au venit Paștele, când văd pe apa ceia cojile de ou. Și așa-i drumul de lung că tocmai la Duminica Tomei ajung acolo și atunci serbează și ei învierea Mântuitorului.

Dar, ori cât de lungă ți s'ar părea, vremea trece, și iată că acum e amează, și acuși toate clopotele sună ca o rugăciune înălțătoare, de toacă.

Atunci tot sufletul îți tresare ca dintr'un vis, și parcă te uiți pe tine, iar de ai credință, apoi niciodată nu ai fost mai creștin decât atunci.

Și iată și negura nopții încet, încet își

țese amurgul. Dela amurg încolo, parcă suea vremea cu carul pe un munte. Iar mie, ca să-mi pară timpul mai scurt, mă culcam îmbrăcat odată cu găinele, pe cuptorul cald, având grija să-i spun mamei, când a veni tata dela biserică, să mă scoale.

Căldura mă îmmuia și adormeam dus.

După ce trăgeam un somn de-mi umflam capul, numai ce simțeam o mână scuturându-mă și glasul mamei:

— Ionică! Ionică!...

Ca ars, săream.

Tata intră pe ușă și zicea:

— Cristos a înviat!

Adevărat că a înviat! Îi răspundeam toți ai casei în număr de patru.

Eu, nu știu ce simțeam la acest Cristos a înviat, zis la miez de noapte în clătinarea văzduhului, de glasul atâtor clopote. Parcă sufletul ți se deșteaptă în altă lume și ești un om nou. Și repede mă dam jos de pe cuptor.

O strachină mare cu apă rece, cu trei ouă roșii și un pumn de gologani într'însa, mă așteptă. — Plăsmuire, să fiu drag ca oul și prețuit ca banul.

De trei ori luam cu pumnul apă din strachină și dam pe față, pe când mama la fiecare pumn, îmi zicea : «Cristos a înviat !» Iar eu îi răspundeam : «Adevărat că a înviat !»

După asta, îmi întindea o cămășuică nouă, ziceam o rugăciune : «Invierea lui Cristos văzându-se, să ne închinăm...» luam anaforă și, după ce sărutam mâna mamei și tatei, ne așezam cu toți la masă...

O masă mare, cu față albă ca omătul eră întinsă, și pe ea tot felul de bunătăți, pe care nu le văzusem dela lăsatul secului, mă așteptau. Ciocneam ouă, ospătam și, când ne ridicam, eră ziuă. ✕

Dar mama, obosită de atâta muncă de peste săptămână, ca și tata și ceilalți ai casei, se culcau ; numai eu, argint viu, nu-mi mai găseam locul. După ce mă îmbrăcam curățel cu hăinuțe nouă, îmi împleam sânul cu ouă și o plecam prin mahala. Prietenii mă așteptau ca pe cine știe cine. Și până la ameză nu mai aveam nici un ou, că pe cele bune le dam ciocnite și pe cele, ce le câștigam, le mâncam.

La noi, în vremea ceea, se ținea un obicei vechiu ; oamenii, cunoscuți și neamuri se

duceau unul la altul cu pască și se fereceau de sărbători.

Câteodată se întâmplă că mai dam peste zi pe acasă. Mama îmi da: «Mai șezi măi Ionică, pe acasă, că uite, te-i pomeni, că vine mătuși-ta Catrina, ori Anița cu pască, și să te vadă!» Ori de avea să se ducă ea întâi pe la ele, zicea s'o însoțesc și eu.

Atunci, ca să scap, îmi făceam treabă pe afară și numai ce vedeam că pier: — eram la scrânciob la Hoișie, în deal.

Apoi, aice, până se strângeau flăcăii din Buciumeni și Oprișeni, scrânciobul era al copiilor.

Eram o clică veche, băeții mătușei Ioanei, Popeștii, Vasileștii, Burăh, Chitarcă, Bălu, care dacă vedeam că nu-i rost să ne mai lingem peste zi cu vre-o învârtitură, treceam în grădină la Hoișie, și acolo ne puneam pe oină, și muștruliam biata minge de-i mergea peticele, — până noaptea.

Țin minte că, într'un an, la un Paște, ne-am jucat în grădina ceea și dea-haiducii, și nu pentru asta mi-i drag să-mi amintesc, căci m'am jucat și 'n alte dăți și nu mai

țin socoteală, ci că am fost și eu o dată Codreanul, căpitan de haiduci, și mi-a mers de nu se pomenește de bine.

Știți că Codreanu a avut și ibovnică: pe Șanta crâșmăreasă; așa că și eu trebuia să-mi plăsmuesc o Șantă, și am îmbrăcat femește pe un băiat; și ținea crâșmă și Șanta mea și mă păzea. Inșă odată, aflându-mă în luptă cu potera, ea luă un pietroi și vrând să dea în unul care mă legă, nimeri drept în capul meu, și de atunci de câte ori îmi plimb mâna peste moalele capului, dau de un mic cucui, semn că am fost și eu odată căpitan de haiduci.

Și de atunci, am dat-o focului de haiducie și n'am mai vrut nici mort să mai fiu, nu un Cordeanu, dar nici Bujor, cel ce doborâse oastea pașei de la Măcin.

Dar seara se lăsă încet, încet; iar apusul, după adormirea soarelui, părea ca ceva ce arsese tare, undeva după munți, și acum se stingea.

Atunci scrânciobul, scaun după scaun, se golea, și pe când oamenii cu lăutari cu tot treceau în crâșmă la Hoișie, ori alătura la Roșu; noi, băeții, ne duceam pe locul zis

de noi «câmp» și acolo, în adierea adormitoare a vântului ușor de primăvară, ne puneam pe povești până noaptea târziu, când ne întorceam acasă, pe jumătate adormiți și rupți de foame.

Așa o duceam toate sărbătorile Paștelui trei zile în șir, iar ziua a patra, atunci, vedeam golul: parcă pierdeam un prieten. Cozonaci nu erau decât de poftă, pasca tot așa; iar ouă, două, trei, pe care mama le pune în fereastră de frumusețe, ori pe sobă în casa mare.

Ba, spun minciuni, — nici a patra zi nu mă astâmpăram, că mai rămânea ceva de făcut: să încheim Paștele cu Sfântul Mercurie dela Rădășeni. Da: acolo, a mai rămas o dâră de Paști și apoi, de-acolo, cui i-ar fi mai fost de ele, să se fi mai dus și la acele ale Blajinilor de pe celalt pământ.

Apoi, de Rădășeni vă voi spune altă dată, ce e cu satul ista. Până atunci, atâta pot să vă spun, că ne luam clica de băeți și hai prin grădini și peste deal în sat.

Și, aici, de ne puteam aciui pe la vreo casă să mâncăm și noi ceva de cinstea Sfântului Mercurie, bine de bine; de nu,

câscam și noi gura la cele scrânciobe ce se învârteau și la hora legănată a Rădășenilor; iar seara, ne înturnam acasă flămânzi ca vai de noi.

Odată am mâncat și eu la un Sfânt Mercurie, la praznicul de la biserică, ce se dă de obicei. Și poate nu mâncam, dar atunci fugisem de-acasă, fără un duminic și eram leșinat de foame. Și am mâncat, și de atunci, n'am mai mâncat și să mă ferească Dumnezeu să mai ospătez vreodată.

Mă rog, întinsese gospodarii o masă lungă, lungă sub șopron, și s'au așezat mulți oameni și printre ei, și eu. Iar printre cei sănătoși, și gospodari din sat, erau și chiori, și ologi, și ciungi, cerșetori de toată mâna și, printre fețe albe, și de cele ca fundul ciauului, harapine: țigani și țigance cu prunci în spate. Lângă mine, se întâmplă să șadă tocmai o țigancă cu o cămașă numai petici și ață, și cu o cofiță în poală.

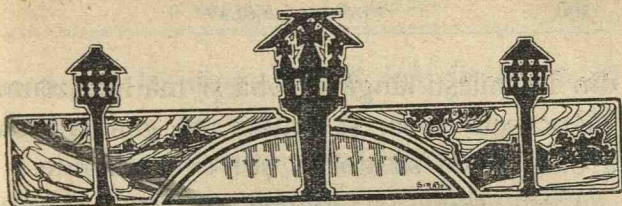
Și, bat-o Dumnezeu! mănca și numai ce vedeai cărăbănind tot de pe masă în cofă. Și a turnat în ea borș, plachie, găluște și pâne; așa că de atunci — cum am spus, —

așa m'am scârbit că mai ba, să mai mănânc la hram de biserică.

Dar anii s'au scurs. Și an cu an, și-a luat ce i-a fost lui ursit dela Dumnezeu. Intr'un an a murit mama, în altul Alecsandru, Burăh s'a dus și el nu știu pe unde, de nu l-am mai văzut pe Chitarcă în altul, eu și cu cei rămași l-am dus la groapă. Cei în viață, rând pe rând, și-au găsit rost de traiu prin multe părți; iar, eu, rămas singur și cuprins de amărăciune, într'o toamnă, mi-am luat lumea în cap și am plecat.

Astăzi sunt, în locul nostru, alți copii; dar, astăzi, casa noastră nu mai e de loc, ca o dată. De multe ori, când te uiți la ea, și se pare că nu locuște nimeni într'însa, dar de intri în lăuntru, la zile mari, găsești un bătrân cu părul alb ca argintul, stând la vatră și plângând.

O NOAPTE LA UN PRIETEN

N'am păr pe cap de câte ori nu am avut unde dormi și nu știu de câte ori nu m'am dus și mi-am făcut somnul, știi unde? la șosea, pe o bancă, într'un rînd de copaci, învelit numai cu un petic de cer presărat cu prundișul stelelor. Și de câte ori nu a dat și bruma peste mine, acolo, în mirosul de frunză uscată și în cântec de vînt tomnatec, și de câte ori nu am bătut în geamul unui prieten, rugându-l să-mi dea un colț unde să mă adăpostesc peste noapte!

Dar într'o seară de iarnă n'am mai avut a cine să mă duc, și stam într'o cărciumă

din Tîrchilești lângă o sobă și mă încălziam. Mâncasem ceva, și acuma mă gândiam cu groază unde să dorm, și n'aveam unde.

Cum stam cu mintea turburată ca o vreme în doi peri, deodată văd că intră în crâșmă un cunoscut, un bețiv numai într'un pardesiu cafeniu, cu mustățile-i negre pe oală, tras la față și cu ochii turburi ca un om căzut în aiureală și se înțepenî rânjind înaintea cârciumarului, cu capul în piept, și zise privind pe sub gene:

— Bună seara!

— Mulțumesc, îi răspunse negustorul plictisit.

— Da' ce mai faci?

Omul dădù din cap ca și cum ar fi zis: «Dă, ce să fac?»

— Da un pahar de vin îmi dai?

— Du-te acasă de te culcă, îi vorbi cârciumarul.

— Aș! nu mă duc până n'oiu bea un pahar de vin, ferit-a sfântul!

Dar pe semne că a băgat de seamă că mai e cineva înlăuntru, că numai ce făcù ochii roată și mă văzù.

— Haaa!... *Salve!* la vino încoa! — și

se repezi la mine de mă luă de mână și răcni :

— Două pahare cu vin, domnule Pandele, să beau cu cel mai bun prieten al meu!

Eu nu știu cum eram, că mă lăsai tras de mână și mă sculai.

— Domnule, glăsui tare către negustor ; ăsta-i student ! Și ce student !... Când îți dai licența ? Și se aplecă la urechea mea și-mi șopti ceva, însă deși nu am auzit bine, dar ca să mă dau că l-am înțeles, îi răspunsei :

— Ha, ha ! Da, da ! — Numai să scap mai repede.

— Da vezi, zise el, strângându-mă voinic de degete ; să nu te faci al dracului !

— Aș, eu pentru prieteni totdeauna trup și suflet. Dar mai e vreme.

— * Eu te știu, îi dă el, că mi-a spus nepoată-mea, că ai speriat pe toți cu învățătura. Hâm ! — Da, un pahar de vin bei ?

— Beau, îi răspund, nădăduind să mă lase de mână, ceia ce se și întâmplă.

— Domnule Pandele, dă două mici... Ce bei ?

— Vin, îi răspunsei.

— Vin, domnule Pandele, că eu îs contra

alcoolului. Știi, îmi vorbi el, să nu bei alcool niciodată; ci vin și iară vin.

Și d-nul Pandele, luând o măsură de coșitor, se coborî cu ea în chepengul de sub tejghea, după care ivindu-se, spălă două păhăruțe și ne turnă niște vin roșu.

Prietenul meu luă paharul și, ciocnind cu mine, îl duse la gură, pe urmă îl ridică în sus și zise: — Prietene, să te vad! — dându-mi să înțeleg ca să mă vadă după dorința mea. Dă-mi voie să te pup! — Și nici una nici două, țoc! în obraz. Ce are să se mai bucure nepoată-mea, n'ai idee! Hai, noroc, urmă el ducând paharul la gură. Și după ce bău o leacă din el, își dete pălăria peste ceafă și începù să cânte: «Deșteaptă-te Române...».

Deodată, ușa se deschise cu sgomot, și o femeie îmbrobodită cu un șal, îmbrăcată cu o fustă de lână cam veche și cu niște șoșoni cam vechi în picioare, îl înșfăcă de mânecă.

— Da, hai acasă, măi omule!... Inchi-puește-ți: zice că se duce numai până afară, și el vine aici.

— Stăi, măi femeie, făcù el împotrivor și

smucindu-și brațul; nu vezi că-s cu oameni? Ai tu idee cu cine sunt eu? Și se aplecă la urechea nevestei și îi șopti ceva. Ea se uită la mine pe sub gene. Parcă o văd: o femeie bălană, grasă, cu ochii albaștrii și cu părul ca arama. Nu erà urită.

— Adu parale, îi dă ea, uitându-se la mine, să cumpăr cafea.

— Na! îi zise el, scoțând un zece bani din buzunarul pardesiului, și îl întinse pe vârful degetului.

— Numai atâta ai? și femeia ținându-i cu o mână brațul, cu cealaltă îi scotoci în buzunare și mai scoase niște gologani.

El îi prinse pumnul, nevasta se smânci și îi numără.

— Iată, oameni buni, arătând palma cu gologani, atâta are din zece franci de azi de dimineață. I-am dat să cumpere niște mătase pentru rochia unei cucoane, și iată ce mi-a făcut.

El prinse a râde și-mi făcù din ochi. — Da astă-seară, îmi vorbi el, mergi la mine la masă. Și se aplecă, cumpănindu-se, la urechia ei și îi șopti ceva. Ea iar se uită pe sub gene la mine.

— Hai, Nicule, acasă, îl îmbie ea. Domnule Pandele, dă-mi de zece bani cafea, că zahăr am.

Da prietenul meu ședeà ca un om bolnav, și cu ochii ațintiți parcă în altă lume, și se cumpăneà alene ca o salcie adormită.

— Hai Nicule, acasă ! îi mai zise femeia apucându-l iar de mânecă. Inșă el își căută de cumpăneala lui, dar deodată, parcă și-ar fi adus aminte de ceva hazliu, că prinse să zâmbească.

— Zău, zi-i și d-ta, vorbi femeia către mine. Hai, Nicule, că se răcește supa. Dar el zâmbi iar și prinse se cânte : «Eu sunt Șoldan viteazul...»

Femeia îl apucă bine de un braț și îmi făcù semn, să-l iau și eu de celălalt.

— Hai, Nicule !

— Hai, domnule Nicu, acasă, îl îndemnai și eu, hai !

— Hai, Nicule, îi mai zise femeia trăgându-l spre ușă. Bună seara, domnule Pandele. Iar el, fericit, glăsuì.

— Hai, măi, hai, și prinse iar să cânte : «Taci taci, ca oțetul....»

Ce se petrecea atuncea în sufletul meu, frământat de grijă, nu pot spune, decât că se făcuse liniște, și mi se înveselise inima ca de o prevestire bună. Și mergeam așa cu prietenul, sprijinind pentru întâiași dată un bețiv să nu cadă.

Dar afară prinse vântul să cam arunce praf de zăpadă înghețată ici și colo, și pe când noi mergeam cu ochii în jos, bețivul mergea șovăind : când să cadă înainte, îl sprijineam de piept, când șovăea spre mine, îl trăgea nevasta spre ea, când da spre dânsa, eu îl simunceam de braț, iar el, își dedea toate silințele să nu cadă.

— Ei, Nicule, Nicule, zise ea oftând, greu cu tine ! Ia așa, urmă ea cu glas jalnic, îmi mănânc sufletul cu dânsul. Iar el zâmbi prostește și zise :

— Măi, femeie, eu sunt un bețiv ! Ia așa bărbat ți-ar trebui ție, ca prietenul pe care l-am lăsat în prăvălie la d-nul Pandele.

— Da nu l-ai lăsat acolo, bre omule. Nu vezi, că te ține de braț ?

— Aha, că bine zici, vorbi el sughițând și privindu-mă vesel : mergi la mine, să stai la masă.

Nu mult, și dădurăm într'o înfundătură, cum sunt multe în București. De o parte și alta a ulicioarei case mici, iar în fund de tot, ședea prietenul meu, bunătatea mea de bețiv.

— Aice șed eu, îmi zise el și intrarăm în curte unde de abia se sprijineau niște chichinețe cu două odăi.

Femeia scoase o cheie și deschise ușa. Intrarăm într'o săliță, de unde deschizând o ușă în fața altei dela altă odaie, dădurăm într'o cameră slab luminată de o lampă cu *abajur*, așezată între două tacâmuri pe o masă cu o față roșie vărgată. Incolo, când îmi aruncaii ochii, îmi și dădui seama de sufletele oamenilor ce locuiau acolo. La fereastră, pe care o străjuia o sticlă neagră și niște pahare de vin, nespălate, eră o mașină de cusut din acul căreia spânzură o ață albă! pe mașină eră niște materie de lână aruncată la întâmplare; lângă ușă, spre fereastră, un dulap de haine negre, cu o ușă cârmită din balamale de puteai vedea printr'o căscătură de un lat de mână niște rochii vechi atâr-nate; de cealaltă parte de ușă, o puțină cu varză; în fundul casei mașina de gătit cu

foc în ea, și cu niște tingiri deasupra; iar în fața intrărei, dincolo de masă, un pat de lemn mare, cu așternutul desfăcut și cu niște gropi în cele două perini, semn că nimeni nu-l strânsese în ziua aceia.

Cum intrară în casă, Nicu prinse iar să cânte:

Ra-ra-ri-ra ri

Tra-la-la-lala

Și parcă să mai desmețișe.

— Ah, făcu el din cap, și frecându-și necăjit fruntea cu palma: am băut azi tot, tot. Acum, tu, Mariță, dă-mi să mănânc.

— Stăi bre, omule, stăi, — și-și lăsă șalul de pe cap pe un scaun.

Atunci o văzui bine, că eră cu cocul făcut sus de tot.

— Hai, desbracă-te, Nicule.

— Ce, eu să mă desbrac? Desbracă-mă, dacă-ți place.

— Of, of, of, Nicule, dacă nu te-aș mai vedeà așa! și îi trase pardesiul și surtucul. Pe urmă, vorbi, uitându-se la mine:

— Ia să văd, ce mai are!

Cotrobăi prin buzunare, pe când el se așeză pe scaun și-mi zise :

— Iată și gospodăria mea. Asta-i casa mea, asta-i nevasta mea, asta-i masa mea; să mănânci și tu la mine și să ții minte... Da! făcù el apoi, înturnându-se către Marița lui, da' tu ce cauți? Bani? caută că n'am nimic.

— Ba tot am mai găsit ceva... vorbi femeia cu ochii strălucitori de veselie; Să văd... Un franc. Da' tu mai ai parale!

El prinse să râdă, și răspunse zâmbind cu amărăciune:

— N'am nimic.

— Ei aș!

— N'am!

— Ei, n'ai! Ia hai, să văd! — și îi băgă mâna în jiletcă. El se smunci.

— Stai, stai, că am dat de bani.

El râse la mine;

— Uite așa îmi face.

— Cum să nu-ți fac: soră-ta îți dă bani, eu îți dau bani și tu n'aduci nimic acasă.

— Ia ascultă, o privi el; aduci tu o leacă de vin? Ai parale acum. Dar femeia se uită chioriș și muștrător și vorbi:

— Ți mai trebuie vin?

— N'ai idee, îmi glăsui el sughițând iar, când o auzi nepoată-mea, studenta; are să se crucească, apoi ridicând ochii la ea îi zise:

— Zău, adă să beau cu prietenul...

— Eu mă duc după vin, da să știi că tu nu bei. De dimineață ai pentru cafea și pâne?

— Nu mai am un ban.

Și femeia aruncându-și șalul pe spate, luă o sticlă de pe fereastră, și eși afară.

Nu mult, se întoarse cu șalul alb și roșie la față și plină de zăpadă pe picioare.

— Vai, n'ai idee cum ninge afară! — În mine inima se făcuse purice de grijă și întristare.

— Nu-ți dau drumul pe vremea asta, îmi vorbi el, să știi că ai dormit și tu o dată în casa mea.

Dar eu mă uitaiu în jur și mă întrebai unde vrea să mă culce omul ista.

— Nicule, vorbi dânsa, ce spui tu?

— Glumește, îi răspund.

— Hai să mâncăm, porunci prietenul; adă la masă Marițico!

— Da știi, se înturnă către mine, — n'ai idee ce bine îmi pare că te-am întâlnit!

La masă, am vorbit multe, iar femeia mă luă la descusut și între altele, mă întrebă unde șed. Mie nu știu ce mi-a venit că i-am răspuns că șed tocmai la Bucureștii-Noi.

— Așa departe! Da ce cauți pe aici?

— Am o lecție prin împrejurimile astea. Inchipuește-ți părintele băiatului aveà să-mi dea niște parale și m'a amânat până dimineța. Să vii din Bucureștii-Noi până aici!

— Bine că mi-ai spus, ridică el din nou glasul; de-acum nu-ți mai dau drumul. Mâine dimineța te scoli și beai un ceaiu în casa mea. Măi, femeie, ăsta-i cel mai bun prieten al meu.

Și de unde? că doar de două ori îl văzusem, când eșii eu din slujba mea, a intrat el. Și l-a dat afară tot că venea cam trăznit la cancelarie. Și îmi adăogă:

— Vreau să stai cu mine să-ți spue femeia cum am eșit din slujbă și cu ce neomenie m'au scos.

Nevasta, la masă mă îngriji de toate; închinarăm noi, acolo, câte un pahar — două, și ea îmi înșiră că l-au bănuit că e con-

servator, de aceea l-au scos liberalii din *servici*. Asta în fața lui; însă pe furiș, îmi făcù semn, ca și cum mi-ar fi arătat, că din pricina tragerii la măsea.

— Acum, Marito, să mă culci; dar să culci și prietenul la mine.

— Ce spui tu, Nicule? ce dai zor cu culcatul? unde am loc?

El râse.

— Ce, tu ești proastă? El, la perete, și tu, la mijloc.

Nicule!... Și făcù ochi, rușinoasă, la mine! iar lui, îi astupă gura cu palma: Nu ți-i rușine!

— Dacă vrei; dacă nu, nu mă culc nici eu.

Eu văzui că nu-i loc și parcă și mă rușinai de vorba spusă, și mă dusei până afară să văd cum e vremea. Ningeă strașnic, omătul se făcuse mare. «Ei, unde să mă duc eu acuma?» Și mă îngrozii de ființa mea nenorocită: «Om în toată firea, să n'am un rost de a plăti un pat măcar, necum o odaie».

Când intrai, femeia îmi zise:

— De! dacă vrei, culcă-te la noi; ține

el așa, fă-i gustul și te culcă; tot e târziu și mâine te-i sculă și te-i duce unde ai treabă.

Ce să spun, mi-a venit cam greu, însă a fost o veste bună pentru mine, dar tot parcă mi se strânse inima: cum dracu să mă culc aici?

— Desbracă-te, mă îmbie dânsa, desbracă-te ca la o soră a dumitale.

— Da d-ta unde dormi? o întreb râzând.

— Nu-i treaba dumitale! Și se uită la mine cu zâmbetul în ochi. Am eu unde mă culcă.

— Aha? îmi făcui îndată socoteala; mai este o odaie și se culcă acolo.

Și până mă aruncai în așternut, ea își făcù treaba prin sală; nu știu ce hodorogea.

Atunci bețivul îi dă, trăgându-și o ghiată cu vârful celuilalt picior:

— Marișo, tu, va să zică, te culci la margine.

— Unde mă culc, mă culc; nu-i treaba ta, și se uită la el urît.

— Bine, măi nevastă, bine! Și se culcă și el lângă mine.

— Săracul prietenul meu, iată cine are

să mă bage pe mine în slujbă, când a ieși avocat. Și mă cuprinse și mă sărută.

Dar femeia nu se culcă, ci luă materia de lână, acul, degetarul și ață din un saltaraș al mașinei de cusut, și prinse a coase.

* * *

Cât timp oiu fi dormit, nu știu, însă când mă trezii, mă simții cuprins de o mână moale, și eram la mijlocul patului. O mână ce nu părea a fi de bărbat. Pipăii bine pe cel cu mâna și dădui de un trup moale, de un trup cald de femeie ce ședea încremenit...

— Ptiu ucigă-te crucea! și îndepărtând binișor mâna, trecui la locul meu la perete. Și mă lămurii: «Vra să zică, ea n'a avut unde dormi și s'a culcat și ea în pat. Săraca femeie!»... El s'o fi dus până afară. Și așteptai, așteptai, dar el nu veni și mă prinseră gândurile. Te-i pomeni, că nebunul mi-a jucat festa, că a voit să scape de dânsa și a brodit să mă culc și eu în acelaș pat, numai să aibă drept să se plângă de cinstea ei.

Însă nu mult, simții că umblă ceva prin pat, că-mi pune mâna la gură și la bărbie, pe urmă și-o retrage, și auzii un glas încet:

— A plecat arde-l-ar focul și astă-seară după ticăloșii, și m'a lăsat singură cu oameni străini în pat!

Eu tăcui ca înghețat și mă prinse o căldură și o frică. «Doamne, Dumnezeule, oare ce o fi cu oamenii ăștia !» și mă făcui că dorm dus, scârbit și de nenorocirea mea, și de ticăloșiile lumii.

Și repede femeia sări din pat și trase un stor. Atunci o lumină albă pătrunse în casă: eră dimineață, și afară se vedeă zăpadă pe cercevele, semn că ninsese mult. Și repede își luă fusta de pe scaun, își trase ciorapi, își puse o bluză și, aruncându-și șalul pe spate se puse înaintea mașinei de gătit și prinse să facă focul.

Focul odată făcut, femeia alergă pe afară de unde auzii îndată un sunet de răzăitură de lopată și un măturat. Apoi veni în casă roșie la față și cu mânilor ca coaja de rac fiert, se încălzi la foc și puse de ceaiu.

Și, pe când eu mă gândeam la viața acestor doi oameni, numai ce auzii pe afară un tro-păit, după care urmă o mușluială a unui om ce parcă ar cădea. Ușa de la intrare hurui de mult omăt ce aveă sub ea și acea a casei

se deschise și, când colo, prietenul meu, beat chior, cu mânilor în buzunarele hainei și, legăgându-se, se uită răsând la nevastă-sa și zise :

— Ei, ați dormit bine ?

— Desbracă-te, arde-te-ar focul, că m'ai făcut de răs.

Eu mă făcui că dorm pământ. Ce să spun ? Biata nevastă l-a desbrăcat iar și l-a pus în pat rece ca ghiața ; iar el, înturnându-și ochii la mine, îi vorbi :

— Să cauți să dai un ceai prietenului meu. Auzi tu Marișo !

— Taci, și dormi acolo !

— Iaca te ascult, iată că dorm. Da să nu uiți de ceai. Să vezi tu cum am petrecut eu !

— Taci, taci, odată, că mă duc pe lume !

— Iaca tac : — și nu mult adormi.

Atunci, crezui că e momentul să mă fac că mă trezesc. Mă sucii și deschisei ochii. Eră ziuă albă, albită de omătul de afară, care îmi îngrijoră sufletul. Și mă uitai la femeie. Ea privi la mine și răsă un răs ciudat, parcă ar fi spus în el, tot ce se petrecuse

cu un ceas înainte și se uită la mine vorbitoare și mă întrebă.

— Ai dormit bine?

— Da tare bine, acuma m'am trezit.

— Poate n'ai dormit așa de bine cu omul ăsta al meu; doarme cam rău: când e la marginea patului, când e la mijloc, te-a fi necăjit, vorbi ea cu glas prefăcut și zâmbind.

— A nu, am dormit bine, dovadă că acum m'am trezit... Da deacum să mă scol și eu!

Gazda auzind așa, ieși și prinse a trăncăni nu știu ce prin sală, iar când intră mă găsi îmbrăcat:

Ce să spun? M'am spălat, mi-a dat un ceai, și am vorbit lucruri tare departe. Mi-a spus de dânsa că e fată din familie bună, dar că el e așa, și-mi înșiră multe ce pate cu dânsul, însă niciodată nu mi-a dat a înțelege că pleacă de acasă.

De acolo mi-am luat rămas bun și am plecat, iar în ușa casei femeia mi-a zis râzând:

— De!, nu bănuî și d-ta, ca trei într'un pat...

INGHEȚATA

In ce clasă eram, nu-mi amintesc, atâta știu că eram o leacă de omuleț și stam alături într'o bancă cu unul Chiron, Gheorghe, băiat de gospodar din Buciumeni și eram așa de prieten cu dânsul că nu ne-am fi despărțit nici morți unul de altul. Și erà prin Cireșar pe timpul examenelor; amândoi zoream cu învățătura ca epurile la vale, și erà cald, cald, mă rog, cum e în luna lui Iunie și în clasă erà o zăpușeală de-ți veneà să-ți desbraci antereul. Și-mi erà o sete de nu știam cu ce să mi-o răcoresc.

— Măi, Chiroane, îi zic ghiontindu-l, ai tu parale?

— Am, și-mi arată mâna cu doi bănuți, patru parale.

Patru parale erà o avere pentru mine pe vremea aceea.

— Bun! îi răspund înapoi pe vârful buzelor, ca să nu mai simtă părintele Pavel, dascălul nostru de clasă.

Mi s'a părut un an până când mi-a dat drumul de la școală.

Asta erà cam pe la patru ceasuri de seară.

La eșire îi dau iar un ghiont lui Chiron și îi șoptesc.

— Măi Chiroane, ai mâncat tu vreo dată înghețată?

— Nu! îmi răspunde el, privindu-mă mirat.

— Nici eu. Da știi tu una? — Câți bănuți ai zis tu că ai?

— Doi!

— Bun!... Știi ce? Am și eu doi bănuți.

— Hai la Rimăr să-mi iau de un bănuț cerneală, și de acolo la cofetărie să mâncăm câte o înghețată, să ne meargă vestea. Că ne-o da de vreo trei parale. Ce D-zeu, doar îs bani!

Mergem noi la ovrei, îmi umplu de un bănuț și pușorul cu cerneală, și ce cerneală?

când dădeam odată cu condeiul pe hârtie lăsa urme de aur. Și după ce-mi astup sticluța cu un dop de hârtie, o pui în tașcă, așa ca să nu se verse.

Și din Căsăpie, o dăm pe strada Mare. Cum o fi acea numită înghețată nu știusem până atunci, dar îmi închipuiam că trebuie să fie grozav de bună, de vreme ce-o mănâncă boerii, și ciudățenia de a ști cum e, de mult mă frământă. Acum îmi călcai pe inimă și iată-ne intrați la cea dintâi cofetărie de pe ulița ceia pe a cărui geam scria cu litere mari: «Înghețată și Bere de Mart».

Aici găsim vreo trei boeri de cei mari din târgul nostru, din care pe unul, după ochiul lui cel mic, îl cunoșteam că eșea totdeauna dela o casă de lângă școala noastră.

Când am dat de podelele ceruite și de perdelele cele frumoase, ne-am sfiit să mai înaintăm.

— Ce voiți? ne întâmpină unul în haine negre, deslipindu-se de lângă un raft.

— Înghețată, îi răspund eu, ne având încotro.

— De cât?

— De trei bănuți! îi spun cu îndrăzneală.

— Nu-i de trei bănuți! și pufni într'un răs nebun.

Atunci m'am încurat și simții că tot sângele mi se sue în cap; urechile prinseră să-mi vâjâe și obrajii să-mi ardă.

— Ce vrea? întrebă cei de la masă, râzând.

— De trei bănuți înghețată.

Doi dau să izbucnească de răs, dar cel ce ședeà lângă școală, clipi la el din ochi și îl trase de mânecă pe unul din tovarăși, iar noă ne zise liniștit:

— Lăsați că vă *tratez* eu cu câte o înghețată., și ne porunci câte o porție. Apoi, întorcându-se spre noi, ne vorbi:

— Ei, acum stați: că înghețata se mănâncă șezând pe scaun.

Indreptându-ne la spate trăistuțele cu cărți, ne așezarăm la o masă de marmoră gri, față 'n față unul de altul.

Domnul cu ochiul mic ne întrebă fără să zâmbească câtuș de puțin în ce clasă suntem și cine-s părinții.

Nu mult, veni și înghețata în două farfuri albe. Parcă și acum o văd; dar nu știam cum să începem a mânca.

Am luat cu mâinile tremurătoare de tul-

burare sufletească lingurițele de argint și dădeam ocol farfurioarelor: de ici se începe sau de colo?

Chiron se uită înfocat la mine și eu la Chiron; iar boerul, văzându-ne încurcați, ne îndeamnă:

— Ei, luați, mâncați!... Ați mai mâncat înghețată?

— Nu! îi fac din cap.

— Atunci luați din orice parte îți voi câte o linguriță. — Așa! — Acum suflați într'însa să se răcorească, că s'a înfierbântat. Și unde nu începurăm noi a suflă!

Cofetarul și cei doi, abia își țineau răsul; iar boierul nostru, hoț, nici nu zâmbea măcar.

— Ei, acum mâncați! adăogă dânsul. Însă când vrurăm să ducem lingurițele la gură, două femei de țară cu traistele de umăr, îmbrăcate cu fuste de stambă neagră cu flori și cu picioarele goale și prăfuite, intrară înăuntru.

— Ce-i? întreabă cel ce servise; aveți ceva de vânzare?

— Nu! îi dă una mai tânără cu obraji ca două caise coapte și cu ochii negrii codați;

nu cumva aveți de ceea care se dă pe obraz, și se fac buzele roșii, că am voit să luăm de zece bani.

Boerii sbucniră în hohot de răs, iar cofetarul le vorbi: — Aici nu-i spițerie.

— Aaaa! ziseră ele; nu vă supărați; și eșiră lăsând pe podeaua ceruită patru urme de tălpi late.

Dar în clipa aceea, uitându-mă când la boeri, când la înghețată, nu știu cum m'am sucit că numai aud ceva șurluind. Ce să vezi, cerneala mea aurie se vărsase pe podelele lustruite. «Dumnezeule», mi-am zis: «dracu m'a adus pe mine aici!» — dar n'am scos nici mârc! ci am mâncat înghețata, tot cercetând împrejur speriat până zării pe boeri că se uită la noi.

— Ați mâncat? întrebă ei.

Noi am dat din cap că da, pe când unul vorbi către ceilanți: «Atâta îs de *simpli*, încât nici nu știu cum să se scoale de pe scaun.

Și în adevăr; parcă ședeam țintuit. Chiron se sculă și să plecă să-și ia pălăria de jos! dar eu nu puteam și simțeam și ceva ud sub mine și parcă eram dus pe ceea lume.

Cofetarul se uită sub scaun și sări ca ars.

Cei trei văzură turburarea mea și îi făcură semn să tacă.

— Apoi plecați, măi băeți! vorbi ocrotitorul nostru, scărpinându-se zâmbind, la tâmplă, lasă că plătim noi.

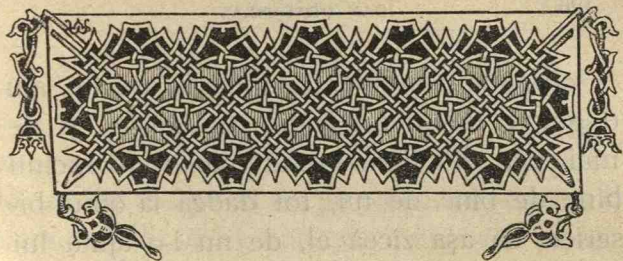
Și, eu, mă ridicai, cu inima strânsă, cu capul amețit și cu o pată de cerneală ca palma pe poalele de dinnapoi a cămeșei de bumbac; și înjosit prin mine însu-mi, îmi luai tremurând pălăria de pe braț și, fără să zic o vorbă, eșii oftând, pe când Chiron făcù o plecăciune și zise un *bogdaproste*.

Când ne-am văzut afară, parcă aș fi scăpat cine știe de unde.

— Uf! mi-am zis, că bine ne-a mai mers. Apoi răs ce-a răsunat în urmă-ne, de credeai că ridică în sus casa!

Și de-atunci, nu ne-am mai dus nicăiri să mai mâncăm de trei parale înghețată...

CREȘTIN BUN

Venise lăsatul secului de postul mare și în casa lui Grigore a Pascului din Râureni.

Grigore a Pascului nu era om bogat, ba încă sărac; singura avere îi era o văcușoară și niște găinuțe, iar copiii, șapte la număr. Cu toate astea era bun creștin. Nu și-ar fi mâncat el, *de fruct*, or cum se mai zice *de dulce*, feritu-l-a sfântul. Ci postea până și Lunile și era bisericos, încât pentru Dumnezeu ar fi fost în stare să-și deie și vaca de lângă casă. Cică de câte ori îl apucă zi'ntăi fără gologan, și n'avea ce să dea la preot pentru botez, haști! câte o găină, pe sub suman și cu ea la crâșmarul satului.

«Jupâne Sandule, îi șoptea la ureche, am o găină, dă-mi un franc pe dânsa», și de mai bea din bani vre-un pahar de rachiu bine de bine, de nu, tot dădea la omul bisericăi că așa zicea el, de nu i-o ajută lui Dumnezeu, măcar copiilor. Din pricina asta nu rămase în ogradă decât cu trei găini.

Și cum spun, venise *lăsatul secului*. În toate părțile ziua asta se sărbătorește cu plăcintă și băutură. Și omul nostru n'avea nici de unele. Ce să dea la copii de cât să taie găinele, că de! odată pe an e lăsatul secului, de pus capăt petrecerilor din câșlegi. Și apoi ținea și el, ca măcar atâta lucru să facă, să petreacă, acest sfârșit de fruct, cu copilașii. Apoi, de acolo ce-o da târgul și norocul! Câte posturi grele nu a dus de când s'o însurat cu Catrina lui, șapte la număr, opt cu aista și în care avea să intre acum; opt ierni din care două la început mai cu belșug, iar de acolea în colo, mai grele și tot mai grele, iar iarna asta a dus-o mai greu ca or'când. După o vară secetoasă a urmat o toamnă seacă de belșug, apoi, o iarnă cu viscole grele, — și câșlegi, câș-

legi au fost harți, harți, da el a dus-o mai mult în post, când și când de se înfruptă cu o leacă de lapte dela văcuță și cu o leacă de untură de pe ici de pe colea de pe unde lucră, că de altfel muncea omul mai pe la curte, mai pe la gospodarii din sat. Da, de! și Dumnezeu dă omului după cum l-a făcut să muncească ori să se procopsească. Muncea el: ici bătea popușoi, dincolo treeră grăunțe, în altă parte suiă niște fân în pod, vara pe la boeresc, ori la alți oameni la câmp: muncea, dar când e vorba de plată, slabă nădejde și apoi și copiii erau mulți. Așa că doar două zile pe an își aducea aminte că mănâncă bine: la Paște și la Crăciun. Anul ista nu mâncase nici la Crăciun cum trebuie; el nu a știut cum a trecut sărbătoarea asta, că prin sat nu a fost ca alte dăți așa de lucru, căci bucate nu prea au fost; chiar și oamenii cei mai cu dare de mână o duceau greu.

În ziua de Ignat, așa venise un miros de șoricium pârilit din spre vecinul Surdu, că fără voie copilașii strigase:

«Taie mamă, porcu, taie mamă porcu!»

Sărăcuții își aduceau aminte din alți ani.

De data asta nici porc nu aveau. Avusese un biet purceluș; însă venind un omăt mare, l-au găsit înghețat în coteciorul lui, adecă nu mort, ci îi degerase numai codița și picioarele de dindărăt. În zadar l-au băgat în casă, l-au oblojit cu frunză de curchiu, că, spre jalea copilașilor, într'o noapte a dat ortul popei. Și dacă a început-o rău cu Crăciunul, cum am spus, nu i-a mers mai breaz nici cu câșlegile. De atâtea ori voise să taie din găinuțe, da și-a luat sama, că mai făceau câte un oușor și mai dregea nevasta câteo ciorbă, ceva.

Viața destul de grea; lui bietul Grigore i se făcuse niște dungi pe obraz, de credeai că necunoscutul trăsese brazde de plug pe ea.

A stat el gânditor, de multe ori în câșlegi: ce să mănânce; însă ca la sfârșitul săptămânei brânzei, niciodată. Acum parcă îi ștersese cineva din minte tot, și nu-i rămăsese de cât frământarea: «— Cu ce face lăsatul secului și ce are să mănânce de post a doua zi? Două lucruri ce-l chinuiau, căci carne nu era, varza să mântuise, păpușoi

mai n'a fost, iar barabulele nu mai sânt din săptămâna harțului.

— Ei, ce ne facem noi femei,—grăi el, dându-și căciula peste ceafă,—cu ce facem o leacă de lăsat de sec?

— Ia, om tăia din găinuțe, răspuse ea domol, pieptănând un copil zoios, ce rodea înaintea sobei dintr'un dărâb de mămăligă prăjită.

— Ba să le tai pe toate, răspuse el, luându-i gura pe dinnainte, să mănânce copiii măcar acuma bine, că destul i-am chinuit de la Crăciun. Și când a zis «să le tai pe toate», un gust ciudat îi udă sufletul, un gust de rachiu, care-l ameți și-l făcu să uite de toate, și să sară:

— Două să tai, Catrină, și una am s'o duc la domnu Sandu, ici la crâșmă ori la profesor să iau o garafă de rachiu.

Și iată pe femeie tăind două găini ca una s'o facă cu borș și una friptă la tavă, iar pe alta o luă Grigore pe sub suman, și la crâșmar.

Jupânul Sandu știà că-i omul la aman. Nu! că dau numai o jumătate de oca de *holercă*.

Grigore supărat, se uită chiorâș la negustor și, înșfăcând cobaia pe sub suman, plecă la învățător. Dascălul îi dădă un franc și douăzeci de bani cu care Grigore își umplu șipu. Nu așa de bun rachiul, mai prost dar mult, și iată-l seara împrejurul mesei cu copiii, au ospătat, au băut binișor și s'au culcat și au adormit duși.

Eră ziuă, când s'a trezit femeia cu inima arsă; nu așa ziuă, ci tocmai când se trezesc găinele. În ogradă la vecin chiar se auzeă cotcodocit de cobăi și măcăit de rațe.

La tresărirea femei, bărbatul, care poate eră trezit mai dinainte, o întrebă:

— De ce ai tresărit măi femeie?

— Eeei! măi omule, noi am mâncat, am băut; da am uitat că nu mai e făină în cadă.

— Cum se poate? așa de proști am fost noi eri?

— Ce ne facem? mai adaogă dânsa, că nu-s nici fasole.

— Vezi, mă femeie și eri dimineața îmi dam cu mintea, că nu mai e făină de-ajuns, da grija și amărăciunea că nu știam cu ce să facem și noi o leacă de lăsat de sec,

m'a zăpăcit și am uitat că trebuie să mâncăm și azi. Găinele le-am vândut. Lapte nu putem vinde, că cine cumpără lapte în săptămâna asta? Nici popa ist nou de care am auzit că nu prea ține cu sfinții, chiar învățătorul, care zice că nu-i Dumnezeu, nu cred să mănânce. — Lasă că atâta lapte nu-i, dar tot ei vreo douăzeci de bani de la o mulsoare.

Într'adevăr, în săptămâna mare, cine-ți mănâncă carne la țară? De rușine nici cel mai hulitor om de Dumnezeu n'o face sau, de-și dă în petec, de rușine n'o spune la nimeni.

Și lucrurile astea îngrijiră pe oameni. «Ce-i de făcut? De lucru, chiar dacă ar fi cine lucrează în ziua de *spolocanie*?»

A doua zi, de lăsatul secului de postul mare, oamenii nici gând să lucreze, ci se duc la crăsmă și acolo se *spolocănesc*.

Beau rachiu fert, până nu mai văd bine iar cei mai zurbagii, ori întind între ei o bătae strașnică ori își iau nevestele de păr. Iar Grigore al nostru n'avea nici de lucru, nici făină nici bani de *spolocănit*, ci se frământă cu mintea:

«Ce-i de făcut»

Mai rămăsese niște mămăligă rece din ziua trecută, și aceea era unsă cu grăsime.

Nu se poate să-și înfrupte nici copiii. Și apoi nici ei micuții, nu ar fi mâncat, că știau că «taie popa limba».

El așa apucase de la părinții lui, să postească cele patru posturi peste an, așa și-a învățat și el copiii. Pentru el postul era ceva ce nu putea ieși din firea lui și nici nu și-l închipuia că ar putea să nu fie. Dar tot, cine știe ce se putea isca — că pe copil nu-l poți ține flămând, — când o întâmplare îi schimbă tot rostul gândurilor.

Alături de el, ședeă Ștefan Surdu. Surdu era cam bolnav și numai baba Surduleasa îngrija de dânsul. Totuși Surdu sta mai bine: avea doi boi și mai multe găini și rațe chiar. Însă Surduleasa era sgârcită; tăiese mascurul la Crăciun și nu se gândise să taie o bucată de șold și să dea copiilor.

Tocmai când se gândea Grigore cu nevasta la nenorocirea lor, în ogradă la Surdu se auzeau tot mai mult găinile cotcodăcind cu glas desmorțit din somnul nopții.

Și sgomotul cela al păsărilor îi băgă în

gânduri, se gândiră la găinele lor: ce rău făcuseră că nu-și amintiseră și de ziua de astăzi! Mai bine să fi mâncat numai o găină și să fi mai vândut una și să fi luat câteva *chile* de malai și ceva fasole de la domnu' Sandu. Da de! dacă-i luase holera mințile și îi sălășluisse dorul de a bea rachiu și a mânca mai mult și mai bine! Și în sărăcia și lipsa lui, cotcodăcitul cobăilor de la vecin îi făcù rău și ciudă, și fără să vrea, rămase cu mâinile sub cap și cu ochii în podelele luminate de ziuă.

— La ce te gândești, măi omule, îl întrebă nevasta.

— Ia mă gândesc și eu: «cum dă D-zeu la unii. Bună oară, la Surdu ista: un om sgârțit, un om bolnav, are boi, are de toate, și eu muncesc câtu-i ziulica și n'am nimic.

— Chiar la asta mă gândeam și eu, zise Catrina. Ți-aduci aminte că a tăiat porcul și nu ne-a trimis o ureche măcar?

— Dar când zise vorbele astea, numai ce se auzi pe afară, pe aproape de fereastră o cârâitură jalnică de găină flămândă: Câr, câr, câr, câr!

— Ce D-zeu, grăi femeia, doar n'a înviat

Dumnezeu găinele mele! — că doar le-am mâncat!

Și ca omul, de a ști ce este, femeia, fără să vrea, sărî sprintenă din pat, își încinse fusta, își potrivî tulpanul pe cap și cu antiriul între umeri ieși afară.

Când colo, o găinuță, o găinuță dela Surdu, o puicuță boghetă, cu penele pătate cu alb, ca o bibilică, și cu moț în cap și cu pinteni de pene la picioare, cârâia pe lângă prispă casei cu un picior ridicat în sus și cu degetele rășchirate.

O milă și o ciudă se născu în sufletul femeii — milă de găinuță și ciudă pe vecini că zise; «Uite, bată-i D-zeu, cum lasă găina flămândă să colinde pe la case și ce-i veni că repede alergă în casă și se întoarce cu o bucată de mămăligă, se uită cu grija spre casa lui Surdu și, deschizând ușa tinzii în lături, prinse a lăsa fărămituri pe lângă prispă și a strigă: «Pui, mamei, pui, pui, pui!»

Ce, nu putea să strige și mai tare? Cine știă că și-a tăiat toate cobăile în ziua de lăsatul secului!

E vorba să nu iasă cineva dela Surdu să vadă găina și să zică că vrea s'o fure, ceeace

ei nu-i trăsise prin minte, ferească sfântul, ci-i dà și ea de mâncare ia așa de drag și în jalea celor avute.

Găina, văzând fărămiturile, ciugulea mulțumită și se apropia. Aceasta înveseli mult pe Catrina, nu știu de ce, și o făcu să mai lase trei fărămături pe scara prispei. Găina sui și le culese și pe acele.

«Oare o fi având ou?» își zise ea râzând. «Ce puică mândră și zău, așa în ciudă, tare aș vrea să văd de are ou!» — și mai lăsă și alte fărămături pe prispă și se dete înapoi în tindă; bogheta se sui sus și le culese și pe acele; apoi altele, pe pragul tinzei și se dădu după ușă; puicuța le luă și pe acele; ea mai asvârli câteva fărămituri în fundul sălei, cobaiia stete gânditoare își șterse clonțul de prag, pe o parte și pe alta, și cârâi prelung. Apoi, suci capul se uită într'o parte și alta cu grijă și repede își făcu vânt la o fărămitură ce era mai aproape, ca chipurile s'o iă și să fugă afară. Da Catrina în grabă închise ușa.

La întuneric găbuiești orătenia de nu zice nici cărc! Așa și puicuța se puse jos înfri-coșată. Femeia o prinse de gât să nu țipe.

Găina se mai sbătù, dar Catrina o luă ca din oală și o căută. N'aveà ou ; erà prea tânără. Și ce-i vine, că bucuroasă se duse cu dânsa la bărbatu-său.

— Măi omule, uite ce mai găină are Surdu!

— Da, cum ai prins-o ? zise el râzând.

Femeia îi povestì.

— Bun, glăsui el, ca luminat : cu ea la târg, căci pe aproape nu-i la cine, și 'om luă ceva de-a postului.

— Măi, omule, oare nu-i păcat ?

— O fi păcat să iei dela un sărac ca mine, doar nu dela Surdu, care a tăiat porcu' și nu ne-a dat nici un dram de carne. Nu-ți aduci aminte de vecinul Vasile Irimia, acum un an, când a avut și el porc, repede a și venit cu o strachină cu carne ; iar aista nu... Tu leagă-i picioarele puicei și lasă.

Și repede sări din pat ; își dete pletele după ureche, se duse la cofă și, plecând-o turnă într'o mână apă și cu amândouă dădù pe față, de vreo două ori, apoi luă o cârpă neagră dintr'un cuiu din părete, dinspre ușă, se șterse pe față și se închină, mai liniștit și mai cu inimă.

Și iată-l ieșind din ogradă cu găina sub-

suoară, care doar tutuia încetișor și blând sub suman.

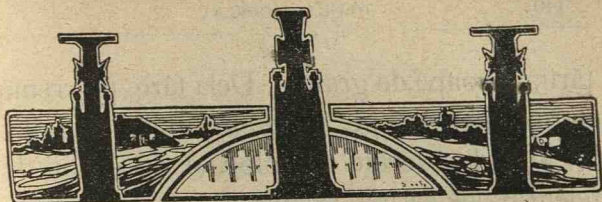
Dar când să plece, hop ! că se lovì nas în nas cu Surduleasa care îmbrăcată gros și cu ciobote de iuft, ieșea cu traista în umăr doldora de nu știi ce, spre a se duce la târg.

Femeia se uită lung la Grigore, și la ceea ce mișcă subsuoară, iar el se înroși ca jarul. Atunci simți rușinea și rămase locului gânditor.

În viața lui nu furase să mănânce, și mai-mai îi veni să se ducă îndărăt și să dee drumul găinei și să scape de greutatea păcatului ce acum îl simțea că-i înglodează sufletul ; dar iar gândurile îl turburară : lipsa de acasă îl îngrozì : ce să mănânce el acù cu copii ? Și iar se înturnâ cu gândurile că-l va ertà Dumnezeu că pentru el mai mult a furat. A furat să rămâe creștin. Și pe când Surduleasa urcà susul uliței, Grigore își făcù o cruce și zise : «Doamne, ajută-mi : și nu mă lăsa, Doamne !

Și uitând că mai are și lapte de vânzare se îndreptă în josul satului.

CALARAȘUL

Se pornise o vreme, mânia lui Dumnezeu ; urlă viscolul afară, de cre-deai că geme cineva bătut înnă-dușit ; iar când priveai pe geam vârtejul de omăt, ți se părea niște plete de argint nes-fârșite, când fluturate vâlvoi peste frunte, când netezite în urmă și trase ca niște că-lepe de urzeală. Și creștea zăpada și creș-tea ; vedeai cum se svântură pulberea în-ghețată de parcă fumegă și cum se așează și se înalță dinaintea casei.

Intr'o zi, și o noapte, troienii crescură până deasupra ferestrei și înconjurară casa în care ne aflam, care nu era alta decât localul unei subprefecturi dintr'un colț al

țării, aproape de graniță. Dela târg, pe vreme bună, mergeai pe o șosea lungă, strejuită, ici și colo, decâte un plop și de stâlpii de telegraf ale căruia sârme, câteva se opreau la telefonul dela subprefectură ; iar celelalte treceau hotarul, spre a poposi la cine știe ce poștă nemțească.

Și nu erau lângă casa noastră decât niște bordeie în care ședeau niște babe cu fetele lor, și o casă veche, boierească, în care locuia unu moș Ion, fost pe vremea lui pomojnic de cei ce umblau cu archiva în traistă și care acum făcea pe odăiașul la subprefectură. Incolo, de te uitai spre răsărit, vedei șoseaua nesfârșită oprindu-se într'un vârf de deal ; la apus, în țara nemțească, niște case galbene ; spre miazăzi, lunca Moldovei cu răchițele goale ca niște bețe de mătură și la miază noapte un câmp pustiu. Noaptea, nu auzeai decât jalnice urlete de fiare și pocnituri de pușcă dela «bechetul» din valea Moldovei ; iar acum, în vremea asta, nu auzeai decât viscolul, aci tânguitor, aci mânios, de credeai că acuș, acuș răstoarnă acoperișul.

Și în subprefectură nu eram, decât, capul

plășii, cuconu Iorgu, registratorul, eu și un călăraș cu schimbul, un ovreiu, Șmil Bercu, feciorul unui casap din târg, băiat ce umblă fercheș, iar când venea la schimb traista-i era plină cu merinde și punga doldora de franci.

De cinci zile ședeam în mijlocul zăpezilor ca într'o închisoare. Vremea nu se lăsă nici pe unul să ne urnim nicăeri. Ceilalți călărași dela vremuire nu se mai întorsese. Cine știe la ce primării ori conacuri poposiseră. Supleantul, cuconul Gavrilaş, nici el nu se mai arată dela târg; doar moș Ion odăiașul își mai făcea drum de la casa lui până la noi cu ceva de mâncare; că noi, fiindcă nu ne sosise la vreme mandatul dela târg, numai cumpărasem, merinde dela începutul vremuirii.

De o săptămână decând așteptam hârtia ceea.

Și așa, noroc cu moș Ion sărașul, că avea fasole și sfeclă și făină în pod, — și cu fasole și borș cu sfeclă și cu mămăligă caldă, am dus-o aproape șase zile.

A șasea zi, vremea se liniști; vântul părea un om ce făcuse, la o beție, cine știe ce nebunii, și acum dormea cu capul în vr'un

șanț ; doar câte o adiere cu un oftat se auzea când și când.

Spre seară, vremea se liniști bine ; norii fugiră și cerul se însenină ; dar și puiu de ger ca acela ce se lăsa, mai rar ; cădeau păsările moarte din sbor.

A doua zi de dimineață, așa pe la amiază iată și poștașul, d-nul Costache, mort de frig, cu mârtoaga albă de promorogită ce eră, și el cu capul băgat în o glugă de numai nasul, vânat de ger, se vedeà, — ne aduse un plic, mare și galben.

Când l-am văzut, am strigat : «Mandatul Mandatul!».

Însă când se uită bine subprefectul, deodată văd că-și lasă mâinele în jos și zice desnădăjduit :

— E a suprefecturii Ciumulești.

Ce-i de făcut?

Repede chemă la telefon prefectura de Suceava.

Și cuconu Iorgu, spuse cum i s'a trimis mandatul suprefecturii Ciumulești, în loc de al nostru.

— Așa e! i se răspunse, după câțeva

vreme; mandatul d-voastră s'a trimis în acea localitate.

Chemă și Ciumuleștii la telefon :

— Trimiți-ne mandatul de grabă, zise suprefectul, că aş trimite eu, dar n'am decât un călăraș.

— Noi n'avem nici unul, glăsuiră cei de acolo.

Ce-i de făcut? — Dacă aveam hârtia, se repezea cineva până la vamă la Prisăcani, care eră aproape, și aveam gologani. Iar a-l trimite pe ovreiu după ea, ce te faci la vreo telegramă grabnică, pentru vreun boier din împrejurimi!

Amărăți, ne frământarăm cu gândul până spre seară, când iată unul din călărașii noștri sosește. Parcă și acum îl văd: un băietan tânăr cu fața plină și rotundă, cu ochi vii, cu două trei fire mici de mustăți, voinic, bine legat; cu pumnul lui ar fi fost în stare să spargă un perete. Il chemă Nicolae a Anei din Horodniceni. De câteori venea la schimb, eră cu făinuță și cu legăturica cu fasole în traistă, și cu asta trăia toată săptămâna până îi venea rândul să-l schimbe alții. Și nu numai el, ci toți băieții de țară

trăiau așa. De multe ori făceau cu toții câte o mămăligă mare și luau o scrumbie și o frigeau, și toți mâncau dintr'însa cu atâta chiverniseală încât, când mântuiau scrumbia era și mămăliga dusă. Și ei erau hărțuiți în toate părțile, ba încă făceau și pentru alții, slujbă.

* * *

Dar umbrele înserării prinseră a se lăsa, și gerul tot mai mult se întetea: parcă de sus pică puterea lui de oțel. Și cum să nu se lase ger, dacă era senin? Niciodată nu-i frig tare, decât când e cerul șters de nori. Se vede că norii sunt plapăma pământului.

Ei, și dacă e ger și dacă e noapte, slujba trebuia făcută, și nouă ne trebuiau bani.

Însă, pe cine să-l trimeți? A Anei, deabia venise; cum să-l mai porți săracul, pe gerul ista?

— Trebuie trimis jidanul, zise cuconu Iorgu către registrator; să se ducă și el; toată săptămâna n'a fost nicăieri, fratele... Până când atâta boierie? Ia chiamă-l încoace.

Și veni. — Parcă-l văd : un băiat cu fața prelungă, roșie, cu mustățile răsucite și cu ochi șireți și roșii o leacă pe la gene; purtă botfori cu crețuri și pantaloni strânși pe picior și blăniță de șieac cenușie, cu gulerul de astrahan.

— Cu respect, cucoane Iorgule, vorbi el, scoțându-și capela nouă și plecând capul.

— Șmil, — îl luă suprefectul glumeț — nu ni-i putea da tu o dovadă de vitejie? Să te duci chiar acum cu plicul ista mare până la Ciumulești la suprefectură, și să-mi aduci altul în care-i mandatul nostru, că n'avem bani.

Atunci ochii lui Șmil se pierdură afară, după care, cu gura rămasă căscată la suprefect, și prinse a tremura.

Erà noaptea ; erà iarnă ; unde te uitai, singurătate încremenită pe locuri pustii. Totdeauna după viscole ies dihăniile din bârloguri ; lupii se adună în haite, după hrană, și de nu găesc, se reped și la om.

— Ce tremuri, bre ? zise suprefectul râzând.

— Cucoane Iorgule, șopti Șmil, aplecându-se spre masa de scris. Vă dau eu bani

de vă trebuie ; vă scontez, eu, mandatul pe câți bani e.

— Nouă nu ne trebuie bani, răspunse conul Iorgu ; nouă ne trebuie hârtia ceea ; și apoi, în plicul ista, e mandatul suprefectului celuia, și lor le trebuie bani și mi-au telefonat, că n'au nici un călăraș acolo, să mi-l trimită.

— Domnule suprefect, pe vremea asta ?

— Pe vremea asta ! Inchipuiește-ți că ești într'un războiu și te trimite în recunoaștere pe o vreme așa. Și acolo nu te așteaptă lupii, ci dușmannul te pândește să te dea jos.

Aici Șmil tremură ca genunchii unui cal prins de muște.

— Uite, glăsui mai departe conul Iorgu :
iei șoseaua drept înainte, te abați la rateș la Irimia, de acolo, la cel de la Spătărești, apoi la pod la Boroaia și iată-te la Ciumulești.

Ovreiul, desnădăjduit, luă plicul, făcù din umeri, ca și cum ar fi zis : «eu nu mă duc», și ieși.

Dând în «canțileria» noastră, chemă pe registrator lângă ușă și îi vorbi încet :

— N'aș vrea să mă duc. Mai bine, ne-am

repezi mai târziu la rateș la Moldova și am mâncă o friptură de oaie udată cu vre-o două chile de cel roșior.

Aice, ochii registratorului sclipiră, iar mie, care auzisem tot, îmi sări inima de dor și bucurie, căci știam ce vin bun e la rateș la Gheneș.

— Bine, să-l trimitem pe Nicolaie... Dar o vrea?

— Îl mulțumesc, nu degeaba.

— Dă-i și dumneata vreo doi franci, vorbi registratorul.

— Li dau trei.

— Hai să vedem... Știu eu, s'a prinde? E cam al dracului, că-i noapte.

Intunericul se așternuse dea-binelea. Cerul presărat cu pietre scumpe, părea niște ochi ce priveau mirați la lumea înghețată și plină de abur geros.

A Anei, numai în cămașă și în pantaloni soldățești vechi și cârpiți, eră în odaia soldaților. Își făcuse omul mămăliguță caldă, își fierse niște fasole și mâncă îmbujorat de para focului.

Băietanul întoarse capul spre ușă, spre

Șmil care deocamdată intră singur cu plicul în mână.

— Măi Nicolaie, vorbi Șmil, scaldând vorba în glumă, mă strânge o cismă rău; nu te-i putea duce tu la Ciumulești în locul meu? Nu degeaba.

Flăcăul se uită la ferestrele oblonite pe din'afară de întuneric și zise:

— Ce ești nebun, domnule Șmil? d'apoi eu acum am picat.

— Măi, fă-mi și tu atâta lucru că și eu oi fi om! — și scoțând trei franci, din buzunar: — Uite!

Ochii flăcăului la vederea banilor se schimbă; din triști, prinseră a jucă în o undă de lacrimi de bucurie.

Hei, hei, trei franci! Ce greu nu-i câștigă un om nevoieș de țară! Vara muncești pentru ei la prășilă două zile de când ciocârlia prinde a se sui la Dumnezeu și până când soarele dă mâna cu sara, și trebuie să mai și ospătezi dintr'înșii. Și iarna trec săptămâni și nu-i ai; iar ca să-i câștigi și n'ai popușoi ori grâu de vândut, alergi la boier și te îndatorezi de te faci rob pe vară.

Să ai trei franci, pe trei ciasuri de drum

e bună treabă; și cum el nu avea niciun ban, și nu-i rămăsese din merindele cu care plecase de acasă decât făinuța cu care făcuse mămăliga, ca fulgerul îi trecu prin minte alinarea ce putea căpăta cu acești bani, și zise fără să vrea și cu glas învoitor:

— Dă, să mă duc!

Însă ce-i veni, că adăogă bătând în gluma cu care începuse să-i vorbească ovreiul:

— Și zi, domnule Șmil, d-tale ți-i frică să te duci.

— Nu mi-i frică; am spus numai așa de cismă, că mă strânge, am glumit; dar mi-i șchiop calul.

— Ei, dacă nu te strânge cisma și ți-i șchiop calul, ți-l împrumut pe al meu, că vin cu el doar dela Mălini; acolo am dormit astă noapte.

Apoi mai stătù o leacă și după ce privi la ciubotele strălucitoare ale lui Șmil, urmă zâmbind:

— Eu am crezut că te strâng botforii, de aceea m'am învoit să mă duc.

Șmil se înroși și prinse a râde.

— Ți-i frică? — grăi Nicolaie, bine; ai dreptate. De te-or mânca lupii, păcat, că-ți

rămân banii în casă; de-or pune laba pe mine, pagubă nu-i, că n'am ce să-mi rămâie, decât cei doi părinți și-o leacă de ibovnică și m'or jeli. Da le-a trece. Da și când o auzi dânsa, că eu pe o vreme ca asta, m'am însuflețit să merg tocmai la Ciumulești, are să fie și mai mândră de mine.

— Aice, e totul, îi dă Șmil cu șiretenie, și cu trei franci îi cumperi ceva.

«Hei, nu»! își dădù iar Nicolae cu gândul trecând cu degetul peste frunte ca și cum și-ar fi șters ceva; «când a auzi că am luat și plată, vitejia mea, nu i-a mai ținea de cald». Și urmă tot în gândul lui: «De câte ori n'am fost fără bani și dacă am știut că ține la mine, mi s'a părut că am toate averile din lume».

— Da, să știi, că mă duc! zise el tare, însă cu o greutate ca și cum, cu vorbele spuse, ar fi spart un zid de teamă ce-i stă înainte; — mă duc, dà nu-ți iau bani, ca să-ți arăt că nu-s fricos ca tine.

Șmil rămăsese mișcat de vorbele lui Nicolae, se mai uită odată afară și stătù gânditor.

N'ar fi nebun să se ducă pe vremea asta? N'a auzit el, atâtea și atâtea întâmplări?

Lupii trag mai ușor la surtucari decât la țărani. Cu țărani poate 's prieteni. Țăranii știu o mulțime de farmece cu care vrăjesc și dihăniile. Nu mă duc»! își zise el, hotărît în suflet.

Dar tot cu inima strânsă și înjosită de vorbele lui Nicolaie, îi întinse plicul și îi vorbi zâmbind, rușinos, cu o parte a gurii.

— Ce ai spus, tu, măi Nicolaie, sunt fleacuri; ține trei franci și lasă.

Flăcăul însă nici nu se uită la el; repede se îmbracă cu cojocelul, își puse sumanul pe dânsul, căciula peste urechi, și trântindu-și gluga peste cușmă, smuci posomorît plicul din mâna ovreiului și ieși afară în negura înghețată a nopții, albită de nemărginirea pustie a omătului.

VACANȚA

Iată-mă scăpat și de înfricoșatele zile ale examenelor și, întocmai ca un suflet trecut prin vămile neguroase ale văzduhului, așa și eu mă simțeam de liniștit și parcă pluteam pe nouri de fericire și veșnică viață.

Și două luni nu mă ținea nimeni pe lângă pereți.

În zadar strigă mama :

— Măi băete, măi Ionică, mai stăi și tu pe lângă casă, ori : «Mai pune și tu mâna pe cartea ceea și mai zi ceva, că uite ca mâne vine școala și, Doamne, ce bine ți-a prinde atunci învățătura de acum.

Aș ! ți-ai găsit, că și avea cu cine vorbi :

că eu, cu gura ziceam : «Amuș, amuș, mamă !» — și încet pe lângă ușorul ușei alunecam, mă strecuram tiptil pe sub ferestre, iar când mai strigă odată, cine să-i răspundă ? că eu eram ori într'un pom, ori cu băeții la scădat, ori pe cine știe ce meleaguri.

Toate grădinile erau ale mele și toți puii de prin răchiți.

De câte ori biata mama nu m'a lăsat numai în durligi, doar, doar m'oiu mai liniști : dar pe cine să ții, că dacă băeții vedeau că nu vin, cercetau și, de pe acasă de unde găseau, îmi aduceau o pereche de pantaloni și tot o șperleam.

De câte ori nu m'a închis mama în casă și eu am ieșit pe fereastră, ori prin bașgeaua podului.

Iși scuipea săraca sufletul ! Și apoi nici seara nu mă strângeam pe lângă casă.

Atunci când lucrătorul se întoarce obosit dela muncă, și soarele mai aruncă doar câteva săgeți de pe munți, noi băeții, buni de drăcii, ne adunam pe tăpșanul din vârful dealului și acolo sătui, flămânzi, ne pu-

neam pe povești și cântece până ne clătină somnul.

În cântece eu și cu Chitarcă dădeam lustrul, pe când în povești erau meșteri băieții mătușei Ioanei.

Cine cântă mai strașnic și mai sus decât eu și cu Chitarcă și cine știa mai multe povești decât băieții ceia?

Cântecele erau, nu erau; dar poveștile, ele ne mâncau sufletul.

De unde le scoteau ei, nu știu, că atâta de multe știau, că de ar fi avut câte un ban de fiecare poveste și ar fi cumpărat un rând de strae dela iarmarocul sf. Ilie, din târgul vitelor.

Și așa de frumoase erau unele și pline de haz, și așa de groaznice altele, încât, așa, pe la miezul nopții, când ne împrăștiam pe la bordee, toți dracii și toți tâlharii de prin poveștile lor îmi furnicau prin minte, și o apucam la goană spre casă, tot uitându-mă împrejur, nu cumva mă apucă cineva de gât?

Astfel în povești și în nebunii treceau zile peste zile, dacă m'aș mărgini numai a înșiră că băteam drumurile și ne pier-

deam vremea în povești n'am povestit nimic; dar trebuie să spun că între darurile vacanței noastre, pe lângă alte ce vi le voi spune, erà și iarmarocul sf. Ilie : iarmarocul cel mult dorit de toată lumea, cu panoramele lui cele lungi, cu oameni de ceară, cu lucruri de câștigat și ochiane în care se văd tot felul de bătălii, și facerea lumii și alte minunății. Apoi comediile cu Vasilache și Marițica, scrânciobul cu călușei și circurile cu momiți și cai, — astea erau visurile noastre.

Locul unde poposeau comediile erà un câmp întins lângă cazarmă, ce-i ziceau și «târgul vitelor».

Apoi cum trecea de sf. Petru, eu cu Chitarcă și cu Ion al Aniței nu erà zi de la Dumnezeu să nu fim acolo, cercetându-i dornic întinderea, dacă nu a venit vre-o panoramă sau comedie, și atâta erà până vedeam un vagon tras de boi sosit — și acolo ne făceam vacul.

Innainte mă acățăram prin răchiți, colindam prundișurile și văile, dar tot mai dădeam pe acasă, măcar să mănânc. Acum s'a mântuit ; dela celalt capăt de târg doar

seara picam obosit și rupt de foame ; stăteam acolo lipcă și nu ne scăpă nimic din vedere. Azi vedeam cum încheie panorama ori comedia în cuie ; mâne cum îi pune pânzele, poimâne cum îi așează tot rostul în ea ; iar, până o găteà, ne păreau ani că doar aveam ce privi. Lasă că muzicile te duceau pe altă lume, dar vedeam, bună orară, oamenii ceia de ciară ; baba ceia care joacă cu toba în mână și omul care trage clopotul ; apoi momiți de cele care doar nu vorbesc și fac toate ghidușiile : iar aceia ce ne rodeà sufletul de așteptare erà să vedem păpușile jucând, pe acela de la comedie cu comanac și boit pe față, care face pe prostul și căluțul care ghicește pe toți care beau rachiu,

Atâta ne trebuia să-i vedem odată, care și cum vorbesc și se strâmbă, ca apoi să mă strâng pe lângă casă ; și atunci la ce ? — să cărăm țoalele și lăicerele din odăi și să facem și noi comedie cu păpuși, cal și urieșul care prinde pe Vasilache de gât, ori panorame cu tot felul de mămuețe de hlei în felul chipurilor de ceară.

Săraca mama, ce mă mai probozea pentru

toale! Nu de alta, dar când i le aduceam erau numai borte de cue și rupte.

Aveam un coteț de porci înaintea ușei cât un bordei. Apoi acolo îngrămădeam tot ce aveam: munceam și munceam, că de ne-ar fi plătit cineva și nu ne sbuciumam atât, — nici mâncare nu ne trebuia.

Și după ce rânduiam panorama cu jucării și cu cele ce trebuie și era și comedia gata cu trapez, verigi și păpuși cu capete de mere, ne ungeam cu cretă pe față și cu benchiuri de cireșe pe obraji, și gătiți cu comanace de hârtie, ne suiam pe stâlpul porții. Eu, țivlind din o viță de bostan, și Chitarcă, bătând în o tinichea, pofteam băieții înăuntru: zece *torți* intrarea pentru panoramă, și pentru comedie numai cinci. Zece *torți* erau zece nasturi de cămașă ori de haină.

Și veneau băieții, nu se încurcau, că aveam jucării frumoase. De unde le aveam, să vă spun:

La panoramă, este știut că pe lângă oameni de ceară, și ochiane, sânt și lucruri de câștig. Ei, și noi trebuia să avem, al-minteri nu era nimic.

Pândeam când mama erà dusă în țarină, ori în altă parte, și atunci, pe furiș, culegeam vișinele din grădină, — și cu cofițele în târg la jidani în ulița Ciurei! Cu un franc, cumpăram o mulțime de jucării, țivlitori, zurnăitoare, trâmbiți și mai cotrobăiam cine știe ce de prin casă, și iată-ne și pe noi în rând cu cei dela iarmaroc.

Și jucăriile îs lucruri ispititoare: mulți n'aveau săracii bumbi, apoi tăiau dela cămașă, dela haine, dela polcuțele mamei lor și tot intrau să câștige ceva ori să vadă mămuețele. Bunăoară, ici aveam plăsmuit pe Osman-pașa rănit; dincolo pe feciorul împăratului nemțesc mort și câte schimosituri toate.

Iar cât ți-i de partea comediei, Ion a Aniței făcea ghidușii pe trapez, eu cântam, cum am spus, din viță de bostan și Chitarcă jucă păpușele. Apoi ca el meșter în jucatul lor cred că nici nu se găsea altul în mahala, că așa le țupăia și vorbea, de credeai că-i curat comedie la noi.

Cum am spus, se năcăjea ea, mama, pentru țoale, dar la urmă mă lăsă în banii

mei, doar doar nu m-oi duce nicăiri. Dar slabă nădejde că, după ce ne schimoseam în tot felul de se strâmbau băieții de răs, mă furișam și o plecam iar în târg și stam acolo nemișcați, înaintea panoramelor, cu ochi în patru, căutând să prindem toate mișcările comedianților, ca apoi să venim să facem și noi ca ei.

Însă trebuie să spun că stăutul nostru pe acolo, eră tot cu frica în sân, că cu cât se închegă mai bine iarmarocul, cu atâta se adunau mai mulți băieți de jidan și ne băteau. Nu de puține ori ne-am apucat la roată chiar înaintea panoramelor. Răzbea el Ion a Aniței cu pumnul lui cel gros, dar tot ei, mai mulți, ne puneau pe fugă.

Apoi lasă, că nu le-o ertam. De acolo, o scăpam cum o scăpam: mai cu un cap spart, mai cu un obraz zgâriat, mai cu părul târnuit; dar și ei, când ne încăpeau, în mâini, vai de mama lor.

Sâmbăta, aveau obiceiul să treacă la poame în Buciumeni, și noi le știam drumul. Încolo, le dădeam pace, și eu cu Chitarca și cu băieții mătușei Ioanei și Ion a Aniței, ne

strângeam într'un dos și îi pândeam, când ne venia bine, le săream, la întors, în spate. Ei rămăneau înlemniți. Și de nu eram din cei care ne-au bătut, Dumitru a mătușei Ioanei le căută altă pricină.

— Măi, de ce ați răstignit pe Domnul Cristos?

Dar jidanii se jurau, se blestemau, că nu sânt ei de vină, că alți jidani mai bătrâni au făcut păcatul ista.

— Așa, nu sânteți voi vinovați, nu! Da pe români de ce-i înșelați la cântar?

Dar nu înșelăm noi, *purinți a nostru*. Și se drăcuiau și se afuriseau sărmanii.

— Nu nu, voi, nu!... ha!...

Și buf, pe unul la pământ, buf, pe altul, de credeai că se scufundă locul.

După asta, dă Doamne bine: eră deajuns ca unul din cei bătuți să ne arate la alții! când ne vedeau prin târg, ca să căpătăm și noi câte o scărmaneală.

Și așa, într'o zi, m'au prins într'un dos vreo câțiva jidănași și m'au buchisat așa de bine, de am zis și eu halal!

II.

Atâta petrecere are și târgul nostru, o dată pe an iarmarocul.

Atunci târgul parcă mai înviază, și lumea e mai veselă; iar după plecarea comediilor la Roman, rămâne tot ca și mai înainte un orașel tăcut și plin de ovrei.

Cu plecarea atâtor comedii și trâmbițari, mi se părea că am pierdut un prieten; iar în văzduh parcă se preumblă un sunet de clopot — clopotul școalei care avea să ne cheme peste puțin timp, și nu știu parcă pe față mă mângâia un vânt strein — vântul de toamnă!

Dar toate acestea nu erau un descuraj, că copilului una-i ese din cap, și altă drăcie în îmbuibă mintea. Pândeam când nu erau acasă decât eu și icoanele, și adunam toți copiii de prin vecini, Marița lui Năstase, Profira Tiței, Roșu Dumitru, Frații Tinu, băieții lui Ștaispin, Guță și Hulă a lui Șoldin, și iată școala gata.

Prisăcaru era știut, că el e director, și eu profesor și ne puneam pe dăscălit. Vai

de bietul Roșu, câte linii nu mîncă; dar de ceilalți nu ne atingeam, că rămâneam cu școala goală. Bietul Roșu răbdă cât îi încăpea în piele, nu de alta, dar nădăjduia să iee vreo carte mai mult ca premiu.

Că le dădeam după asta și daruri: adunam toate hârțoagele și cele ce-mi trebuia și cele ce nu-mi erau de folos, și le dădeam copiilor.

După ce mântuiam cu învățatul, împodobeam casa cu flori și nuele de răchită, adunam și alți țânci de prin vecini, tăiam vițe de bostan de făceam basuri și clarinete, și iată și muzica pe picioare; și după o cuvîntare, ținută, acolo, începeam:

— Premiul întâi cu cunună! — Marița Năstase!

Fata înaintă sfioasă și roșie de fericire și, pe când muzica țivlea și trâmbița de-ți lua auzul, noi îi dam cărțile și o trimeteam la loc cu cununa pe cap.

— Premiul al II-lea, Tinu Vasile!...

Bum! bum! muzica cântă, și băiatul își luă partea.

Și toți căpătau câte o hârțoagă și treceau în altă clasă; numai Roșu rămânea repetent,

— trebuiã unul sã rămãie: altminteri nu erã școalã! Și aista păcat îl îndeplineã Roșu; în totdeauna așa cã răbdã el, ce răbdã și numai cã vedeai cã pleacã cu capul în jos buhãind: «Hã! hããã! lasã cã v'oi spune eu, la tata, aveți sã vedeți cum are sã vã batã cu cureaua». Roșu erã poznaș rãu; făcã niște boroboate pe acasã, de te cruceai! Și mãncã niște bătăi, de se urcã în slava cerului.. Moșu Grigore, tat'sãu îi erã nãnașu. Aveã o curea veche și vãnjoasã și cu aceea îl îmblãtea; așa cã el, știindu-i moarea, aveã cu ce sã ne îngijoreze.

Dar câmpiile îs nãpãrlite; grierii au prins a țârâi prin-case și crângul nu mai e vesel de cãntece ca odatã; toate parcã au intrat într'o moleșealã de somn. Popușoaele se coc, mazãrea e coaptã, și apa, deși a trecut cerbul peste ea, tot mai e bunã de scãldat; iar poamele dela grãdina bisericeii din huciu sânt coapte.

Atunci nu mai aveam panorãmi, și de nu erã școalã, adunam toii ce are mahalaua mai rãsãrit, ostași nalți dela un picior în sus, și dupã ce rãnduiam gradele, cu sãbii de lemn, cu puști de soc, alții cãlãri pe bețe, și eu.

și cu Chitarcă în frunte în sunetul ori a unui corn de vânătoare stricat ori a unei tobe rămasă dela Sf. Vasile, o porneam în deal la huciu. Stătea lumea și ne privea; iar noi credeam că se uită ca la cine știe ce. Inșă un moșneag într'o zi ne-a zis:

Iată oastea lui Papuc,
Șapte vin și opt să duc.

Asta ne-a cam atins în mândria noastră; dar mi se pare că avea dreptate, că dacă nu era suit unul la gradul de căprar, ori nu-i dădeam cine știe ce jucărie, dădea bir cu fugiții și nu arare ori ni s'a întâmplat să rămânem numai noi, comandanții singuri, așa că trebuia să ne purtăm cu oștenii iștia tare gingași și numai cu poame și cu căprăria îi mai țineam; că, dacă erau goliți pomii bisericei fără să iee Rădășanul o prună, a noastră era isprava.

Când ne întoarceam, tăbăram prin mazărele și popușoiele oamenilor; și de nu aveau ce culege de pe băle, tot noi eram pricina. Mai mult încă: unii erau așa de hămesiți că mâncau și popușoi cruzi, ca și câinii. Mie îmi plăcea numai mazărea. Amarnic

mă băteam după mazărea crudă; însă odată mi s'a înfundat:

Intr'o zi, așa după Sf. Ilie, Ion a Aniței veni la mine, cu capul gol și mă găsi numai într'o cămașă lungă. Îmi luase mama tot, așa că dacă mă desbracă și de aceea, rămâneam în straiul lui Adam; planul eră să mă ție acasă.

Și Ion îmi povesti că a dat la ei în grădină de un păr copt. Atâta a trebuit să aud și ce făcui, ce dresai, că am șters-o în durligi. Și, cum mergeam prin țarină, găsim la marginea unui ogor o postată de mazăre știu tocmai după pofta mea, și ne-am oprit.

— Oare a cui o fi mazărea asta, măi Ioane? — întreb eu.

— Fugi de acolo îi dă el, că e a lui Gheorghe a Gavriiloaii și casa ceea din marginea satului e a lui și când te-o prinde îți ia cămașa,

In adevăr, casa lui Gheorghe a Gavriiloaii da cu fața spre câmp, și cele două ferestre mici păreau doi ochi ce se uitau numai la ogorul cel cu mazăre.

Dar de poftă, pe semne, păcatul nu m'a lăsat și am zis:

— De, doar Gavriloaia e prietenă cu mama; ce-ar fi, dacă i-am mâncă și noi puținică mazăre.

Și tăbărâm în ea; ba, încă Ion și-a umplut și sânul.

Nu ne văzuse nimeni, că eram mici, și apoi, ne-am așezat pe pânțele, sub bâle, așa că putea să treacă o sută de Gavriloae și tot nu ne-ar fi văzut.

Acum dacă nu ne-a prins o dată, ne-am dus și altă dată, și altă dată; dar vorba românului: «Urciorul nu merge de multe ori la apă, că i se rupe toarta și se sparge»; și într'o zi, pe când ne pridideam să o tulim din mazăre, ne vede dracul de Ghiță a Gavriloaei, băiatul ei, — și după noi: noi fugim el fuge; sărim șanțuri, sare și el. Mai mult de frică, cad jos; el rânzând, mă ridică, și mă duce târâș, grăbiș la maică-sa, care era în marginea ogorului.

Ion a Aniței a apucat-o încolo, de nu l-am mai văzut, de cât ascuns la el, în podul casei.

— Mamă! mamă! îi dă Ghiță.

— Ce-i? răspunde Gavriloaia.

— Am prins pe băietul ista la mazăre.

Pe mine tremură și cămașa de rușine și de frică.

«Na!» mi-am zis: — «de acum mă omoară!» Nici nu știam pe care limanuri sunt.

— Bine măi băete, — îi dă ea, — de ce mi-ai mâncat muncușoara mea?

«Of, acum îi acum!» îmi ziceam în gând și o dădui pe plâns, și plângând și sughițând, îi răspund:

— Da, nu ți-am mâncat-o eu; pe mine m'a adus alt băiat!

— A cui ești tu?

— A lui Vasile Sumanaru.

Apoi, bine măi Nicuț, părinții tăi așa te învață, să furi? Eu sunt prietenă cu mămucă-ta, de-s ani, și tată-tu e gospodar și cinstit. Și, tu așa te deprinzi?... Ei, lasă că te-oiu așeză, eu, lor!

Inima, în mine, se sbuciumă ca un puiu de vrabie în mâna unui copil, iar când am auzit, că are să mă spue acasă, mi-a venit amețală, și parcă erau două Gavriloaie în loc de una.

— Ei, acum, — urmâ ea; — ce să-ți fac?...

— Na! na! — și-mi plesni două palme peste spate; — să nu te mai văd, că-ți rup picioarele!

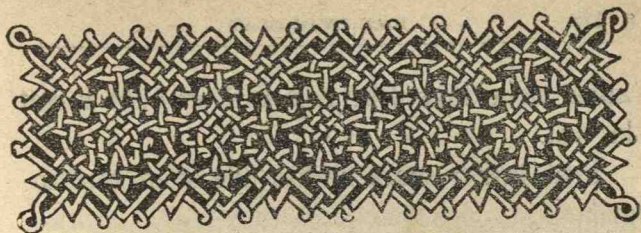
Când mi-a dat drumul, am apucat-o la

goană, pe urma lui Ion a Aniței: fugeam și mă uitam îndărăt, nu mă ajunge? — cădeam și mă ridicam. Vai, de capul meu! De atunci nu m'am mai dus la nimeni la mazăre.

Dar ce trece mai ușor ca vremea: ce-s zilele dela Sf. Ilie până la Sfânta Măria-mare, și iată ca într'o bună dimineață mă pomeneam cu un sunet de clopot, chiar sunetul celui dela școală.

Atunci stam nedumerit: eu sunt ori altul? — Și mă scărpinam după ureche. Oare de ce n'a mai ținut vacanța asta? — parcă fusese un vis. Și, amărît, mă învârteam după pălărie până o găseam, un ceas. Ahea îmi găseam și tășcuța. Dar cărțile? că doar le dădusem premii. Cu ce mă duc la școală? Și mai amărît, îndesam cine știe ce hârțoage în tașcă, dar și acele, mânjite de mâinele copiilor, îmi puneam cea pălărie ca o strachină pe cap și, cu traista la șold, săream pârleazul și, tăcut, mă îndepărtam de casă tot pe aceleași uliți, pe care mai umblasem și altădată în așa hal.

O SPAIMA

I ntr'o vreme, pe când eram de-o șchioapă țin minte; că ședeà la noi unul, bădița Ilie cu nevastă-sa, căruia tata îi dăduse o odae să stea degeaba.

Acest bădița Ilie știà o mulțime de brașoave și nu erà seară să nu ne povestească ceva, minunății, de ți se face uneori, părul măciucă, în vârful capului.

Apoi, așa, pe la aprinsul lumânărilor, când îl auziam tropăind prin tindă, îmi râdeà inima de bucurie, că știam că iar am să aud vreo pătăranie peste care ziceà el că a dat sau a auzit de la alții.

Și multe și multe povești și povestiri am

auzit dela dânsul în cele trei erni cât a stat la noi.

Însă într'o seară bădița Ilie veni tare îngrijat.

— Vai, mătușe și unchiașule, e un ger afară de crapă lemnele și luna așa-i de întunecată parcă ar fi prinsă de vârcolaci.

— Ce spui? — zise tata.

Și toți ai casei, cuprinși de un neastâmpăr nepriceput, am sărit de pe nnde eram și ne-am dus la fereastră.

Luna, prin aerul înghețat, părea ca o lampă care fumegă tare.

— Da' grozav e învăluită, bre! Ia uitați-vă la ea, cum au acoperit-o lighioanele, parcă ar fi un cal într'un nor de țânțari.

La întunecimea asta a lunii, pe un cer așa de senin pe care stelele încremenite păreau niște nasturi de aur, m'a prins o frică mare și repede am fugit pe cuptor tremurând și stăpânit de un gând.

Adeseaori tata ne spunea multe pilde din Biblie; între altele și de sfârșitul lumii, că la vremea deapoi, soarele și luna au să se întunece și au să cadă pe pământ. Așa că frica mea avea temei și tremură inima de

teamă că nu cumva atunci să ne fi ajuns veleatul.

Bădița Ilie s'a desbrăcat de mantaua-i de pănură și s'a dat cu spatele pe lângă soba caldă. Pe vatră, focul ardeà, o oală cu mâncare spunea lângă dânsul, în clocote, un fel de poveste, ce-mi mai îngăduia foamea, care de multă vreme își făcuse culcuș în coșul meu.

În casă nu se auzea decât pocnetul uscat al focului și sfârâiturile de fus al mamei.

— Și-i foc de ger, Ilie? întrebă tata întrerupând tăcerea.

— Ger de mama focului, unchiule! Eu cred, cred că la noapte crapă ouăle corbului.

Afară, firea se făcuse tot mai întunecată și-mi umplea sufletul de groază; gerul, mereu scria cu alb ferestrele casei; căpriorii pocneau de ger, parcă ar fi dat cineva cu toporul în ei. În casă iar se făcuse tăcere; dar fu întreruptă îndată de sosirea leliții Maria, nevasta lui bădița Ilie, care venind dela apă, pusă să îngrijească de-ale mâncării, turnă apă în ciau și-l puse pe foc.

«Mario, mult o trece până ce-om mânca?»
— îi dă bădița Ilie, că mie tare mi-e foame.

— Apoi mai zăbovește vreo jumătate de ceas, îi dă ea.

«Așa târziu? — Hâââ, că tare mi-i frig! și se scutură din tot trupul». Dar până atunci, urmă el, stați să-mi fac o țigară și să vă spun o prolojenie, dar nu lungă.

Când am auzit de poveste, parcă mai m'am liniștit și-mi făcui socoteala că dacă lui bădița Ilie i-a abătut să povestească, apoi nu-i semn de peire.

Toți ai casei am plecat urechia spre ascultare.

Bădița Ilie își aprinse țigara, trase din ea de vreo trei ori, tuși înecat, se șterse pe mustăți și începù cu glas limpede.

Sânt ani de atunci. Eram vizitiu la conu Costache Sârbu dela Popești.

Omul ista erà tot bolnav, bătrân, aveà boală de inimă, și mereu se ținea cu doftorii. Cucoana erà rea, rea foc, răcneà la slugi și le bătea, iar când nu-i făceai pe voie, mai bine să te tot fi dus în lume. Boerul erà și el hărțăgos, și vecinic erà sfadă în casă, pentru un băiat care-l aveà de parte. Inșă, într'o seară, veni o scrisoare de

la primărie — eră dela băiat, cerea bani, că îi trebuia nu știu pentru ce, și tocmai cu o săptămână înainte, îi trimesese. — Și boerul s'a sfădit rău cu cucoana; a trântit în masă, și a țipat.

Iar după două ceasuri dela asta, numai ce am auzit pe cucoana strigând.

«Ilie! Ilie! chemați repede pe Ilie!

Eu tocmai atunci veneam pe sală, la mâncare.

«Ilie, repede pune caii, repede că cuconașului îi rău, moare; l-a apucat *panpitația!* — și pieptul i se zbăteà parcă s'ar fi oprit dintr'o fugă.

Unde să pui tu caii și să te duci după doftor în puterea nopții?... și începui să mă scarpin după ureche. Dar cucoana care a trăit în viața ei numai în bine credeà că treburile să fac numai așa, să te duci și să vii, și fără să-mi dea răgaz să mai zic și eu o vorbă, începù să țipe:

— «Ce te scarpini bre, ce te scarpini?... Cuconașului îi e rău și tu te scarpini?... Iată ce slugi am eu; iată cui dau eu leafă!

Atunci, ca nebun, dau să mă duc.

— «Stăi! Unde te duci așa? — o luă ea

mai domol: — Să mergi la târg și să-mi aduci pe loc pe doftorul, pe cuconu Iorgu a cucoanei Catinca Corbea, din ulița «Mare». Să-i spui, că cuconașului i-e rău. Numai atâta. Da știi, când s'o zori de ziuă să fii cu el aici.

Spaima cucoanei celeia și zorul cu care m'a luat, m'a uluit, de nici n'am știut cum am eșit din casă. Cum să te duci tu, în puterea nopții și pe așa vreme? Omățul până la genunchi și pe un ger ca de oțel.

Ca cu mâna altuia am pus caii, și tot fără voia mea m'am îmbrăcat, mi-am luat și eu șuba cea de zile mari și căciula cea lăptoasă și am plecat năuc. Parcă-mi luase necuratul mintea: tocmai când am dat în șosea m'am trezit că sânt singur.

Să mă întorc înapoi, să iau pe cineva... Dar pe cine? Că nu țineau de cât doi hargați: chelarul și un rândaș; chelarul eră învoit până acasă, și rândașul trebuia să stea acolo pentru vre-o întâmplare. Și apoi, de m'ar fi simțit cocoana, al meu eră păcatul!

«Ce-o da Dumnezeu! — îmi zic și dau bice cailor. De mi-o fi scris de la dânsul, mă mănâncă lupii și în sat». — Se uitau oamenii la mine, cum mă duc pe vremea ceia.

La răsărit luna începù a se arătà ca un geam roșu, ce trimitea o lumină ca venită din altă lume ; pe când gerul tot mai mult se înteteà. Caii parcă zburau, iar sania din pricina hopurilor de omăt, mergeà tot hăitiș ; mai mai să mă răstoarne.

Însă, cu cât mă îndepărtam de sat cu atâta mă prindeà urâtul și frica de lupi prinse să crească.

Omătul mare, și știi, dihăniile tocmai atunci umblă în haite.

Și mân eu, mân ; dar tot cu frica în mine. Și am trecut, cu ajutorul celui de sus de, Pleșești, Uncești, Hreațca, Valea Glodului ; dar să zici tu, că-i întâlni om, dar nici dihăniile cu tot zgomotul zurgălăilor de la cai nu mi-au ieșit înainte.

Când am ajuns la Petia, erà luna la amiază. În sat să dai cu tunul,—toți dormiau, doar câinii mai hămâiu pe la porți.

Mă credeam scăpat. Orașul cu luminele-ica niște stele căzute îmi părea ca la Tâmpeschi pe deal, și asta mă mai învioră.

Dar când să es din sat, deodată văd că se întunecă lumea, când mă uit în sus, luna intrase pe jumătate în întuneric, o gălbuisse

vârcolacii, și încet, încet se strecură în noapte ca după un nor negru.

În singurătatea și în tăcerea asta a firei la întunecimea ce se întinsese, parcă mă prinse o groază și mai de aș fi avut unde să mă oploșesc, mă lipseam de târg. Dar unde? Intr'un sat mort? Și am dat goană la cai.

O mie de sfinți i-am pomenit în gândul meu să-mi ajute să es teafăr din atâtea primejdii ce mi-le închipuiam că pot să mi se întâmple — mai cu seamă că-mi adusei a-minte că aveam să trec pe lângă o cruce de la marginea șoselei unde se zicea că e îngropat un om spânzurat și mă temeam nu cumva să-mi iasă știma lui în cale.

Cu toate acestea, o mânam înainte! Însă, uite, când să dau pe șosea spre moară de vale, numai ce aud niște strigăte de groază.

«Uuu! Ăăăă! Săriți! Oameni buni. Nu ne lăsați!,,»

Atunci tot părul parcă mi se sbârli sub căciulă, inima prinse să bată ca la apropierea unei primejdii, și oprii caii.

Dar nimic. Aceiași tăcere ca înainte. «Oare nu mi s'o fi părut de frică, îmi zic eu» și

dau să pornesc, însă nu mult, aud un cântec de lăutari.

Dar de unde venea nu știu, că mă uitai în toate părțile și nu văzui pe nimeni.

Numai că dracul cântă, îmi zisei cu groază, — și ce s'a petrecut în firea mea atunci nu pot să-mi dau seama de cât, că un fior de spaimă de nebunie îmi cuprinse toată firea, inima mi se strânse ghem, tâmplele prinse să-mi svâcnească și sângele tot se suie în cap. Atunci parcă mi-a luat cineva mintea; și fără să vreau, scosei un urlet ca de nebun și mă așternui cu sania peste câmpii, caii se speriară la urletul meu și o luară la goană, se poticneau și iar fugeau, iar în jur, mi se părea că nu's decât lupi și știmate.

Atunci am crezut că se sfârșește cu mine, am voit să răcnesc dar mi se puse un nod în gât și deodată sania se anină nu știu de ce și mi se părù că mă duc undeva în fund: caii căzură, sania veni peste cap și eu venii dea berbeleacul pe povârnișul de dinaintea morei, la Șomuz.

— Ce-i bre omule! ce-i? zise unul oprindu-mă de piept.

Eu parcă mă trezii dintr'un vis groaznic, și atunci văzui unde sânt: dar mi se tăiară

picioarele și căzui în genuchi. Și zisei sculându-mă de jos!

— Oameni buni! oameni buni!... Dracu!...

— Cum? Unde-i? ziseră ei!

— Unde: ia aicea aproape la șosea.

Și abia trăgându-mi sufletul de oboseală începui.

— Veneam spre șosea, și aproape de crucea spânzuratului, am auzit pe dracul cântând din scripcă. Ia auziți, și acum cântă.

Dar pe aripele vântului subțire, dar aspru nu veneau decât slabe scârțituri de scripcă.

— Așa e! — ziseră toți îngrijați. Și n'ai văzut nimic?

— Dacă vă spun, numai câmpul și șoseaua netedă de omăt.

În timpul ista din moară mai ieșiră și alți oameni și întrebară ce-i, și toți ascultară.

— Măi, care mergeți până acolo? zise un om cu plete lungi, albe, băgate sub o căciulă dată pe ceafă și albă de făină.

— Eu merg! eu, merg! răspunseră vreo câțiva.

— Mergeți? Hai! și, rupând fiecare câte un hadarag dintr'un gard, plecară vreo patru chiuind și injurând pe dracul.

În vremea aceasta fără să bag de seamă, caii, săracii, se ridicaseră și acum stăteau drepți, cu ochii spre iazul sticlos ca în fața unei primejdii.

— Bagă-te în moară — zise un om, că-ți îngrijim noi, de cai», și intraiu cu alți doi în lăuntru. Aicea, pe pământul gol, ardea un foc bunișor. Un om mai asvârli vreo câteva vreascuri pe el și para se înălță mai sus, și mă mai încălzii. Mai trece, ce mai trece, și pe când eu povesteam cum și de unde vin, de odată numai ce-i văd pe doi vlăjgani din cei patru că intră în moară cu două namile în spate pline de omăt și alți doi oameni unul cu o cobză și unul cu o scripcă în mână: erau doi lăutari, mai mult morți de frig.

— Iată dracul, ziseră oamenii, punându-i jos, aproape de foc... Aiștia cântau, căzuți într'o groapă.

Țigani, cum simțiră căldură, deschiseră ochii mari și sticloși și prinseră a tremura și a dârdâi din dinți.

Cum, ce fel? — întrebară toți, iar eu parcă mă luminai și zisei... Cum se poate? Aceștia cântau?...

— Apoi, aiștia! — zise un om pe când ceialalți râdeau.

— «Inchipuește-ți, — zise cel plin de făină, ne-am dus, noi, tot hăulind, și pe semne, că ei au văzut că-s oameni, și au strigat: «Oameni buni! Oameni buni! Faceți-vă po-mană!...» Am dat în șosea, și ne-am uitat în toate părțile. Atunci auzirăm, pe aproape, niște glasuri.

«Aice sântem!...» Când ce să vezi, ei erau, în omăt până la genunchi și cântau acolo.

I-am întrebat, ce-i cu dânșii. Și ne-au spus că vin de la Liteni de la o nuntă și în drum, li s'au părut ceva negru înaintea și crezând că-i lup, atunci au strigat și părându-li-se că se mișcă, de frică s'au ascuns în șanț și au prins a cânta.

Dar cocoșii de miezul nopții făcură să răsune moara cu cântecul lor.

Atunci, mi-adusei aminte de gura cucoanei, că am întârziat și, cum eram lămurit de spaima mea, puteam plecă.

A zis moraru, să rămân până dimineața; dar n'am vrut, că acum, mai încăpusem în altă bănuială; nu cumva boerului să-i fi fost mai rău și eu să nu întârzii cu doftorul.

Dar oamenii care îngrijiră de cai spuseră că hluba e ruptă și ștreangurile descusute. Dar nici atunci n'am vrut să stau. Mi-a dat morarul o alta, ce o avea de la o sanie veche a orândarului morei. Că așa am eu noroc; când îs mai la *aman* atunci dă Dumnezeu și scap; — și am înnădit ștreangurile cu niște capete de frânghie, și am plecat.

I-am spus doftorului ce am tras.

Când să ne întoarcem, cu cât ne apropiam de moară, cu atâta se auzeau cântece de lăutari, strigăte și dupăituri. Pe semne, țigani, cântau și oamenii petreceau pe seama dracului.

De atunci, n'am mai stat la boer, multă vreme. Am așteptat până s'a făcut bine; mi-am cerut socoteala și m'am dus...

.
 Bădița Ilie tăcù.

.
 Dar luna afară se mai limpezi. Și asta mă mai învioră și pe mine, și poate ne-am fi gândit cine știe cât asupra povesteii lui

bădița Ilie, dacă aburii mămăligei de pe fund, nu ne-ar fi gâdilat foamea și nu ne-ar fi adus aminte că trebuie să mâncăm, — și ne așezarăm roată la masă...

CUM AM VENIT PE LUME

Era vara — pe timpul când florile's mai frumoase, buciumul sună mai cu drag și cireșele prind a se pârgui, iar băeții merg la scădat. Soarele era la toacă. Mama, Dumnezeu s'o erte, prășea niște cartofi în grădină — cum le zice la noi, barabule. Mai avea ca două cozi de sapă până să mântuie, dar acum îi era greu, și cozile îi păreau cât toată grădina.

Mama era femeie harnică; odată apucată de treabă, nu se lăsa până n'o dădea de istov.

Muncise în ziua aceea din răspuțeri; de dimineață o luase cu sapa și nu se odihnișe,

decât doar din când în când se sprijinea de sapă să-și mai îndrepte șelele.

Cum am spus, acum îi venea greu, dar «Ce o da Dumnezeu!» — își zise în gând. — Inșă când vrù să mai ridice sapa o dată, o sfâșiere grozavă simți în trup, și o păinjineală i se puse pe ochi, mai mai să cadă.

Vecina noastră, Hăuleasa, și viitoarea mea nănașă, tocmai atunci nu știu ce robotea prin ogradă. N'avusese mama copii, de când se tot ținea de capul ei să-i boteze și mai multe nu; așa că-și ziceau de amar de ani «cumătră».

— «Cumătrăă!!» atâta putu să zică mama, și-i făcù semn cu mâna, și abia s'a târit până în casă.

Nănașa a priceput și a venit într'o goană cu nănașul.

Când, iată-l și pe tata.

«Fugi, cumătre Vasile, după moașă», îl întâmpină nănașa.

Și tata alergă într'un suflet și așa de repede a mers și a venit, parcă ar fi dat o raită pe la iezerul din grădină.

Moașa împărătească, Cenușoiaia, — că pe ea o găsisse, — îi spuse tatei să aducă

un doctor; dar mama, deși îi erà rău tare, i-a făcut semn că nu.

Atunci ea îi dete tatei o țidulă, și nu știu ce a adus într'un șipușor, căci când gustă mama, mai mai să-și dea sufletul.

Nănașul și nănașa își frământau mânele de neliniște, iar tata încremenise locului, galben ca ceara...

Mama, nu mai știà ce să se facă de durere, și deabia putù zice să-i aducă pe moașa Ralița Butnarului din Oprișeni.

Fuga tata ca un ogar, și într'un buc fu și cu asta.

Mama cum o văzù, zâmbi la ea și parcă se mai ușură; iar când fu aproape de pat, o trase de mânecă și așa se opinti și-i cârpi un pumn în spate, că se îndoii și moașa de mijloc, și mama scăpă de necaz.

«Ua! ua!» atâta făcui și parcă aș fi și murit.

Cenușoaia, moașa cea vestită, văzând așa minune, o șterse pe nesimțite pe ușă, rușinată.

Tata începù să joace de bucurie, dar băiatul numai de șapte luni, mic, slab de tot și fără unghii.

«Fugi, cumătre Vasile, după popă» — îi zice Hăuleasa spăimântată.

Dar iată și popa Gheorghe de la Buciumeni trecea de la târg spre casă, abia ducându-și pașii bătrâni, cu o traistă în spate.

«Părinte, părinte, vino încoace — un botez...» — îi zice Hăuleasa, țâșnind pe ușa către poartă.

Preotul, văzându-mă născut fără vreme, zise nănașului :

«Fuga, Gheorghe după dascăl !

Și nănașul sări garduri, sări părâul și apucă dâmbul spre Huciu și ajunse la biserică. Dascălul eră acolo, parcă înadins îl trimisese Dumnezeu tocmai atunci :

— Repede, dascăle, un botez, popa-i acolo repede ; moare băetul nebotezat, zice el pe nas și abia țiindu-și sufletul.

— Unde... Hai !...

Unde, ne-unde, — repede, că nu-i vreme de stat...

Și dascălul buimăcit, luă patrahirul, o carte, mirul și...

Nănașul îl trase de antereu afară din

pridvorul bisericeii, și la goană la vale — veneau ca doi epuri înhămați.

— Ei!... dascăle — cum îl văzù popa ; d'apoi, christelnița?

— Pii... drăcia dracului... cruce de aur în casă... și se lovì cu palma peste frunte — am uitat...

— Ciaunul, ciaunul cumetre, strigă nănașa.

— Cine-l botează? întrebă popa...

— Noi, noi, grăi fonfăit Hau.

— Amin, amin, zise părintele Gheorghe

— Tatăl nostru... începù dascălul.

— Slavă ție, Dumnezeule, slavă ție, — rostì popa printre dinți.

— Apă, apă, cumetre Vasile, că-i slab băetul.

— Lumânare, lumânare — mai strigă și preotul cu grabă.

Și nănașa, cât ai clipi, se întoarse de la crâșmă cu o lumânare de zece bani. De atâta și găsisse.

— Gata, Vasile? — îi zice popa.

— Gata, părinte! Poftim! — și tata, împreună cu nănașul, îi puse un cazan plin cu apă, înainte.

— Deschide cartea, Gheorghe,—porunci popa dascălului.

Popa cu patrahirul după gât, își începuse slujba, netezându-și barba albă ca laptele; dascălul îi ținea isonul.

În mine, se zice, că doar inima se bătea ca într'un puiu de rândunică când îl ții prins; nu ziceam nimic; stam ca un mort, cu ochii închiși și nu eram mai mare ca un ciucalău de păpușoiu moldovenesc.

— Numele, numele? — întreabă popa, întrerupându-și slujba.

— Ion, părinte, Ion, — grăi domol mama; tot văd că are să moară.

— Se botează robul lui Dumnezeu, Ion, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh!—și huștiuluc în apă.

Doar am întins mâinile și picioarele și atât!

— De acum, păziți-l zise popa: că nu are mult!... Dar ce văd! Am deschis cartea la roșu. Trăește fiule, Vasile, trăește! Să faci cumetrie mare!

Iar moașa, după ce m'a înfășat, m'a dat la sânul mamei. Doar o dată am luat din

dulcele lapte, am deschis ochii, i-am dat peste cap, — dar n'am murit!

Am ajuns și cumetria. Și ce petrecere a făcut tata! A tăiat un vițel, vedre de vin s'au băut în norocul și sănătatea mea, și mi s'a urat să-mi joace părinții și la nunta nepoților mei; cântat-au lăutarii, și au jucat oamenii de s'au dus cu opincile rupte.

Doar de lăutari am avut câteodată parte în viața mea! dar noroc, — șperlă!

Cu toate că trecusem și cumetria, mama își luase de o grijă că oiu eși și eu om, ci așteptă pe zi, pe zi să mă duc. Nici nu plângeam, nici nu mâncam acătărea; stam cu ochii închiși ca un adormit; doar la amiază îi deschideam o clipă. Și toți ceilalți frați își făceau joc și batjocură de mine. Mă rog, dacă eram un om neisprăvit?

Ci-că fratele cel mai mare, Gheorghe, făcea deal de perne și în răsul celorlalți mai mici, mă dedea dea-dura pe pat ca pe un vălătuc, și nu ziceam nimic. Și numai unul, din toți avea milă de mine, alminteri tot dădeam ortul popei. Se zice că le spuneă «Lăsați-l, săracul, că-i ca o găză». Iar acesta era al doilea băiat după Gheorghe, Tănase,

care repede mă înșfăcă și afară, prin grădină se pierdeă printre copaci cu mine în cântece, iar când credeă el, muia covrigi în lapte și mă îndopă câte o leacă.

În sfârșit, păream numai o plăsmuire de om, de se minunau cei ce mă vedeau și nu știau ce-s: păpușe ori copil...

Așa mititel, odată ci-că m'a dus mama, pe la o Sântă-Mărie-mare la hram, la bunica în Ilișești. Și cum eram cu voe bună, mama mamei m'a pus în sân, și a prins a jucă în cântecul scripcarilor.

Niște femei a întreat-o, ce are în sân, iar ea le-a răspuns :

«Ia joc și eu pe nepotu-meu!»

Ele au zis că nu se pomenește, că o fi vreun păpușoiu în niște cârpe. Iar bunica le-a spus :

«Ei, păpușoiu !... Imi faceți și voi neamul de răs !...»

Și s'a apucat cu ele rămășag, nu știu pe cât, că nu e așa ;

Și se înțelege că au pierdut toate prinsoarea, căci când m'au văzut, au rămas strâmbe de mirare.

Și două luni am stat așa ca un adormit și fără să știu aproape ce-i sânul mamei.

În vremea asta, tot îngrijindu-mă bădița Tănasă, încetul cu încetul, m'am mai înfiripat, iar după aceste două luni am deschis ochii, și apoi să te ții pe plâns, și plângi, și plângi! Imi spunea mama că eram așa de rău că se îngrozise.

Și a trecut vreme, și am fost mai rău, și am mâncat bățai și am crescut mărișor; iar când am împlinit vre-o cinci, șase ani, iar m'a dus la bunica, și întrebau femeile:

— Da, șăpteliciu unde-i?

— Uite-l-ai, ăsta, de lângă mine! le răspunde mama râzând.

— Tiii! Bată-l norocul, ce mititeluț și albuț e!

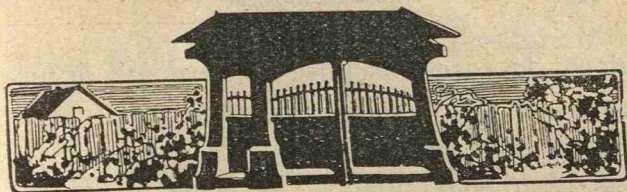
— E, e! albuț, da-i dracul gol, că-i rău, de nu știu ce să mă fac cu dânsul.

— Așa-s copiii, mânca-i-ar binele! îi răspundeau ele.

Dar copacul, dacă are viață, crește și, de are dar, înflorește și face roade; așa și eu, puțin câte puțin m'am ridicat și am învățat și carte, iar când m'au văzut nevoile, am

plecat și eu în lume, după noroc, și iată-mă
și pe mine strigând la poarta vieții: «Domne,
Doamne, deschide să intre și cel ce a venit
în ceasul al noulea !»

STICLA CU VIN

De câte ori văd copacii înflorind, se re-deșteaptă în sufletul meu câte un dor de ducă, dor de departe. Parcă un glas mă chiamă să mai văd locurile unde am copilărit și unde am bătut mingea odată, și cum de atâtea ani nu văzusem cum înflorească copaci la noi, într'o Sâmbătă a Paștelui, dimineața, am plecat, ducând pe lângă dorul meu și două sticle cu vin să mai învioresc inima tatei.

Și eră un soare luminos și un cer ca o mare încremenită. De unde venea un vânt, nu știu, că parcă îți băgă sănătatea cu de-a sila în suflet.

Tot drumul până la Bacău nu am privit

decât la casele ascunse în verdeață, la turmele ce mișunau pe dealuri în țârlăituri de trișcă, și la punctele albe ce se mișcau pe ogoare, ducând odată cu ele urme, una lângă alta, care schimbau covoarele verzi în lăicere negre.

Cu toate acestea de la o vreme, fără nici un cunoscut, fără un om cu care să schimbi o vorbă, începui să mă plictisesc.

În frumusețea asta a firii, în farmecul de viață proaspătă ce te împresoară, parcă ți se deschid toate dorințele și toate visurile, și inima îți cere mai mult să mai ai pe cineva lângă tine. Și m'am oglindit în trecutul meu și mi-am zis: Trec și primăvara asta singur! Iarăși mă va întrebă tata: «Unde ți-i mireasa? De ce nu o aduci?»

Săracul, el crede, că cine știe câtu-s de pricopsit prin străinătățile mele și se teme că o muri și nu și-o vedeà nepoții.

Acum îmi mai făceam socoteală: cel puțin să am un om cu care să schimb o vorbă, măcar de urât! Și îmi căutai un tovarăș.

Mă uitai în tot vagonul și nu găsii un om care să-mi placă.

Într'un colț un sergent «majur» cu o față

lungă și spânatec, gălbicios și cu ochii verzi, vorbea de ale oastei cu un om gras, pântecos și pleșuv, care la orice apăsare a vocii și stăruință a majurului în cele ce spuneau, dădea din cap: «Da, da! înțeleg; foarte bine!»

Pe la ferestre două cocoane cu ochii pierduți pe dealuri mâncau covrigi. Fața lor n'avea niciun vino-încoace. Păreau surori, căci amândouă aveau nasurile ca o bucată de aluat lipită între ochi.

În sfârșit, destulă amărăciune să mergi la drum și să n'ai un om cu care așa din senin să vă apropiați unul de altul. Și așa am mers până la Bacău.

Bacăul e stație mare, acolo trenul stă mai mult, și oamenii se mai dau jos, să mai îmbuce sau să bea ceva, mă rog, după gustul fiecărui. Așa făcui și eu, și mă plimbaiu și eu o leacă pe peron.

Mai trece, ce mai trece, când numai ce aud :

«Pleacă trenul Roman, Pașcani, Suceava».

Repede mă sui, când colo, pe canapeaua unde stătusem, găsesc acum un domn tânăr, bine îmbrăcat, cu părul lins, și mustața în sus, și în fața lui, alte două cucoane.

Acela erà locul meu și eu stătusem acolo dela București și-mi veneà greu să mă mai mut în alt loc: mai cu seamă că deasupra, pe rățea, îmi erà geamantanul și cele două sticle.

Femeile, cum mă văzură, făcură ochii mari la mine; pe urmă își dădură coate și prinseră a râde, pe când bărbatul se uită prostit. De ce râdeau nu știu, că eu așa chipos nu sânt.

Când le-am văzut, parcă mi se așternu pe inimă o mângâere. Și mă alăturai de canapea, și ochii mei dornici mi se opriră pe una din ele, — pe cea care mi se părea mai frumoasă.

Ea se uită la cealaltă și iar prinse a râde și a-i jucă ochii cu istețime, de parcă spuneau ceva.

Parcă și acum o văd cu fața albă și rotundă: un chip ca de marmoră albă ca însângerat de doi trandafiri, cu un păr bogat arămiu sub o pălărie de pae cu flori, și cu ochi albaștri șterși ca cerul primăverii. Ce să mai spun? Eră frumoasă dea binele și ochii ei mă furară și mă țintuiră locului. De ar fi venit cineva și mi-ar fi zis: «Hai,

încolo, că am să-ți spun o vorbă!» nu m'aș fi putut deslipi și, alăturându-mă de canapea, zisei domnului: «Dacă aveți bunătate, faceți-mi și mie loc, de oarece aicea, sus, îmi e bagajul».

— «Cum nu, cum nu!», răspunse el, și trecu, lângă femeii, lăsându-mi banca slobodă.

Dar cucoana cea frumoasă rămase cu ochii la mine și nu mă scutea: vorbea ce vorbea cu cealaltă și iar mă privea cu ochii strălucitori, luminați parcă de o bucurie.

Din vorba lor aflai, că era învățătoare în orașelul de munte, Baicu, și cealaltă cucoană și domnul erau frați.

— Unde te duci mata? întrebă el; — la părinți, la Frăsineni?

— Da, îi răspunse dânsa, profit de ocazia vacanței și mă duc.

Eu n'am de lucru, și ca și cum mi-ar fi dat cineva un ghiont, sar și eu cu vorba:

— Apoi și eu îs de acolo, și eu mă duc chiar acolo.

— Ce fericit om ești! zise bărbatul. Hai să schimbăm: Du-te d-ta la Roman la mine acasă, și eu să mă duc cu domnișoara!

— Poftim: mergem cu toții! îi răspund.

— În adevăr, zise ea vorbind de tovarăşa ei, ce fericită aş fi să am măcar pe Margareta cu mine!

— Mergeţi cu mine, dudue, — îi zic cu o galantomie, ce demult nu mă pălise.

Aici cuconiţa se uită la mine pe sub gene, dulce şi vorbitor, cum numai unii ochi albaştri pot privi. Apoi se înturnă către prietena ei şi răsese copilăreşte.

Până la Roman, nu am mai spus o vorbă. Ea se uită, unde se uită, vorbea ce vorbea cu tovarăşii ei de drum, spunea de baluri, de nunţi, de cunoscuţi, şi se uită iar la mine parcă să teme să nu mă piardă.

Dar nici eu nu-mi puteam lua ochii dela dânsa.

Am un obicei, cam prost de felul meu; frate: mă uit şi mă uit la câte un om şi nu ştiu de ce. Lasă că acum aveam la ce privi şi nu-mi părea rău. Toate mişcările i le urmăream, tot surâsul, toată scânteerea vie a ochilor, dinţii, gâtul, mâinile ei albe, rotunde şi pline, aşa că nici nu ştiu cum trecu vremea, şi ajunserăm la Roman. Aicea, ea zise prietenilor că s'ar da jos poate, dar să teme că n'are pe cine lăsa bagajele.

Eu, iar sar cu vorba:

— Lăsați, dudue, că rămân eu.

— Rămâi mata?

— Da!

— *Mersi*; — și se dădù jos.

Am așteptat-o și venind s'a așezat iar pe canapeaua din fața mea.

Acum își scoase pălăria, își potrivì părul pe la tâmplă și se uită cu ochii strălucitori la mine.

Atunci mi-am adus aminte că lucruri de astea se pot întâmpla: la drum, la băi, ușor se leagă prietenii, și dragostele, or'câți prieteni buni ai aveà în altă parte și or'câtă dragoste ai lăsat undeva. Dar la drum, la loc străin, când suferi de plictiseală, doamne, bine mai prinde o prietenie. Parcă ți se încălzește sufletul și-ți vin gânduri noi. Și m'am gândit, că mulți capătă mulțumiri și mai mari când sânt numai doi.

«Ispită!» mi-am zis; «de am fi singuri, cine știe de unde te-aș prinde de mijloc, ori aș căpăta câteva palme, ori-ori... Femeile sânt firi ciudate, te lasă să înaintezi până unde le place, mai departe se poate să ai

vre-o vorbă cam grea, drept răspuns, și să te pue cu botul pe labe».

Mă uitai în jur, și vedeam oameni, și mulțumeam lui D-zeu și mă fereceam numai cu închipuirea, că această femeie, care mă prinsese în sufletul ei ca un pui de găină în ghearele unui uliu, ar fi vrut mai mult dela mine. Și asta e ceva.

Dar tăcerea între noi domnea: stăteam muți. Muțenia între doi oameni e mai urâtă ca moartea; parcă ți se strâmtează lumea și ți se strânge inima, și cu cât trece, parcă ți-e ciudă de tine însuși și te vezi de batjocură.

Deci trebuia scoasă la un capăt. Să te uiți la un om fără să-i vorbești, te crede cine știe cum. Așa, că-mi făcui drum până afară. Stătui ce stătui pe platformă; când mă întorsei, ridicai ochii la ea și ea la mine zâmbind, și îi zisei, luându-mi curaj:

— E cam răcoare afară!

— Răcoare, întări ea.

— La Baicu, trebuie să fie și mai răcoare?

— O, da: acolo, e frig, — e omăt.

— Și de când te-ai pornit mata?

— Dela șase dimineața.

— Și de mult stați acolo?

— De doi ani. — Da mata de unde vii?
mă întrebă acum și dânsa.

— Din București.

— Aveți slujbă acolo!

— O leacă...

Tăcerea parcă prinse iar scoarță, și pe când eram gata să o întreb de ce clasă e profesoară, trenul, parcă spre întorsătura pe semne a lucrurilor, trecu printr'o alee de mălini, și așa mă păli o adiere adormitoare că închiserăm ochii și eu și ea, și zise:

— Ce plăcută e primăvara! Știi, parcă te naști a doua oară!

— Da, — îi răspund, pe mine m'a amețit mălinii iștia...

Pe urmă, ea tăcù cu ochii perduți pe lanurile verzi, și nu știu ce a gândit, că mă întrebă, ca și cum ar fi voit să lege întrebările de dinnainte:

— D-ta nu ești însurat?

— Nu! Da, de ce mă întrebi mata?

— Ia așa și ochii parcă îi scânteiară de bucurie.

— Da, mata nu ești măritată? o întrebai și eu.

— Nu; căci, altfel aș fi cu bărbatul meu,

și apoi dacă aș fi legată de cineva, aș avea inel pe deget; — și îmi arată mâna goală.

Și ne uitarăm unul la altul și râserăm.

Eram ca înțeleși, și sufletul mi se umplu de o fericire mare că în sfârșit am găsit și eu tovarășul. — Și fără să vreau, râsei cu hohot, de care dânsa mă întrebă:

— De ce râzi?

— De ce? Nu știu nici eu. Primăvara asta îți dă simțuri neînțelese. Și mă prinse gândurile.

Cine știe, dacă ființa asta nu m'ar face mai fericit ca alte zise *fete bune* și, cum îs de felul meu sfios, îmi făcui socoteala: acum sunt oameni în vagon; nu-i spun nimic, dar am să caut s'o ajut, s'o duc acasă, să-i aflu numele și părinții, și poate s'a prinde să mă duc pe la ea și să-i spun, să-i spun... și cum ne-am înțeles, înainte de a ne cunoaște, să mă pot încălzi și eu, pribeagul, pe lângă un suflet.

Dar trenul fugea, fugea mâncând pământul, și clipele treceau cum nu mai trecuseră, iar soarele de toacă se coborà încet către munți, către care mergeam, tânăr ca orice soare de primăvară, limpede și strălucitor,

ca un geam de argint, și m'au dus așa gândurile că nici nu știu când s'a coborît în văile unor piscuri, pe când umbrele înserării prinseră să se întindă, să posomorască ogoarele și să ascundă depărtările, nelăsând în apus decât arare svâcniri de pară pe care noaptea le stingeà cu încetul.

Deodată lampa cu rapiță de deasupra ni s'a aprins, și slaba lumină se împrăștià ca scânteerea unei candeli într'o boltă de mormânt, căci acum parcă numai noi eram în vagon; că și majurul și domnul cel cu capul palmă, își clătinau tigvele adormite ca niște oale în câte un par; și, fără să vreau, cu ochii în ochii ei, mă prinse și pe mine un somn așa de dulce, o toropeală, un somn fericit, pe când un oftat alinător îmi bătù obrazul.

Nu știu cât oiu fi ațipit, că acum erà noapte bine. Când m'am trezit doar luminile de la cantoane și de la casele din sate se mai vedeau perindându-se pe dinnaintea ferestrelor ca niște scânteii dela mașină.

Când deschisei ochii bine, ea mîncà niște cozonac; și, nici una nici două rupse o bucată și mi-o întinse:

— Poftim și dumitale.

— Nu, mulțumesc, nu mănânc i-am răspuns, căci e Sâmbăta Paștelui, și după un obicei de acasă, am postit toată săptămâna. — Dar unde sântem dacă nu te superi? — o întreb.

— Aproape de Dobreasca.

— Va să zică schimbăm trenul pentru Frăsineni.

— Da! îmi răspunse ea, — și, după ce se șterse cu batista la gură, adăogă:

— Vrea să zică ești și sfânt d-ta!

— Sfânt nu prea, îi zisei, căci m'ai vedeă călugăr! — și în capul meu se învârti o mașină de gânduri cum s'o scot cu ea la un capăt mai bun.

— Sfânt, urmâ ea, de cei ce nasc draci... Dar, cu toate acestea, știi că te admir; îmi plac oamenii sfinți, și plecă ochii în jos, râzând și scuturându-se de fărâmațurile de cozonac de pe rochie.

Vorba asta mă ameți și-mi dădù curaj.

— Da de ce îți plac sfinții — îi spun eu cu istețime.

— Pentrucă am credință că sfinții is mai

temeinici la pornirile lor sufletești; și adăugă:
Dar lasă asta: ai dormit bine?

«Auzi?» îmi zisei în gând, «că mă întreabă dacă am dormit bine».

— Da! mulțumesc! Dar mata n'ai pus capul o leacă? și prin minte fulgeră o pornire să mă reped, s'o strâng în brațe și să-i zic: «Hai să te vază și tata!» Însă mă oprii: prea o luam repede.

Iar ea îmi răspunse:

— Eu, la drum, nu dorm niciodată.

Apoi, nu știu cum se luă vorba, că-mi spuse:

— Și eu postesc, dar azi, la drum, m'am luat cu grabă și n'am avut cum să-mi iau ceva demâncare; și apoi așa singură îmi venea greu să umblu prin *restaurante*; să nu zică lumea cine știe ce de mine. M'a ertă D-zeu...

Am vrut să-i mai spun nu știu ce, dar un fluerat prelung se auzi, hodorogituri de șine, și trenul intră în gara Dobreasca, oprindu-se înaintea unei cunoscute clădiri cu două rânduri și cu niște felinare aprinse, în față, ca niște străjeri.

Domnișoara se sculă, își luă o mantilă de pe rețea și îmi zise :

— Dacă aș aveà un om să-mi ducă coșul.

«Acum e momentul să încep», îmi zic în mine, și fără să știu ce fac, îi spun :

— Lasă dudue, lasă, că-l duc eu până jos.

Și, apucând geamantanul meu, coșulețul ei, și cele două sticle și niște caete ce le aveam, cu greu scobor.

Dar când să pun un picior jos, ca dracu, îmi lunecă o sticlă, și poc! de pământ; când s'o țin pe cealaltă, scap și caetele. Un miros de tămâioasă ajunsese până trezi din biurou nasul șefului de gară, de veni până la mine: — Ce, tu ești, măi!? Bată-te să te bată! — Ciuda mea!.. Na, și acesta mă necăjește. N'am zis nimic; culeg caetele și iar le scap într'o băltoagă de băutură; — s'au făcut ca dracu!..

Mi le-am cules cum a dat D-zeu, și am trecut cu toate, pe peron. Dar ce rușine și desamăgire !.. Pățania asta mi-a zguduit tot sufletul, și parcă m'a dus într'o lume nouă, o lume din care vedeam că mă făcusem în fața ei de răs.

«Nu puteam să aștept până veneà un ha-

mal și îmi luà bagajele?» și parcă mă simții înstrăinat de părerea de rău în care căzusem.

Și parcă și ea erà de acelaș simț, că se învârtea în loc cu ochii perduți în întuneric și nici nu se uità la mine.

Cu toate acestea, mă alăturai de ea, ca și cum aș fi căutat să-i smulg ceva scump, ce îmi răpise, și îi zisei zăpăcit :

— Poftim bagajul, domnișoară.

— Dar cu care tren plecăm? întrebă ea cu un glas ce-mi părù sec.

— Cu cel de pe a doua linie.

Trenul cu care venisem plecà. Ea chemă un hamal și îi zise :

— Băete, ia și pe al meu, că-ți voi da o cinste...

Dar până să dau eu, scoase și plăti ea.

Poftim, alta! și ca să nu mă arăt că-s și calic, scosei din buzunarul jiletcei vre-o cinci piese de câte cinci lei și le zurnăii din o mână în alta.

Tot drumul nu i-am vorbit decât foarte puțin, parcă ne temeam.

Dar trenul înnaintă tot mai mult, treceà prin satele și văile ce mai trecusem de atâtea ori; lumini se vedeau ca niște ochi roșii

în noapte: ici trecea pe lângă iaz și mergea mai încet, colo urca un delușor, scăpa la câmp; o luă razna nebun și, fără să vreau, alte lucruri îmi prinse mintea. Era căsuța mea și tatăl meu. Ce bucurie am să-i fac când m'o vede! Și poate m'aș fi gândit cine știe cât, dacă nu am fi ajuns la gară.

Nici n'am întrebat-o cum o cheamă, nici nu m'a întrebat, parcă a fost o vrajă de la început. Nici nu știu când s'a dat jos și pe unde a apucat.

Vederea tatei la gară îmi răpi mințile.

O fi din orașul meu, n'o fi, D-zeu o știe; dar chipul și acum îmi stă în minte și-mi încălzește sufletul, gândindu-mă la dansa și par'că simt că și femeia ceia se gândește acum la mine, și poate cine știe ce curaj ne-am fi luat unul pentru altul, de nu mi se spârgea sticla la Dobreasca.

O PAȚANIE NEUITATA

Eră prin Mai... Castanii de pe bulevard păreau ninși în floarea lor albă, pe când un miros detrandafiri, venit ca o adiere de prin grădinițele din fața caselor, te adormea. Și mergeam așa tăcut spre Copou, când deodată văd o domnișoară cu pălărie de paie și voal alb și cu mers sprinten, că vine spre mine și se tot uită îndărăt.

După ea, doi inși, parcă căutau să o ajungă, iar când se apropiară, nu erau decât doi prieteni ai mei Popescu și Vasiliu.

— Unde vă duceți disperaților? le zisei.

Ei, îmi fac semn cu ochiu la domnișoara sau dama ce o întâlnisem.

— Dați-i pace bre? le vorbii iar, apucând pe unul de mânecă.

— Ce să stăm, că pierdem chilipirul.

— Ce chilipir! voi nu vedeți că fugе de-i sfârâе călcâеle. Lăsați-o la păcatele, că se cunoaște că nu-i de ale noastre. Și apoi să n-o pățiți și voi, cum am pățit-o și eu odată cu una:

— «Măi», zise Popescu, cu ochii pe urma fetei, care intrase nu știu unde: «tu ne-ai șolticărit».

— Ba, de loc, le răspund; tot văd că tăeți câinilor frunză, ascultați:

Eram în clasa a șasea de liceu, vreme, când prinde să-ți mijască mustața pe buză, și mai știu eu ce gânduri ne avute până atunci. Ți-o spun drept, eram sfios, să nu zic, ca o fată mare, pentrucă multe fete sunt mari și nu-s sfioase, ci ca un străin între străini. Toți îmi ziceau «motanu». De ce? — Pentru că toată ziua umblam cu nasul în pământ și nu mă băgam la palavre cu nimenea, deși ședeam la o gazdă din «Sărărie» cu vreo cinci inși la un loc.

Cu toate acestea, luam aminte la tot ce vorbeau ceilalți, mai cu seamă erau trei:

doi tovarăși de bancă cu mine și unul din clasa a șaptea, cari nu vorbeau decât de fete și tot de cele cu lipici la cuvânt și la chip.

Unul, din cei doi, care erà mai frumușel, zise într'o seară de iarnă la gura sobei, că, el s'a apucat rămășag cu cutare: «Măi, vezi tu cucoana ceia frumoasă ce vine spre noi, pe stradă? Pe ce pui rămășag că eu o sărut, iar celalt i-a spus că pe două litruri de vin, că nu. Și el a sărutat-o, iar ea a răs.

— Da, da, zise cel din clasa a șaptea, tu ai fost cu sărutatul, dar ea uite ici, și băgând mâna în buzunar scoase o basma mare, și spuse că i-a dat-o fata unui popă dela Sf. Nicolae Săracu, plină cu mere și nuci, ba încă și o bucată de colivă de asupra.

Iar al treilea, sări ca ars:

— Voi n'ați făcut nimic. Eu am urmărit pe una acasă într'o seară, și erà frumoasă bre, de pică, și am dus-o până la dânsă în Tătărăși; iar la poartă mi-a făcut din deget și m'a chemat să intru; de atunci, bre, nu erau două seri la o laltă să nu mă duc pe acolo. Inșă într'o zi veni tată-său

cam turlui și am sărit pe fereastră; iar când m'am mai dus, se mutase.

Lucruri de astea mai trecuse, de mult, pe la urechea mea, însă știi ca o adiere de vânt, dar ca atunci nu-mi intrase nici una în minte și nu mă chinuise cu atâta stăruință.

«Auzi, auzi, ce oameni fericiți și eu stau și putrezesc cu sufletul ros de nemângâiere și străinătate.»

Ah, cum aș fi vrut să am și eu una, să-mi dea mere, nuci, basmale, ba și câte o leacă de colivă din când în când. Ba câte o dată, așa din senin, mă visam că și eu îs unul din fericiții amorezați și o vedeam pe mândra mea, așa cum o doream eu; o fată frumoasă cu ochii și o-brazul nu știu cum și cu părul arămiu. Ba chiar câte odată mă trezeam și eu cu hotărârea de a face o leacă de dragoste, că slava domnului pe la noi pe la poartă treceau destule fete de la croitorie și de la fabrica de chibrituri; dar când mă vedeam cu tunica roasă în cot, cu pantalonii cu un petic de o palmă și cu ghetetele cu trei cârpituri, îmi trecea cheful de toate și mocneam în sufletul meu trist.

Dar pe semne D-zeu care le vede pe toate îngrijește și de om.

Venise o primăvară mândră, mândră, numai cu soare cald și câmp verde și era înaintea Paștelor și eu n'aveam haine.

Mama îmi scria să le mai perii pe cele vechi și să fac cum voi putea până după sărbători, ceeace mă mârșăia strașnic. Nu știu cum voi fi părut altor semeni în hainele mele ajunse de nesuferit, însă un profesor tânăr, la care învățasem bine, mă luă într'o zi deoparte și după ce mă descusù din fir și până în ață, cum îmi stau părinți, mă chemă la el și — mi dăruì un rând de haine, ba și o pereche de ghete și o pălărie. Straele doar le pusese de câteva ori; erau cam scurte la mânici și nu le mai purtă. Și într'o Duminică, după ce mă îmbrăcai curat, mă dusei la biserică și după amiază eșii la plimbare.

Nici odată nu m'am pieptănat cu mai mare îngrijire ca atunci, ceeace făcù pe prietenii mei să-și dea coate și să mă privească spionător, șopotind nu știu ce între ei, în zâmbete și chicotiri.

Vezi, sfânt, sfânt, eram eu, dar vorba românului, «sfântul naște draci», și o luai tot

pe Copou la vale: parcă sburam și parcă priveam lumea mai cu îndrăzneală.

Dar cum mergeam cu capul între umeri, de odată văd că vine spre mine cu un mers boeros de cocostârc o fată frumoasă, frumoasă, albă și trasă la față și cu niște ochi negri să te mănânce.

Vă spun drept numai văzusem al doilea chip deosebit și întocmai ca asta, cu voal alb, dar dat peste pălărie. Știi m'a lăsat tâmpit și cât eram eu de potolit, sângele îmi năvăli în obraz, ameții și mă îmfierbântăi și ca cârmit de mâna altuia mă luai după dânsa.

Imi făcui socoteala, să văd unde șade și apoi să-i scriu, să-i scriu, că mor, că mă prăpădesc după dânsa. Inșă ea pricepù că o urmăresc și o luă mai repegior. Eu, după ea, ocolește uliți, ocolesc și eu. La un colț de stradă se înturnă și râse. Atuncea îmi zisei: «De acum nu mai scapi!» Râsei și eu. Și iat-o că se oprește la poartă. Mă opresc și eu în loc. Ea se uită într'o parte și în alta a uliței, ca și cum ar fi căutat să n'o vadă cineva, și îmi face semn cu degetul și o apucă într'o curte pe o alee de tei groși, făcându-mi mereu semn să vin după ea.

Ce-o da Dumnezeu și cu inima bătând să-mi plesnească pieptul suii niște scări, ajunsă la ușă îmi puse degetul la gură și-mi făcù cu capul să intru.

Gâfâind dau într'un *antreu* mare, numai oglinzi și canapele și în mijloc o masă și la ea niște cucoane jucau cărți.

Atunci am înlemnit.

— «*Vă recomand*, zise fata, pe mucosul ăsta, care de un ceas de când mă gonește pe uliți».

Eu am rămas cu gura căscată și uluit dau să fug.

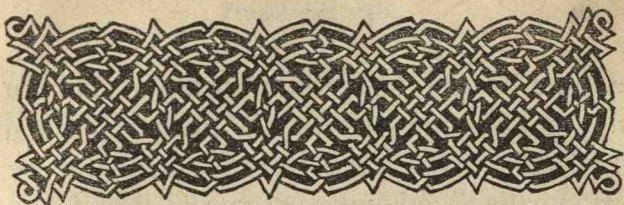
Atunci o cucoană în vârstă, cu un sân ca două bucele și cu un mijloc ca un cerc de puțină, se ridică și scoțând un pantof din picior se repezi la mine, și unde-mi cârpi mare două tălpi pe obraz! apoi deschizându-mi ușa, zise: haiti, măgarule!

Mi-a căzut pălăria jos pe scară, m'am înturnat repede și mi-am luat-o și tiva-i băete! Când înturnai capul să văd de nu mă urmărește cineva, fata mea, cu voalul într'o mână se uită, de la o fereastră de sus, cum mă duc, și când dădù cu ochii de mine

prinse a râde și a-mi face bezele ca și cum mi-ar fi zis: «Să mai poștești amice».

Și așa am pățit dragii mei și de atunci, mai ba eu să mă mai iau pe uliți după vre-o cucoană.

UN OM PRACTIC

D-nu Matache Velciu, de și erà stup de chiabur, și puteà să-și deà fata după un om de seamă, dar erà un om practic și pace. Nu vroià să audă el de cărturari, măcar ce i-ai spune. Da, spune-i că cutare e funcționar, ori că și-a luat patalamaua și are să facă cine știe ce avocat, profesor ori procuror, că nici vrea să știe de el. Mai cu seamă când aude că cineva e student, numai ce-l vedeai că da din mâni :

— Nu, nu, student ! Ce-i aia student ? Muritor de foame, de cei ce umblă cu ciganiga, așa și pe dincolo, până te înșeală ! Nea Matache știe socotelile lui. Dumnealui

e trăit în altă lume, mai strâmtă, dar cu mai mult temeii. Carte n'a învățat. Întâi și întâi a fost ucenic pe veresie la o opincărie, pe urmă calfă. A adunat ceva parale și s'a făcut negustor de porci, pe urmă grânar și când a fost cu războiul, treburile i-au mers bine de tot. Nu-i vorba și azi câștigă. Și-a adunat ban cu ban și are în târg zece perechi de case, pe care le dă cu chirie, și a căror socoteală o face d-lui pe răboj și nu greșește cinci parale. Iar când a crezut că-i vremea s'a însurat, deși flăcău tomnatic, și a luat o fată bună și nu urâtă, pe Lisaveta lui Dumitrache Ceaprazarul din ulița Pităriei; iar spre mângâierea bătrâneților lor, le-a dat D-zeu, cam târziu nu e vorbă—o fată frumoasă, pe Sofia, Sofia lui cea dragă, care a venit pe lume tocmai când credeau că n'au să mai aibă copii. Și, doamne, cum a crescut-o! mai dihai ca pe un puișor de găină. Și acum ținea nea Matache să o dea după un om cum se cade, adică după un meseriaș bun și cu scaun la cap. Mai ales la jocari ținea mult, că știa că meșteșugul jocăriei se plătește mai bine și

apoi vedeà că tot cojocarul e mai pricopsit ca alți meseriași.

— Dela meșteșug să înceapă ; să-i dau meșteșugarului bani și să se facă grânar ca mine; iar de-a pierde, are să rămâe cu meseria și tot n'are să-i moară nevasta de foame.

Așa erà nea Matache, n'aveai ce să faci! Pentru el, meșteșugul de avocat, ori de doftor, ori de profesor, ori de ofițer, erau ca niște câștiguri ce vin în mână din puterea altora.

S'a mântuit ! Când își aduceà aminte cum a muncit și a adunat bani, îi curgeau lacrimi pe suflet de jale, și când se gândea că le-ar da unui mână spartă, îl dureà inima.

Și erà frumoasă Safta lui, cum am spus. Cât erà nea Matache de gros, pe atât de gingașă erà ea. Și ce rochii nu-i făcea ? Cum n'o gătea ? Carte, fata nu învățase mult, că zicea el : «nu-i nevoie de carte multă, că se zăpăcește mintea fetei».

Cu toate astea, cine n'ar fi voit să-i fie ginere !

Intr'o zi chiar a venit o pețitoare, însă nu erà d-lui acasă : O trimesese un ofițer

băiat frumos de altminteri ; erà de cei cu tunica roșie și cu vătraiul strălucitor după el. Coana Lisaveta n'a avut ce face.

— Nu, nu, dacă vrea D-lui așa, așa să rămâie.

— Ai, cum n'am prins-o, zise nea Matache, când veni acasă, s'o iau de-un picior și s'o reped.

Lucrul ăsta l-a făcut de răs pe om în târg și de atunci, mai ba să îndrăznească vreun om ca ofițerul s'o ceară.

Ei, dar de unde să-l găsești omul să fie și cojocar, și om deștept, și chipos, să-i placă Sofiței ! — Vorba ceia : Și frumoasă și lăptoasă și de vreme acasă.

A prins nea Matache a o duce pe fată pe la petreceri, între oameni de teapa lui ; negustori, tot unul și unul, cu pânțelele mare și punga groasă, printre care se găseà și câte un meseriaș de seamă ; însă inima fetei nu erà la nici unul, că or'cât, căci oamenii ăștia de treburi și meserii nu-s sprinteni la minte, nici frumoși ca cei cu carte, și, în loc de parfum, miroase a piele, a blană, a pleavă de grâne.

Și-a purtat-o în dreapta și în stânga,

dar pace; s'au învărtit mulți împrejurul fetei pe toți i-a cântărit omul nostru, așa cât a putut, și nici unul nu i-a plăcut, nici fetei, nici lui.

Se săturase creștinul de ales și cules.

Să dau vre-o petrecere, își zise într'o zi în gând, «și care mi-a veni la socoteală o leacă, să fac târgul cu el».

Și iată că de ziua lui dă o petrecere strașnică: a chemat toți cunoscuții și le-a șoptit: «Mă rog, să fie meșteșugar» — și a pus lăutari și a întins o masă lungă. Ce băuturi și ce mâncări, nu s'au pus la cale! Mai cu seamă de partea cinstei nea Matache eră vestit: aveà o pimniță numai piatră, și vin în ea, de când botezase fata.

Dar la petrecere, pe mâncare și pe băutură pe degeaba, cine nu vine? Mai cu seamă un derbedeu de nepot veni cu vreo șase inși, funcționari, între care erau și trei studenți, toți funcționari cu el la un loc.

Omul i-a primit pe toți, dar tinerilor nu le dete așa mare băgare de seamă, căci eră învăluit cu primirea prietenilor mai cunoscuți. Numai după ce au dănțăluit musafirii, și s'au așezat la masă a prins a-și da samă de cei ce-i mănâncă bucatele.

«Să mă dau mai pe lângă ei. Să văd ce rosturi au», își vorbi nea Matache! «și de n'o fi nici unul meseriaș, să-i iau în primire să ție minte». După ce se uită cu băgare de seamă la fiecare, se dădù mai de aproape cu un pahar de vin în mână și se plecã uitându-se la tinerii veniți cu nepotu-său, de credeai că-i intră capul între umeri.

— Bună seara!

Și se aplecă la urechea unuia.

— Mă rog, da d-ta ce ești!

— Funcționar, glăsui băiatul, ridicând ochii îngrijați spre el.

— A! răspuse nea Matache, și, ca și cum s'ar ferì de un scai, ridică paharul și trecù alătura.

— Dar d-ta, ce ești?

— Student, răspuse acesta.

— A, student! zise el, ridicând sprâncenile în sus și strângând buzele în semn de dispreț, și trecù alătura.

Mă rog, să-ți vie un om în casă și să-ți zică «să trăești ani mulți fericiți», ori «felicitățile mele sincere», și tu să nu ciocnești un pahar cu el, e mare rușine, și poate cine

știe ce ar fi fost cu dâșșii, dacă cel ce urmă a fi întrebat nu i-ar fi găsit șurubul.

Ion Mihăilescu era flăcău de 25 de ani, cu ochii căprii, mici și șireți, cu mustățile galbene, cu o frunte largă, și cu fața arămie. Era băiat de țară și cu inimă; mai avea de dat licența la drept și scăpă de nevoi.

«Stăi», își zise el, «că-ți joc eu renghiul» și dădă cu cotul în vecinul său. Nea Matache se apropiă de el și când să ciocnească cu dânsul îl întrebă cam în batjocură:

— Dar, d-ta, mă rog, ce ești?

— Cojocar, îi răspunse flăcăul în răs.

— Cojocar, d-ta cojocar! Ce cauți între acești pierde-vară?

— Apoi, îs prietenii mei.

— Și cum te cheamă?

— Ion Mihăilescu.

— Să trăiești, prietene!

Și nea Matache ca să-și arate tot disprețul pentru cărturari, zise:

— Hai, noroc, vere. De când îmi căutam eu unul ca d-ta, și nu-l găseam! și ciocni cu flăcăul.

Și, ca să umilească și mai mult pe ceilalți tovarăși, strigă:

— Bravo, Ionică!... Sofițo, Sofițo! unde ești?

Fata să ridică din mijlocul unui cerc de fete dela un colț de masă, unde stă de vorbă.

— Uite, Sofițo, grăi nea Matache, îți *ricomand* pe d-nul Ion Mihăilescu, cojocar...

— Fie-mea.

— Da ești însurat, vere?

— Nu.

— Bravo, ești după dorința mea, și bătut pe băetan peste spate. Hai să te vadă și nevasta! Dumneaei e la bucătărie, știi, orânduiește bucatele.

Cucoana Lisaveta și ea, de, săraca, ar fi vrut un ginere mai spălat. Destul că dânsa, fată de coșcogea ceaprazar, s'a dus după cine? După un negustor care miroase a răpăn, tu, fată cu patru clase primare și una la pension.

— Măi, nevestă, strigă el, intrând la braț cu tânărul; îți *ricomand* pe prietenul meu, Ion Mihăilescu, un băiet foarte cum se cade, și e cojocar; — și se uită în ochii nevestei ca și cum s'ar fi înțeles.

Băiatul stătea și el uluit și se întrebă ce vor oamenii ăștia cu atâta prietenie, și gân-

durile îi fură furate de vorbele cucoanei Lisavetei, care, cât ai clipi își spăla mânilor în niște zoi calde din o căldare de pe vatră și după ce și le șterse de pestelcă, zise în, tinzându-i dreapta :

— Mă recomand Lisaveta Velciu, și' mi pare bine de cunoștință.

— Acum, grăi nea Matache, hai să bem ceva, că vin am să satur târgul întreg. Hai-dem în pimniță! Da stai să luăm o lumânare... Sofițo, Sofițo!

— Aud, tată.

— Adă la tata o lumânare.

Dar la masă eră sgomot, râsete. Se închinău pahare. Lăutarii cântau, glasurile de femei se amestecau cu ale bărbaților de nu puteai înțelege nimic.

Mulți se uitau cu mirare la nea Matache și la tânăr și șopteau: «și-a găsit sacul pe-tecul»; «să-l știi, că-l face ginere». Și toți prinseră a-și dà cu mintea despre Ion Mihăilescu. Unul zicea că-i cojocar de seamă; altul, că chiar el l-a văzut undeva lucrând.

Numai cei cu care el își dăduse coatele se uitau cu ochi cercetători, și la unii, și la alții, și doar zâmbeau și vorbeau pe șoptite.

— A pățit-o prietenul. Ia acuma să-l vedem, cum o scoate-o la capăt!

Sofița se ridică dela masă și, apucând un sfeșnic, aprinse lumânarea și i-o întinse lui tătucă-său, aruncându-și fără să vrea și o căutătură strălucitoare asupra tânărului, care o privi zâmbitor. Când dădù fata să fugă înapoi, tatu-său o chemă și îi șopti la ureche râzând:

— Ce zici tu de ciocarul ăsta?

Fata își mai aruncă ochii ademenitori către băiat, și zise încet:

— Eu ce să zic? De, se vede a fi de seamă.

La vorba asta, a Sofiței, îi sări inima de bucurie lui nea Matache. Niciodată nu-i vorbise fata lui așa. Totdeauna strâmbase din nas.

Vrea să zică acuma a găsit un om după placul tuturor; numai de ar vrea și el, și sufletul lui se umplù de grijă: «Trebuie să deschid vorba, își zise el, însă cu cumpăneală să n'o nimeresc rău».

— Dar, haidem, zise el inimos, să-ți arăt vin ce am eu, vechi de când am botezat pe Sofița.

Iar fata se mai uită la Mihăilescu și înturnându-se la masă, mai îi venea să zică:

«Tată, ăsta nu-i cojocar, cum nu sunt eu preuteasă»; și intră între meseni mai veselă ca totdeauna.

Aice fetele, cucoanele, și din prietenii familiei, o întrebară ce-i cu flăcăul.

Ea râse și răspunse:

— Tata nu știu ce are cu el.

— Te-i pomeni, Sofițo, că te mărită, glăsui o prietenă.

Aceste vorbe amărî mult pe câțiva dela masă, care erau meseriași și care veniseră cu nădejdea de a peți fata.

— Și-i cojocar? se întrebau între ei.

— Cojocar, *cică* de la București.

— Aaa, de cei subțiri. Atunci s'a mântuit!

«In pimniță, își zise nea Mătache, să vorbim. Da mai întâii să-l cinstesc cu un pahar».

— Uite vezi: vinul ăsta, și arătă lui Mihăilescu un pahar plin cu vin ca chihlibarul, e de 18 ani! Ia bea-l.

— Bun e! zise Mihăilescu; da și pimnița e bună.

— Toate le am bune la casa mea. Are în ce se lefăi *gineri-miu*.

— Da ce ai vreun pețitor? zise băietul ușurat.

— Nu, până acum. Da-l caut și n'aș vrea să fie decât meseriaș. D-ta cum nu te-ai însurat până acuma?

— Apoi, făcù tânărul, nu mi-a sosit ceasul.

— D-ta te arăți a fi om vrednic.

«Hai, își zise Mihăileșcu, am dat de dracul, îmi bate în struna însurătorii».

— Da nici nu mă însor așa de grabă.

— Ba, ai face păcat. Dacă găsești o fată bună, cu zestre bună, de ce să nu faci pasul ăsta? Ești tânăr, și acum e vremea.

— Aa, mai stau să mai adun ceva bani, să nu zică socru-meu că m'a luat un calic! Și prin minte, îi fulgeră gându-l: «S'o șterg de pe aici, până n'o află că nu sunt cojocar!»

— Când iei fată cu bani, ce-ți trebuie să-ți mai aduni? Sofița mea are casele astea și altele în ulița Popească, și mai are douăzeci de mii bani ghiață și cinci mii *trosou*. El să fie om.

— Ei, să mai luăm un pahar, zise băiatul nădăjduind să-l facă pe nea Matache să-și uite vorba.

— Uite, d-ta îmi placi, făcù nea Matache

răsucind canaua dela boloboc. Uite un om ca d-ta mi-ar trebui mie!

— Da bun vin mai ai! zise Mihăilescu.

«Să știi că nu-i place fata», își vorbi gospodarul.

— Și câți nu mi-a cerut-o! zise el.

— Apoi, îi și frumușică, și așezată, zise băietanul; ferice de cel ce o lua-o!

Vorbele astea îl încălzi pe nea Matache, și-l făcù să zică:

— Tare ești șiret, Ionică: da eu nu te las, vād eu unde bați. Zi, că ți-i rușine și pace. Dacă ești cojocar, știu eu pentru ce ai venit aice. Și Sofiței îi placi.

«De acum s'a mântuit, m'a încălțat»! își zise băiatul tremurându-i inima de griją; și, ca să nu-și piardă cumpătul, răspunse:

— Mai vorbim noi. De o cam dată să bem, să mâncăm, să jucăm.

Nădăjduia prin asta că luându-se cu petrecerea, așa pe nesimțite să-și iea tălpașița.

— Da, mă rog, îl întrebă nea Matache, dacă ești cojocar, pentru ce ai venit la mine dacă nu pentru asta? Ori ca să-mi faci *un afront*?

Glasul cu care i-a vorbit îl cam zăpăcise:

«Te-i pomeni îşi zise Mihăilescu, că mă izbeşte de un fund de boloboc de-mi trece de dor. Şi poate de aceia m'a adus aice, să-i fiu mai la îndămână».

— Ba drept să spun, că pentru asta am venit.

— Apoi, de ce nu spui, vere, grăi nea Matache plin de bucurie. Hai noroc! — şi întinde palma. Stăi să te pup! — şi Țoc, Țoc, pe obraz. De acum mi-eşti ginere... Iţi place fata?

— Imi place, răspunse Mihăilescu.

— Bun, hai şi mi-i juca-o! — Când a ieşit din pimniţă, i se părea bietului băiat ca e un osândit, de zăpăcit ce erà, şi-şi puse în minte s'o şteargă mai curând.

— Sofiţo, răcni nea Matache, vin la tata! şi-i şopti la ureche. Pentru tine a venit. Caută de fii mai cu politică cu el şi te poartă bine.... Să şezi, ginerică, lângă Sofiţa la masă.

Şi fata îi făcù loc lângă ea.

Toţi se uitau miraţi şi-şi dădeau coate.

«O ia, spuneau unii»!... «Cine ştie ce cârpaci de cojocărie o mai fi!», ziceau cei loviţi în suflet.

— Iar prieteni lui se uitau la el și el la dâșii, și numai îi spuneau prin semne :

— Ce-i pe tine, bre!

Ba și ei să zăpăcise: «Să știi bre, că îi dă fata, cu toate că nea Matache nu suferă pe cărturari».

Alții vorbeau: «Aș, s'a prins în laț cu vorba că-i cojocar».

«Uite ce prăpădit e!»

S'a aflat între prieteni îndată că așa e, cum au vorbit acești din urmă și cu toți s'au pus să-i pregătească drum de fugă.

În adevăr băiatul ședeà ca plouat cu ochii sticloși de zăpăceală și doar zâmbeà cu umilință la prieteni!

Dar băiatul a fost cu minte : toată noaptea a jucat cu fata și toată noaptea cu nea Matache. Când scăpă de învârtit pe Sofița, numai ce-l strigă socrul : «Unde ești Ionică? Ginerică dragă, unde ești, ia zi o sârbă, lăutare». Și o învârteà bietul Ionică, ștergându-și fruntea de sudoare, pe când nea Matache strigă :

— Frunză verde baraboi
Haide roata și 'napoi.

Sus, ginerică !... Trage-i mă !...

— Acum, destul : mai hai la pimniță să ne răcorim...

Aista-i ginerele meu măă ! răcneă nea Matache, și-l luă și-l sărută pe obraz. Ce mai grânărie avem să învârtim noi ! — Și ieșeau roșii din pimniță.

Toți prietenii lui nea Matache știau că-și mărită fata. De acum nu mai avea ce să caute nici împăratul cojocarilor s'o ceară. Ba încă, din pețitori, s'au supărat și au prins așa pe nesimțite a plecà, fără să zică nici : « Rămâneți sănătoși ».

Dar zorile albe prinseră a se ivi la ferestre ca o vestire a dimineții și un fluerat prelung de la mașina de tren veni la urechile tuturor.

Însă capetele erau îngreuiate ; trupurile moleșite. Mosafirii prinseră a se urni pe la bordee. Prin casă, la un vals cântat de lăutari, nu se învârteau decât două trei perechi, din care una erà Ionică cu Sofița, acum tare fericită și care vorbea și zicea :

« Nu-i ofițer, nu-i profesor, da-i frumos și știe să vorbească dulce ».

Incolo, nea Matache pe un scaun, între alți grânari, stătea aplecat cu mâinile puse

pe genuchi și privea la Sofița și Ionică cum jucau.

— Bine mai joacă! zicea el, înturnându-se către prieteni; joacă ca *cel mai prima dănțuitor*.

— Da și fata d-tale nu se lasă mai pe jos.

— A mea îi spirt, și uite câtu's de potrivii.

Toți erau, nu erau mulțumiți, dar gospodarul nostru și fii-sa nu-și încăpeau în piele de fericire: unul căpătase un ginere și fata un mire.

— Ginerică, strigă el, d-ta dormi cu mine într'un pat; căci vreau să te strâng la pieptul meu de părinte.

— Da, da, răspunse el, pe când prietenii lui îl trăgeau de braț spre ușă râzând.

— Râdeți, strigă gospodarul. Apoi zise încet: «Să vă mai prind pe aici, că vă rup picioarele! Ce-ați crezut că fata mea e de nasul vostru?» După care ridică glasul: Unul e Matache Grânarul. Încă un pahar, ginere!

Dar ginerele nicăieri. — Unde ești ginere? Sofițo, unde-i Ionică al nostru?

— Nu știu, tată, glăsui fata, uitându-se

tremurând prin prejur și prinsă de o presimțire jalnică.

Întreabă pe nevasta: — N'ai văzut, Lisa-vetă, pe cojocarul nostru?

— L-am văzut cu un sfert de ceas înainte că-l trăgeau niște inși spre ușă.

— Și n'a mai intrat?

— Nu. Poate știe *nepotu-tu*; vezi că cu el eră.

Când numai ce intră și el.

— Unde l-ați dus pe cojocar?

Aice nepotul bufni de răs:

— Ce cojocar, moșule? — Acela e student în anul al patrulea la drept. Acuma cine știe unde-i? S'a dus la București, că azi are examenul de licență ca să iasă avocat.

— Ce mi-am făcut? îi dă nea Matache, ascunzându-și obraji rușinați în palmele lui cele mari ca niște sface; și, ca unul ce se ridică de-asupra unei ape și caută aer, își tremură capul, trăgându-și sufletul, și zise:

— Ai! unde-i să-mi săr inima cu el! și se netezi pe piept și stătù gânditor:

— Mi-a băut vinul, mi-a jucat fata și m'a făcut de răs.

Cei rămași se strânseră în jurul lui nea

Matache și îl întrebară; «Ce-i supărarea asta pe dânsul»!

Dar el se dete deoparte și se puse pe gânduri. Și-i venea să se ducă la nepot și să-l apuce la strâmtoare, de ce a lăsat să fie păcălit; dar un gând sănătos îi bătù mintea.

«Tot e om deștept, tot. El a făcut totul ca să mă mulțumească pe mine. Și asta e ceva, să știi să trăiești cu nimic.

Și dacă e așa, și se face *avucat*, apoi nu mă tem că i-a murì nevasta de foame».

Și repede aleargă afară.

— Ioane! Ioane! strigă el.

— Aud, se auzi un glas, și un flăcău voinic se ivi în ușa grajdului boit de haina dimineții, care se arată tot mai albă.

— Pune caii la gabrioleță și să mă duci la gară!

— Unde-l gădesc? întrebă pe nepot. Știi îmi vine și pe tine să te iau de un picior și să te dau tavalul.

— La Universitate, unchiule.

— Mă duc după el, nu-l las, mi-a rușinat casa; să-mi iea fata!

In adevăr, așa erà. Îl rușinase, căci mo-

safirii, ca tot omul ce-și vede semenul trufaș, umilit și călcat în picioare, se răciră parcă și de veselie și de pețitorie, și cu jumătate gura își luară rămas bun și goliră casa, de nu rămase decât ai casei și vreo câteva femei ce căutau să mângâie pe fată și pe mamă

— Da lasă, maică, că nu-i nimic. Așa se întâmplă la petreceri, și apoi de a fi scris de la D-zeu, vine și te ia.

Ii vrăjise flăcăul inima fetei, de rămase plângând.

Nea Matache ajunse în București cu trenul de șapte ceasuri dimineața.

La Gara de Nord spuse birjarului:

— Du-mă la școala de *avucați*.

Birjarul rămase uimit.

— La *Aniversitate*, strigă el tare.

— Apoi acolo, zi boerule! și birjarul, pleznind din biciu, își făcù vânt cu trăsura pe pietrele străzei, în scârțitul arcurilor de trupul greoi al lui nea Matache.

Dar la Universitate erà lume. Studenți și studente suiau și coborau scările.

El se uită în dreapta și în stânga, și nu-l zări. Ce-i veni, că întrebă pe un tânăr slab și cu ochelari.

— Mă rog, dumneavoastră nu cunoașteți pe un tânăr care se face acum *avucat*, Ion Mihăilescu?

Studentul se uită la dânsul, râse și dând din umeri vorbi: — Dacă-l cunoști, caută-l și dumneata pe scările astea în sus.

Domnu Velciu își scoase basmaoa popească și-și șterse fruntea de o nădușală ușoară, ce-i pricinuisese neizbânda cu studentul, și sui încet scările.

În sfârșit, ajunse sus între lume mai multă și zarvă mare și prinse a-și plimbă ispititor ochii când într'o parte, când într'alta, prin mulțime. Unii își dădeau coate și se întrebau cine o fi și borțosul ăsta; alții se mirau de așa *fason* de om.

— Bre, ce de *avucați*, își zise nea Matache uluit.

Un servitor îl întrebă:

— D-ta pe cine cauți?

— Caut pe un domn Ion Mihăilescu, care dă examen de *avucat*.

Nu-l cunosc, zise servitorul, da vezi și d-ta pe ici pe colo, de-l cunoști.

Mai umblând el prin săli, nedumerit, iată

că într'un colț, parcă își vede omul dorit. Se mai uită — eră chiar el: cu pălăria pleoștită pe ochi citea îngândurat pe niște caiete.

Niciodată n'a simțit omul nostru mai multă cinste pentru un om, ca pentru tânărul cărturar.

«Măi, își dădù el cu mintea, strajnice lucruri trebuie să știe omul ăsta, de ne-a amăgit așa de bine și m'a vrăjit să viu, eu, după dânsul».

Și, luîndu-și pălăria, se apropie de flăcău umilit, cu aceeași evlavie și sfială ca de o icoană.

— Bună ziua, îi dă el amărît.

Cărturarul, cum ridică ochii, îi și căzù caietul din mână de frică: «Hait, că de acum, mă apucă la trei-păzește» și dădù să fugă.

— Nu, stai pe loc, zise nea Matache, apucându-l de haină. Citește liniștit, dă-ți *igzamenele* și vino că te așteaptă Sofița s'o iei.

Vorbele spuse de nea Matache, îl ispitiră pe băiat. Și chipul bun și blând, și purtarea fetei, îi veni în minte și stătù gânditor:

«Așa e, a făcut o familie cinstită și bogată de răs și pe un om cu inimă bună și care nu iartă cu una cu două».

Nici el, nu-i boier, e fecior de țăran: de ce n'ar luă-o? Și e și bogată și e și frumoasă, și-l înduioșă vorbele, că îl așteaptă.

În patru ani cât a fost student n'a auzit de nimeni că-l așteaptă și nici nu visă nici acum să-l aștepte nimeni, și iată că norocul frumos îi râde în cale. De ce l-ar lăsa?

Și-a trântit nea Matache o nuntă de s'a crucit lumea.

Iar când a fost în toiul petrecerii, socrul a zis:

— Lăutari, o sârbă... Ginerică, unde ești?
Vin la tata s'o facem...

Trage măă!

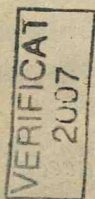
Uite roată și 'napoi.

Și au învărtit sârba ca în seara *aceea*, și s'au plimbat ca și atunci prin pimniță și au băut din vinișorul de când botezase pe Sofița.

*
* * *

De atunci nea Matache nu mai are ură pe cărturari, ba încă zice ginerelui:

«Ionică dragă, să-ți faci băeții *avucați*, că ia acum mi s'a deschis mie mintea, că omul nu trăiește numai cu grâne, ci și cu cuvântul lui D-zeu!»

CUPRINSUL

	Pag.
La han la trei ulcele	5
Cu plugușorul	21 ✓
Sfântul	29
Slujbaș	51
Ca să-mi dee și o cafea	67
Paștele copilăriei	81
O noapte la un prieten	99
Inghețata	116
Creștin bun	125
Călărașul	139
Vacanța	153
O spaimă	171
Cum am venit pe lume	185
Sticla cu vin	195
O pățanie neuitată	211
Un om practic	219 ✓

